

SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK OKTATÁSÜGYE

A SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK TANÁRAI ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK
HIVATALOS LAPJA ÉS SZAKFOLYÓIRATA

FELELŐS SZERKESZTŐ

SZENTGYÖRGYI GUSZTÁV

A VAKSÁGÜGYI RÉSZ SZERKESZTŐJE

KONRÁD GYÖRGY

KIADJA
A SIKETNÉMÁK ÉS VAKOK TANÁRAINAK ORSZÁGOS EGYESÜLETE
VÁC
1938

457/40
10032
1

Tartalom :

Szentgyörgyi—Zsembai : Kérelem a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz, tanárképzőnk I. évfolyamának megnyitása érdekében —	1
Herodek Károly : A debreceni vakok intézetének Szabados Ferenc alapítványa és a vak iparosok szünidei üdültetése — — —	6
Füzesi Árpád : A psychometria tudományos és gyakorlati szerepe a siketek nevelő-oktatásában — — — — —	26
Branco van Dantzig (Fordította Dr. Kozmutza Flora). A beszéd és hangképzés zavarainak gyógyításáról. Beszámoló európai tanulmányutamról — — — — —	40
Könyv- és lapszemle : Die Grundlagen der künstlichen Lautspracheroberungen durch den Taubstummen. Von Karl Baldrian. Ismerteti : Thüringer — — — — —	44
Az öröklött sükettség (Wullstein H.) Ism : Bernovits — — —	46
Siketek Sportja — — — — —	46
Intézeteink életéből — — — — —	47
Vegyes — — — — —	47
Hírek a vakok világából — — — — —	51
Versenybírálati hirdetmény a siketnéma fiúk áll. foglalkoztató intézeténkné szöveüzemére — — — — — a borító lapon	

Siketnémák és Vakok Tanárainak Orsz. Egyesülete.

Elnök: Szentgyörgyi Gusztáv kir. orsz. siketnéma-intézeti igazgató, Vác. Távbeszélő: 16.

Örökös tb. elnökök: Herodek Károly, Klug Péter, Nagy Péter, Schannen Péter és Völker József.

Társelnök: Vollmann János kir. orsz. vakintézeti igazgató, Budapest, XIV. Ajtósi Dürer-sor 39.

Alelnökök: Wayán Ferenc siketnéma-intézeti igazgató, Sopron, Berinza István vakintézeti tanár, Budapest, XIV. Ajtósi Dürer-sor 39.

Titkár: Zsembai Ferenc siketnéma-intézeti tanár, Vác.

Jegyző: Györffy Pál siketnéma-intézeti tanár, Budapest.

Pénztáros: Gáldy Andor vakintézeti tanár, Budapest, XIV. Ajtósi Dürer-sor 39.

A kiadóhivatal vezetője: Bíró Sándor siketnéma-intézeti tanár, Vác.

Ügyész: Schannen Béla dr. ügyvéd, Budapest, XIV. Thököly-út 114.

Kérelem a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz,

tanárképzőnk I. évfolyamának
megnyitása érdekében.

Nagyméltóságú Miniszter Úr!
Kegyelmes Urunk!

A Siketnémák és Vakok Tanárainak Orsz. Egyesülete nevében, de úgy érezzük, hogy az összes magyar gyógypedagógiai tanárok óhajaként tiszteletteljes közérdekű kérelemmel fordulunk Nagyméltóságod elé.

Azt kérjük alázattal és bizalommal, hogy a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola I. évére a jövő, 1938—39. tanévben, felvételt engedélyezni kegyeskedjék.

Amilyen nagy öröm és megnyugvás volt nekünk annak idején a gyógypedagógiai tanárképzésnek főiskolai rangra emelése, épp oly aggodalom most, hogy 3 éve szünetel a felvétel a főiskolán s ebben az iskolai évben csak a IV. évfolyam működik, nyilvánvalóan azért, nehogy az állásnélküli okleveles tanárok száma továbbra is szaporíttassék. Ez azonban szerintünk elkerülhető volna ugyis, miután a férfi tanárokból ma holnap már úgyis hiány van, hogy a felveendő hallgatók száma megállapíthatnák és egyelőre csakis férfi hallgatók felvétele engedélyeztetnék Excellentiád által.

A felvétel engedélyezését legkésőbb már az 1938—39. tanévre kérjük, mert ennek további halogatása a Főiskolát és a hozzákapcsolódó tudományos munkát teljes tétlenségre kárhozná, amit — az újabban ismét rohamos fejlődésnek indult jőhírű oktatásügy is megszenvedne.

Kérelmünket egyébként a következőkkel bátorkodunk megindokolni Excellentiádnak, akinek a főiskolai oktatás megreformálása egyik fontos kultúrpolitikai, új korszakot alkotó ténykedése:

1. Világjelenség, hogy a képzést, az általános és szakirányú műveltség színvonalának emelése érdekében, mindenütt emelni igyekeznek. A gyógypedagógiai oktatás sem lehet kivétel. Csakis az a megfontolás és terv lehet helyes, s amely Excellentiádnak is elve, hogy a fogyatékoságot meg kell előzni. Amíg azonban fogyatékosaink vannak, azok neveltetésének, tanításának minél eredményesebbé tétele céljából intézményeket életben kell tartani.

Hogy a színvonal emeltessék, ahhoz a tanárok képzési módja és szintje is emelendő s azok látóköre a fogyatékoság egész területére kiszélesítendő, mert ma már a siketnémák, vakok, gyengetehetségűek, erkölcsileg fogyatékosok mellett nem lehet elzárkózni a vak — siketek, a gyengetehetségű siketnémák és beszédhibás vakok oktatása elől sem.

Az ily megsúlyosbodott kérdésekkel sikeresen csakis az foglalkozhatik, aki ismeri a fogyatékosok alkatát, tehetségeit

és képességeit, nevelésmódját, lelki felépítését és szerkezetét, aminek elsajátítására az egységes gyógypedagógiai tanárképzés a legmegfelelőbb mód, amely utolsó évfolyamán a szakosításnak, a négy ágazat közül az egyikre való különös előkészületre is alkalmat kell, hogy adjon.

Keller Helén világra szóló s a nyolcadik csodával határos nevelési eredménye, de a magyar Vaszary László, Budai Dezső, Rochlitz Gyula, Oros Kálmán, Szilávik Dezső, Gerstner Ödön, Krüzsélyi Erzsébet vaksiketnéma író, a világtalan zenetanárok és művészek mutatják és bizonyítják, hogy a fogyatékosok oktatását, nevelését nem lehet rideg elzárkózottsággal megkezelni, mert csodás értékek veszhetnek el.

Minél szélesebb a látókör, annál eredményesebb a nevelésitanítási mód, amit mutat az, hogy két oly nagy nevelője a mai világnak, mint Montessori és Decroly is a szélesebb, a fogyatékosok világára is kiterjedő megfigyeléseiknek, kutatásaiknak köszönhetik világszerte ismert és értékelt eredményeiket.

Az általános pedagógiára sem közömbös tehát, hogy a gyógypedagógiai tanárképző folytatja-e vagy nem zavartalan s teljesmértvű működését a hozzácsatolt szemináriumokkal és laboratóriumokkal, amelyekből egyik jeles intézményünk: a Gyermeklélektani Intézet is kisarjadzott.

A Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolán folyó munkálkodás, melynek alapjait Ranschburg Pál, Sarbó Artur neves magyar professzorok, továbbá Berkes János, Borbély Sándor, Klis Lajos, Gácsér József, Ákos István kebelbeli szakferfiak rakták le, nemcsak az országban, hanem a külföldön is elismert, s várható lenne további fejlődése is, ha jövőbeli nyugodt működése is biztosíthatnák.

2. Legyen szabad reámutatnunk Kegyelmes Uram a magyar gyógyítva-nevelésnek külföldi jóhírére is, melynek alapjait néhai Náray-Szabó Sándor államtitkár rakta le. E hírnév egyik bizonyossága a f. évi november havában nálunk járt mintegy 30 főnyi osztrák gyógypedagógusok véleménye. Ezek vezetője Dr. Ludwig Battista osztrák kultuszminiszteri tanácsos, Damjanovich Lajos miniszteri tanácsos, ügyosztályfőnökünk Óméltósága előtt kijelentette, hogy a magyarok a gyógypedagógia nagymesterei, akiktől a művelt világ tanulhat a gyógypedagógiának úgy szervezési, mint nevelési dolgaiban.

Hasonlóképpen nyilatkozott dr. Theodor Heller bécsi professzor is, amikor kijelentette, hogy ők, az osztrák gyógypedagógusok tanulni jöttek Magyarországra s itt valóban láttak is olyan munkát és intézményeket, minők náluk hiányzanak. Ebben a sikerben jelentős része van a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolának, s ezért a teljes működése nem közömbös a gyógypedagógiai oktatásügy fejlődésére, az oktatásügy ama ágazatára, amely a nevelés és tanításügynek legszebb hajtása.

3. Kegyelmes Urunk! Jóhírünk a külföld előtt nemcsak a

szomszédos Ausztria szakembereinek kedvező értékeléseivel bizonyítható. Egy egész sereg nyugati állam is így vélekedik, s ebben jelentős része van a tanárképzőnknek. Ez a Főiskola rövid fennállása alatt jelentős kultúrtényezővé fejlődött, az idegen szakemberek vélekedése szerint is bizonyoságot tett a magyar kultúrfölényről, mert túlszárnyalta a hasonlócéjú külföldi intézményeket, odafejlesztette a magyar gyógypedagógiai oktatásügyet, hogy most már a művelt nyugat szakemberei jönnek hozzánk intézményeink tanulmányozására.

Így pl. a budapesti áll. siketnéma intézet Bárczi-féle kísérleti osztályának 3 év alatt 16 államból 149 szaktanulmányozója volt.

A külföldi lapokban mind sűrűbben jelennek meg tanulmányok a Bárczi-féle eljárásról. (Pl. Sonderschule 1937. évi 7—8—9—10 számaiban). A svájci gyógypedagógusok Vácón jártukban a három különféle siketnéma intézmény megismerése után úgy nyilatkoztak, hogy itt megvalósítva látták már azt, amit ők terveznek, — életbe léptetni óhajtanak.

4. Kegyelmes Urunk! Úgy véljük, hogy az állástalan tanárok számaránya nem nagyobb nálunk sem, mint más pályákon, s még kisebb volna az, hogyha betartatnék a gyógypedagógiai tanárok státusának a takarékosági bizottság által 151 főben megállapított száma, amely azóta 128 főre csökkent. Ha figyelembe vesszük még azt is, hogy három éven át a tanárképző főiskola amúgy sem fog okleveles tanárokat kibocsájtani, akkor határozott tanerőhiány áll be rövidesen (férfiakban már is hiány van), mert hiszen évről-évre most jelentős számban vonulnak nyugalomba szolgálati idejüket kitöltött tanárok, amihez hozzá kell számítani a terhes szolgálat miatt az évenként idő előtt megrokkant tanárok kiválását is.

5. Felette kívánatos Excellenciás Uram, hogy oktatásügyünknek erre alkalmas egyénei, legértékesebb kartársaink speciális nevelési, fogyatékosági problémákban búvárkodhassanak úgy, hogy — mentesülve egyéb munkától — teljes szellemi erejüket szentelhessék a tudományos kutatás szolgálatának. Ily célra legalkalmasabb a Főiskola, a mellérendelt szemináriummal és laboratóriummal, amely eddig is sok újszerű, s a magyar nevelésügy dicsőségét növelő meggondolást termelt ki.

6. Utoljára említjük meg tisztelettel azt, ami tulajdonképpen a legfontosabb. Ez pedig a fogyatékosok közvetlen nevelés-oktatásának kérdése, amelynek sorsára, jövőndő alakulására a legnagyobb hatással van a gyógypedagógiai tanár képzettsége, szakműveltségének foka. Gondoljunk a siketnémák beszédnevelésére, ahol a hangos beszédre való oktatás különösképpen a nyelvészetben, a hangtanban, a fizikában, az érzékszervek élettanában, a beszédszervek bonc- és élettanában kíván különös elmélyülést. A vakok nevelés-oktatására ha irányítjuk figyelmünket, ott, ahol a polgári iskolák tananyagának megfelelő

ismeretanyag adatik át a növendékeknek s ahol az érzékszervek bonc- és élettanában való járatosság szintén elengedhetetlen. A szellemi fogyatékosok nevelőintézeteinél az ép és beteg elme működésének ismerete különösen fontos, de amit a két másik ágazat sem nélkülözhet, beszédhibák és javításmódjuk ismeretével, valamint minden ágazat neveléstanával, neveléstörténetével, psychopatiával, karakterológiával, psychometriával, amiknek alapos ismeret nélkül nem képzelhető el ma a gyógypedagógus s ami nélkül az oktatásügy visszasüllyedhet a régi állapotába. Az oktatásügyön működőknek igaz eredményességgel csak egy külön gyógypedagógiai tanárképző főiskola adhatja meg a színvonal fenntartásához, a további lendülethez és felvirágoztatáshoz való indító erőt.

Az oktatásügyre magára tehát életbevágóan fontos, hogy hol és hogyan képeztenek ki a fogyatékos növendékanyag nevelői, tanárai s éppen ezért a gyógypedagógiai tanárképző működését kell megszilárdítani, működésének akadályait elhárítani, állandó, ha kisebb számú felvételekkel is, s valamennyi (I—IV.) évfolyamra kiterjedő teljes munkásságát biztosítani, hogy a gyógypedagógiai oktatásügy intézményei hazánk dicsőségére, de hasznára is, fogyatékosaink javára tovább virágozzanak, hogy az intézetek elméletileg és gyakorlatilag kellően kiképzett tanárokkal, fogyatékoság ellen való küzdelemben korszerű neveléssel, megfelelő felvilágosítással, s főként hatékony megelőzéssel segítőtársai lehessenek a magyar tanügyi kormányzatnak.

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Kegyelmes Urunk!

A most felsorolt érvekkel mind azt szeretttük volna bizonyítani, hogy a gyógypedagógiai tanárképző főiskola működésének zavartalan biztosítása elsőrendű szükségesség, magyar közérdek. Most ezek után azt kérjük bizalommal és alázattal Nagyméltóságodtól, akinek minden tevékenykedése hazánk kulturális fejlődésének javítását, szellemi színvonalának emelését célozza, aminek egyik ékes bizonyysága a felsőoktatás reformjának napi-rendre tűzése, hogy a mi gondjainkra bízott nevelés-oktatásügyet is méltóztassék áldásos reformprogramjába beilleszteni. A felsőoktatási kongresszussal s az azt követő munkával Kegyelmességed minden szellemi kiválóságát e gondolat köré koncentráltta s Excellentiád így egy felséges szellemi áramlattal a felsőoktatás újjászületését idézi elő, amivel a jövő Magyarországot vezető embereit formálja át s ezzel a szebb jövőre érdemes Magyarországnak egész arculatát, lelkét alakítja át s biztosítja ennek a történelmi hivatásra kijelölt s emiatt már sokat szenvedett magyar népnek boldogabb jövődjét, vetvén és erősítve meg egy újabb 1000 évnek az alapjait.

Bizton reméljük, hogy ebben a szellemben fogja Nagyméltóságod a mi kérelmünket is megvizsgálni s ennek az ügynek is biztosítja Excellentiád azt a tárgyilagos megvitatást, amit ez oktatásügy is megérdemel, számbavéve azt, hogy az egész gyógy-

Kérelem a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz.

pedagógiai oktatásügy intézeteivel, növendékeivel, s tanárjaival, nemkülönben tanárképzőjének fel vagy lefelé való ingadozásával emelkedik vagy süllyed.

Kegyelmes Urunk! Ha ügyünk nem tartoznék is Nagyméltóságod kormányzati körébe, akkor is bizalommal tennők le ügyünket kezébe, mert úgy érezzük, hogy igazságos ügyünket meleg szívvel és tárgyilagos megítéléssel ítélkező, minden szempontot figyelembevevő bíró elé vittük.

Excellentiás Uram Kegyes döntését, jóságos rendelkezését kérve, vagyunk

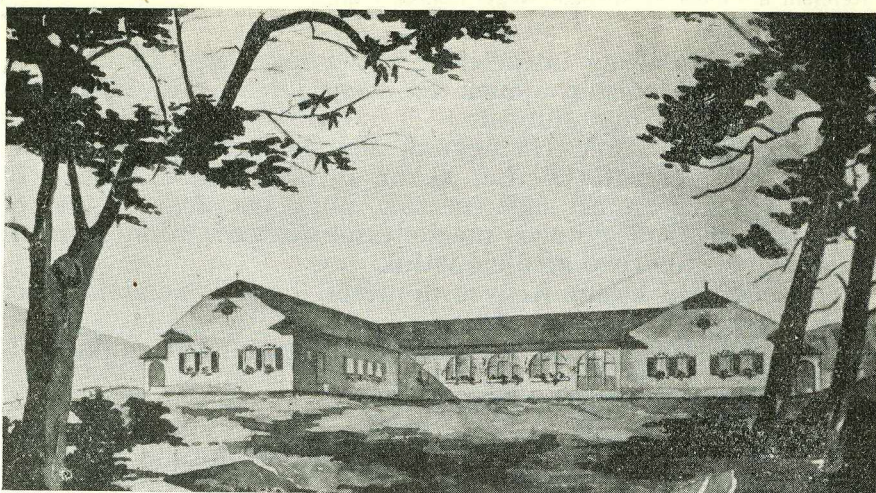
Nagyméltóságú Miniszter Úrnak, Kegyelmes Urunknak

Vácon, 1938. január 11-én.

legalázatosabb szolgálai:

Zsembai Ferenc s. k.
titkár.

Szentgyörgyi Gusztáv s. k.
elnök.

A debreceni vakok intézetének Szabados Ferenc alapítványa és a vak iparosok szünidei üdültetése.

Írta: *Herodek Károly.*

A vakok védelme és felkarolása mindig szívügyét képezte a magyar művelt társadalomnak. Gyakran akadtak őrangyalai a humanisztikus ügynek, akik a sötétségben botorkálókat nemes lélekkel átsegítették a rögös út meredélyein és szakadékein, és meggyújtották számukra a tiszta szellemnek, a fenkölt léleknek és a nemes szívnek szövétnekét arról a soha ki nem alvó vestatűz-oltárról, amelyet *szeretetnek* nevezünk.

Az újabb idők első számú Mecénása a debreceni földbirtokos, *Szabados Ferenc*, akiről alábbi írásunk minden betűje, sora és mondata fennen hirdetni fogja, hogy nem kell addig félni és kétségbeesni, amíg magyar él a földön, hogy a sors kiméletlen keze által sujtott embertársaink megértő lelkek hiányában szenvedésük Golgotá-járásában magukba roskadnak.

Az alábbiakban három fejezetben szólunk a szíves olvasóhoz és őszinte örömünkre szolgálna, hogyha a humanizmus jegyében fogant gondolatainkat azzal az érzéssel teszi magáévá, amely a mi keblünket is áthatja. Szólni fogunk: 1. a Szabados-féle alapítvány rendeltetéséről, 2. kiterünk a vakok mezőgazdasági foglalkoztatására, 3. ismertetjük a vak iparosok szünidei üdültetését.

1. Az alapítvány rendeltetése és vagyona.

Annak a győgyepedagógiai tanári rendnek és tisztviselői karnak munkálkodásából, amely humanisztikus élethivatásának célkitűzéseit a látási fogyatékosokban szenvedő embertársaink fizikai és szellemi jólétének előmozdítására és biztosítására állította be, agitátorikus embermentő és formáló tevékenységeken olyan jótékonyhatású kisugárzások észlelhetők, amelyek a nemesen gondolkodó és szívjósággal megáldott magyar

társadalom széles rétegeire termékenyítőleg hatnak. Ebben a szemléletkörben szinte jólesően állapíthatjuk meg, hogy sok nehézséggel telített, küzdelmes életpályánkon a vakok ügyének önzetlen szolgálata sok vigaszt és kárpótlást tartogat azok számára, akik a megértő lelkek termékenyítő cselekedeteit méltányolni képesek.

A vakok ügye minden egyes tagjának apostoli munkára kell felelküdnie, és vállalkoznia, mert amint hogy igaz, hogy «világnézet nélkül nincs igazi nevelés», viszont az is tény és való, hogy humanisztikus, agitátorikus és mélyreható tevékenység nélkül nem vagyunk képesek lehatolni a társadalomnak abba a mélyenfekvő rétegébe, ahol a vakok élnek és ahonnan rekrutálódnak. Nekünk szilárd meggyőződésünk, ha akár szóval, akár írásban vagy cselekedetben valami hasznosat és célirányosat teszünk a vakok érdekében, az mint a sima víz tükrébe dobott kavicsszem, mind nagyobb és nagyobb hullámokat gyűrűzik, hogy aztán az önzetlen altruizmusból fakadó és annak jegyében folyó munka előbb-utóbb kitermelje a hozzá fűzött sikereket.

Szabados Ferenc-féle alapítvány 1921-ik évi július hó 2-án alkotott végrendelete értelmében történt megszületését a humanisztikus szemléletnek ebben a szüntelen kielégülést kívánó nostalgijában tudjuk elképzelni. Neki, mint ügyünkől távol álló laikus polgárnak, tudomással kellett bírnia a vakok intézményeinek áldásos működéséről, neki valamelyes formában és valamely időpontban hallania kellett arról a nagykihátású regeneráló erőről, amellyel a speciális nevelés-oktatás és élethivatásra való képzés a látási fogyatékos egyént transformálja; neki látnia kellett olyan embereket, akik látóképességük hiánya dacára is szerencséseknek és boldogoknak érzik magukat abban az esetben, ha a nyugodt és gondtalan megélhetés tényezői birtokában vannak. Tudomással kellett bírnia, hogy a vakság az egyén életében csak akadály a fizikai és szellemi képességek kifejllesztése tekintetében s ha ezt az akadályt a minimumra képesek vagyunk csökkenteni, a sors által keményen sújtott embertársunk is beállítható lesz a munkás társadalomba.

Mi, akik az alapítványok kezelésére és rendeltetésszerű célkitűzései végrehajtására hivatásszerűen vállalkoztunk, ebben az alapító-levéiben sok olyan értékes, a sablontól merőben eltérő rendelkezést találunk lefektetve, amelyeknek szélesebb körben való ismertetése elől nem célszerű kitérni.

Íme, mindjárt az alapító-levélnak a végrendeletéből kiemelt pontja tájékoztat bennünket az alapítvány rendeltetéséről és az alapító nemes szándékáról. Ugyanis a hivatkozott szakasz betű szerinti idézetben a következőket állapítja meg:

«Általános örökösömmé, vagyis összes, bárhol található és bármi néven nevezendő vagyonom egyedüli és kizárólagos örökösévé *Debrecen szabad királyi város közönségét* nevezem ki és elrendelem, hogy Debrecen város Tanácsa vagyonom jóvedelmét, mint külön alapítványt kezelje és azt egy *Debrecenben felállítandó vakok intézetének létesítésére* fordítsa.

«Az intézet felállításának időpontját Debrecen város Tanácsának megállapítására bízom, kikötöm azonban, hogy az intézet azonnal felállítandó, amint a felállítás költségének fedezésére vagyonomnak tőkésített jóvedelme és maga a hagyatékomat képező vagyon elegendő lesz».

A végrendelet tehát *expressis verbis* Debrecen sz. kir. városban felállítandó vakok intézetéről szól. A természetes fejlődés irányvonala szerint el fog, és el kell következnie annak a remélt időpontnak, amikor betű szerint is a hajdúság központjában, a magyar civis városban egy teljesen modern formában megszervezett, minden kíváncsiságot kielégítő vakok intézete időtlen időig fenn fogja hirdetni a polgárság nemes gondolkodását, a magyar humanitárius génius soha ki nem alvó szövetségét.

A végrendeletnek idézett szakasza, ha bonckés alá vesszük, arról is tájékoztat bennünket, hogy Szabados Ferenc idővel olyan értékűnek találta vagyonát, amelynek részben kamatjövedelme, részben pedig egyéb hozadékaik elégségesnek bizonyulnak a vakok intézete rendeltetés-szerű alapjainak megvetésére, részben fenntartására és fejlesztésére is. És ebben az elgondolásban a valóság helyes érzése, a vagyonálladék hozadékának józan értékelése és az előrelátó bölcs magyar férfiú mértéktartása nyilvánul meg. Sajnos, a pénz értékének lecsökkentése, a rendkívül súlyos gazdasági viszonyok bekövetkezése, az értékpapírokba fektetett vagyont úgyszólván nullifikálták és az intézmény mielőbbi felállítását károsan befolyásolták.

Érdekelhet bennünket, hogy az alapító-levél a vagyoni állapotra vonatkozóan milyen rendelkezéseket tartalmaz. E tekintetben a 3. §. adja meg számunkra a teljesérvényű tájékoztatást. E szerint az alapítvány vagyona: ingatlanokból, készpénzből, értékpapírokból és követelésből áll.

a) *«Ingatlan vagyon: a debreceni... hrsz. alatt felvett 62 kat. hold és 479 négyszögöl területű tanyásbirtok.... épületekkel és a debreceni Nap-u. 17. sz. a. 162.30 négyszögöl nagyságú házastelek ,,,»*

b) *«Készpénzvagyon: összesen 13.998.87 Pengő».*

c) *«Értékpapírok: 3 drb. à 10.000 kor. névértékű hadikölcsönkötvények 1922. május 1., június és november 1-től szelvénnel... P. 2.40, továbbá 46 drb. à 1000 kor. névértékű hadikölcsönkötvények, ebből 40 drb. 1922. nov. 1-től, 2 drb. 1922. augusztus 1-től és 4 drb. 1922. november 1-től szelvénnel P. 3.68, összesen P. 6.08».*

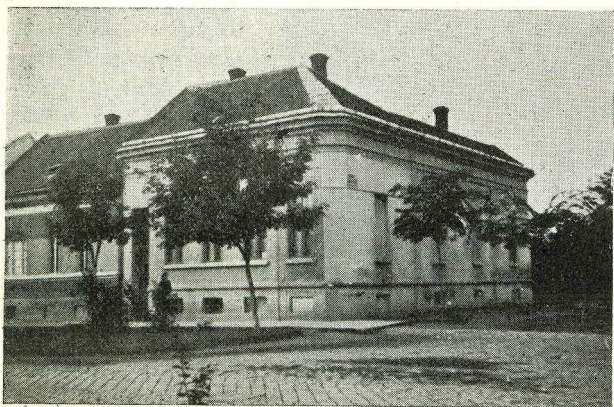
«Követelés 1500 P».

Az alapítványi vagyonnak mint az a fentebbi kimutatásból kitetszik, nagyobbik része hadikölcsön-kötvényekbe van lefektetve (76.000 korona), amely köztudomás szerint legalább egyelőre oly nagymérvű értékcsökkenés alatt áll, hogy azt az alapítványi birtok jövedelmezősége szempontjából teljesen ki kell kapcsolnunk. Ámbár az ilyen karitatív jellegű alapítványok működésbe állításuk esetében mindig megtalálják az utat a kormányhatóságok altruisztikus gondolkodásához. Mindazonáltal Debrecen város Tanácsa belátta, hogy az alapítvány törzsvagyonának ily nagymérvű értékcsökkenésével saját erejéből nem léphet az alkotás terére, ezt csak úgy teheti, ha valamely vakok érdekeit szolgáló intézmény, jelen esetben a Vakokat Gyámolító Országos Egyesület nyújtja feléje a mentő horgonyt. Tennie kellett ezt annnyival is inkább, mert a város Tanácsa a maga felelősségének tudatában az alapítvány rendeltetés-szerű kezelésére nem érezte magát hivatottnak, neki a kapcsolatot keresnie kellett az Egyesülettel. Erre az álláspontra az Egyesület annál inkább reá helyezkedhetett, mert hiszen alapszabályaiban már kezdettől fogva, olyan intézkedések foglaltatnak, hogy indokolt esetekben, a szükséghez képest gyámoltjai számára intézményeket

létesítsen, illetőleg a világtalanokat erkölcsi és anyagi támogatásban részesítse.

Megindultak tehát a tárgyalások egyfelől Debrecen sz. kir. város Tanácsa, másfelől az Egyesület elnöksége között. A tanácskozásoknak központi irányítója dr. Tóth Zoltán, a Vakokat Gyámolító Országos Egyesület igazgatója. Ezeknek a kölcsönös érdekeket szem előtt tartó és mindkét fél részéről a megértés jegyében lefolytatott tanácskozások leszűrt eredményeként vétetett be az alapító-levél 4-ik §-ába az alábbi rendelkezés:

«Az alapítvány kezelésével örökhagyó által megbízott Debrecen sz. kir. város az alapítvány kezelését és gyümölcsöztetését — miután az az örökhagyó akaratával nem ellenkezik, mert így a 2-ik §-ban meghatározott nemes cél korábban válik elérhetővé, — visszavonásig «a Vakokat Gyámolító Országos Egyesületre» ruhazza át.»

Szabados Ferenc alapítványának Nap-u. háza
Debrecenben.

Intézmény kialakulására döntő súllyal bíró rendelkezés, amellyel lehetővé vált már most az intézmény rendeltetésszerű feladatának megoldásával való foglalkozás.

«Az alapítványi vagyon jövedelme — úgymond az alapító-levél hivatkozott szakasza — csakis az Egyesület által létesített intézmények szükségleteire lesz fordítandó; amennyiben az intézmények az alapítványi vagyon jövedelméből nem volnának fenntarthatók, a hiányt az egyesület saját költsége terhére viseli».

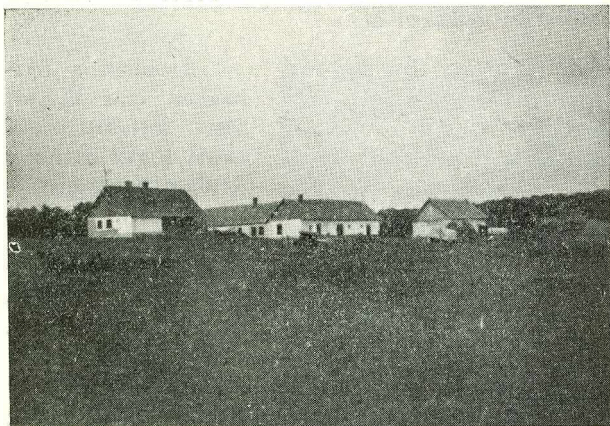
Hogy az Egyesület, különben is rózsásnak nem mondható anyagi helyzetén könnyítsen, minden lehetőséget megragadott — és ezt elismeréssel kell mindenkinek tudomásul vennie, hogy minél csekélyebb anyagi áldozatokkal képes legyen magasabb humanitárius szempontok szem előtt tartásával, önként vállalt feladatát megoldani. Erre nézve több mód és lehetőség nyílik éppen az ingatlan alapítványi vagyon fruktifikálásával. Ebben a racionális gazdálkodásban találjuk magyarázatát, hogy Bánk 9. sz. alatt lévő alapítványi tanyásbirtokból az eddigi bérlőt, aki voltaképpen a bérlemény kiuzsorázását tartotta a maga részéről egyedül mérvadónak, kiemelte és azt saját kezelésébe vette át. A birtok kezelésére küldött szak-

Azonban a fentiekben már kifejezésre juttatott azon oknál fogva is, hogy az alapítvány vagyonállagának jövedelmezősége nem nyújt elégséges fedezetet egy, a vakok részére létesítendő intézmény fenntartására és fejlesztésére, implice ide kívánczik az alapító-levél 6-ik §-ának 4. szakaszában foglalt nagyjelentőségű és az in-

ember az idő szerint, mindent elkövet arra nézve, hogy a birtokot gyümölcsözővé tegye és a befektetett munkát és értéket az Egyesület ezen legújabb intézménye javára kamatoztassa. Az alapítványi birtoknak kezelése máris az illetékes tényezőkben felkeltette a bizalmat és a legszebb reményekkel vannak eltelve a további eredményes működés iránt.

Ámde az alapító-levél nemcsak jogokat, hanem köteleességeket is megállapít. A mi szempontunkból mélyreható rendelkezéseket tartalmaz az Egyesület által teljesítendő kötelezettségekre nézve az 5. §, amelyet szószerint az alábbiakban közlünk:

«a) A Nap-u. 17. sz. házastelken egyelőre 8—10- vak részére ipari foglalkoztatót köteles megszervezni és fenntartani. b) A debreceni

Bánk 9. sz. 62 kat. hold 479 négyszögöl területű tanyásbirtokkal kapcsolatosan *gyöngye szervezettű és üdülésre szoruló vak nők, esetleg férjfiak számára üdülőházat létesíteni és fenntartani*».

Íme tehát, örövendeten láthatjuk, hogy Debrecen a Vakokat Gyámolító Országos Egyesület közreműködésével a gyámoltak részére egyszerre két intéz-

Szabados Ferenc alapítványi tanyásbirtokának épületei Bánk 9. sz. alatt.

ménynek is megveti alapjait. Az egyik magában Debrecen városában tervezett ipari foglalkoztató intézet, a másik a várostól cca 14 kilométerre fekvő Bánk 9. sz. tanyásbirtokon üdülőház létesítése lesz. Sőt még egy harmadik, mezőgazdasági foglalkoztató-féle intézmény is kialakulóban van. Az üdülőház a mezőgazdasági tagozattal egy keretben is megoldható, amint hogy ez így is terveztetik.

Az ipari foglalkoztató megszervezésének kérdését az Egyesület egyelőre nem találja aktuálisnak s erre megvan a maga oka. Ezzel szemben az üdülőház kérdését helyezi homlokterbe s tegyük hozzá, egészen helyesen, de ezzel kapcsolatosan a mezőgazdasági foglalkoztató is előtérbe kerül, mert hiszen az alapítványi birtoknak megfelelő művelése ilyen irányban egyenesen parancsolóan lép fel.

A magunk részéről nagyon szívesen látnók a Nap-u. 17. sz. alatti épületben ipari foglalkoztatónak mielőbbi felállítását, ahol kombattáns világtalan iparosokkal minden nagyobb akadály nélkül meg lehetne kezdeni az intézet működését és hihetőleg nagyobb anyagi áldozatot sem kívánna az Egyesület részéről; az intézet védenői a tanyás birtokról többféle naturáliában részesülnének. No, meg növelné a civis-város önérzetét, hogy szemük előtt egy humanitárius intézmény fejt ki áldásos működését.

De menjünk tovább egy lépéssel és emeljük ki az alapító-levélnék 11-ik §-át, amely Debrecen és Budapest között a nélkülözhetetlen konszust hivatva van biztosítani. Ilyen rendelkezés eddig még alapító-levelekben ritkán nyert kifejezést, de mint szükséges és házagpótló intézkedést a magunk részéről teljes mértékben elismerjük. Ugyanis a hivatkozott szakasz szószerint a következőket tartalmazza:

«Kötelezi magát az Egyesület arra, hogy egyik elnöki tisztét Debrecen sz. kir. város polgármestere által időről-időre kijelölt debreceni férfiúval töltsi be, ezenkívül az Egyesület választmányába ugyancsak a polgármester által kijelölt, legalább két debreceni polgárt beválaszt s az elnöki és a választmányi tagok az Egyesülettől alapszabályszerű jogot nyernek a létesítendő intézet ügyvitelének ellenőrzésére és irányítására».

A vidéken működő intézményeknek a Központi Egyesület széleskörű autonómiát biztosított, de amellet az *alma mater*-hez való kapcsolatot sem szüntette meg, sőt a Vakokat Gyámolító Magyarországi Egyesületek *Országos Elnökségének* szervezetével, amely épen ebben az évben üli meg alapításának két lustrumra terjedő tevékenységét, — minden főbenjáró dologban az egész országra kiterjedő vakügyi kérdésekben szokott nagygyűlései keretében intézkedni, — ezt a kapcsolatot még szorosabbá tette.*)

Az alapító-levélnék miniszteri jóváhagyása tudomásunk szerint útban van. S minthogy azon lényegbevágó módosítások nem eszközöltettek, hisszük, hogy ezután már erőteljesebb tempóban történhetik a vakok javára létesített alapítvány rendeltetészerű felhasználásának teljes kiépítése.

2. A vakok mezőgazdasági foglalkoztatója.

A vakok kert-, illetve mezőgazdasági munkálatokkal való foglalkoztatása szakkörökben ma már eléggé ismert. A világháború vérzivatarában született meg az eszme, amikor a vitéz harcosok százai veszítették el látóképességüket. Az emberek osztatlan szeretettel, mindenképpen segíteni akartak a háború ezen súlyos sebesültjein. Újabb és újabb gondolatok merültek fel, pályázatokat írtak ki, miképpen lehetne helyzetüket jobbá, tökeletesebbé és emberileg elviselhetőbbé tenni. A vezérgondolat az volt, hogy lehetően minden hadi vak abban a miliőben képeztessek át, amely egyéniségének leginkább megfelel, illetőleg, amelyet eddig polgári élet-hivatási pályáján betöltött. A hadivakok között számosan voltak olyanok, akik azelőtt földműveléssel, vagy kertgazdasággal keresték mindennapi kenyerüket, ezek számára egy ilyen intézmény felállítása aktuálisnak látszott. Külföldön, a berlini iskola vezetője, *Silex* professor végzett komoly kísérleteket, nálunk pedig *Prohászka* temesvári malomtulajdonos, nagyszerű alapítványával kívánta a hadivakok iránt megnyilvánuló hazafias érzését leróni.

Bennünket a hazai kísérlet a legkomolyabban érdekel, mert hiszen nemcsak hasznos és tanulságos tapasztalatokon nyugvó ismereteket szolgáltat, hanem a lehetőségeket is tartalmaz egy, a polgári vakok számára létesítendő, a mezőgazdasági foglalkoztató intézet célirányos kialakulására.

*) A 10 éves jubiláris ünnepség 1937. dec. 19-én az Egyesület Hermina-uti székházban József, Ferenc és Anna kir. hercegek közreműködése mellett fényes sikerrel folyt le.

Dr. Tóth Zoltán felismervén a temesvári kertgazdaságban a vakok javára létesített intézmény előnyös tulajdonságait, saját eredeti elgondolásainak alátámasztása céljából még 1935-ben felkérte vitéz *Kele Nándor* hadivak századost, a Prohászka-féle adomány vezetőjét, hogy az alapítványi kertgazdaságban végzett munkálkodásáról számoljon be. Ebből a tájékoztatóból vitéz Kele Nándor százados szíves hozzájárulásával tárgyunkra vonatkozólag kiemelünk egynéhány adatot. Tesszük ezt azért, mert mindezek bennünket vitálisan érdekelhetnek, mert a múltból egy olyan intézmény kerül megvilágításba, amelyről a pályán működő kartársak nagyon keveset tudhattak, annnyival inkább, mert hiszen a világháborúban legnagyobbbrészüik harc-téri szolgálatot teljesített; az ifjabb tanárgeneráció pedig talán csak most hall róla elsőízben. De érdekelhet bennünket azért is, mert vezetője, mindnyájunk által nagyon tisztelt, vitéz Kele Nándor százados úr szintén a világháborúban veszítette el a látóképességét és az oda beutalt világ-talanok is az ő sorsában osztoztak.

Mielőtt az alapítványi kertgazdaság érdemi részének tárgyalásába belebocsátkoznánk, nem végzünk fölösleges munkát, ha annak külső kereteit röviden vázoljuk. A délvidéki metropolis külső körzetében állott, az ú. n. Rezső-földön, a pompás és jól gondozott Prohászka-nyaraló. Az épület több jól megépített helyiséggel rendelkezett s azt hat katasztrális holdnyi belsőség vette körül. A belsőség kisebb része díszkertül szolgált, volt benne szökőkút is, a nagyobb része szőlő, illetőleg veteményezés céljaira használtatott fel. Ebben a formában az épület nem felelt meg az oda beutalt hadivakok céljainak, miért is a család saját költségére, nem ki-mélve fáradságot és áldozatot, megfelelően átépíttette, berendezte és a *vakok kertgazdasági foglalkoztatására* felajánlotta Temesvár sz. kir. város' közönségének. A kertgazdasági birtok a háború vérvivatarában létesült és elsősorban azokon akart, a minden dicséretet megérdemlő Prohászka-család segíteni, akik a haza szolgálatában veszítették el látóképességüket. Az intézet alapítási tendenciája voltaképen ez volt; azonban ezen szándék mellett a polgári vakok felvétele és a kertgazdaságban való kiképzése szintén a programm keresztülviteléhez tartozott.

A kertgazdaságban lehetőleg olyan hadivakokat helyeztek el, akik részben a mezőgazdasági, részben pedig a kertgazdasági dolgokban bizonyos jártassággal bírtak. Az ilyenekben, a nagyfokú fizikai veszteség dacára is, fel lehetett kelteni vonalvezetésükben megszakadt életkitűzési célokat és azokat okszerű vezetéssel kialakítani és megerősíteni lehetségesnek látszott.

A telep lakóinak, vagy mint Kele Nándor százados nevezi, *növendékei-nek* helyszíni vezetése és irányítása a nevezett százados úr hatáskörébe tartozott, akít a vallás- és közoktatásügyi minisztérium a Prohászka-család kérésére oda beosztott. Vitéz Kele Nándor ugyanis akkor már birtokában volt a vakok oktatására képesítő diplomának. Minthogy továbbá a hadivakok bizonyos mérvben katonai disciplina alatt állottak, a volt hadügyminisztérium vitéz Kele Nándor századost, a parancsnoksági ténndők ellátásával is megbízta. Neki tehát, mint voltaképen a hadivakok tanárának, feladatát képezte a katonák írás-olvasás és elméleti tárgyak tanítására irányuló teen-

dők ellátása, általában pedig az egész intézmény működésének szakszerű irányítása.

Vitéz Kele Nándor százados mellé Temesvár sz. kir. város polgármesteri hivatala *gazdasági szaktanítónőt* alkalmazott, a katonai parancsnokság pedig egy szakképzett *katonakertészt* vezényelt ki.

Az intézet vezetője felismervén az iskola missziót-teljesítő humanisztikus feladatát, már a megindulás kezdetén is arra törekedett, hogy alapos, kifogástalan és a mindennapi életben felhasználható gyakorlati ismeretekben részesítse növendékeit. A mezőgazdasághoz és kertészeti munkákhoz boldogabb időkben szokott vitéz hadivakoknak a foglalkozás igen megfelelt, úgyhogy csakhamar előállott az a helyzet, hogy az alapítványi kertgazdasággal szomszédos földbirtokból 10 kat. hold szántót vettek bérletbe s abban lucernát, zabot és kukoricát termeltek az állatok táplálására. És itt, ennél a pontnál valóságos himnuszát zengi vitéz Kele Nándor a vérbeli paraszt munkájának. Adjuk szószerint ide vonatkozó szavait: «Érdekes volt, amikor a vérbeli parasztgazdákat beállítottuk ezen a területen a kapáláshoz, kukoricatöréshez, szárvágáshoz, lucerna-kaszáláshoz, azok oly jól érezték magukat és oly hévvel dolgoztak, mintha csak látásukat visszanyerték volna».

Vitéz Kele Nándor százados teljes tudatában volt annak a súlyos fogyatkozásnak, amellyel a hadivakok látókéességük elvesztésével sújtva voltak. Éppen azért, hogy működése eredményre vezessen, az intézetbe rendelt katonákat csoportokba osztotta s minden 6 emberhez 2 látó munkást és 1 szakértőt alkalmazott. A hadivakok a következő fontosabb munkákat végezték: ásás, palántázás, öntözés, veteményezés, karózás, kapálás, kukoricatörés, fontosabb növények megismerése, stb. Minden jelenségre kitérni nem tudunk, itt csak a főbb foglalkozásokat soroltuk fel. A felsorolt munkákat vitéz Kele Nándor nagyon érdekesen és pontosan körülírja, miképen végezték a hadivakok. Tanulságos voltuknál fogva a sok közül szemelvényképpen lássuk a *palántázás körül* alkalmazott eljárást: «Fő segítő eszköze egy 3—4 mm. vastagságú dróthuzal, amely a két végén és közben is egy-két helyen megfelelő hosszúságú vas-szöggel volt megrögzítve. A dróthuzalra palánta-távolságra jelzőket kötöttünk. A dróthuzal a készítendő palántasor helyén lett megrögzítve. A vak, miként a látó, a palántákat kötényébe helyezte és a palántázás fontos munkáját éppen úgy végezte, mint a látó».

Nagyon érdekesek és kétségtelenül helytállóak a százados úrnak a hadivakkal hat havi időtartam alatt elért eredményéből leszűrt tapasztalatai is. Azért beszélünk csak hat havi időtartamról, mert vitéz Kele Nándor 1918. május 1-től október 31-ig vezette a vak katonák kertgazdasági intézetét. No, de lássuk, mit mond vitéz Kele Nándor az elért eredményről: «Vak növendékeinkből látó támogatása nélkül önálló munkakerő sohasem lehet. De látók, illetőleg ezek családtagjai társaságában hasznos munkát végezhet, sőt, megfelelő elméleti tudással felszerelve, kezdeményező dirigense lehet saját gazdaságának».

A kertgazdasághoz tartozott az ú. n. gazdasági udvar is. A gazdálakon kívül külön tehén és lóistálló, baromfiólak fűthető keltetőkkal, továbbá a higiénikus követelményeknek minden tekintetben megfelelő sertés-

olák állottak rendelkezésre. A felszerelésnek példás tökéletességgel és úri bőkezűséggel megadott minden fajtájával találkozunk itt a Prohászka-család alapítványi kertgazdaságán, amely bennünket különösen a mostani lerongyolódott állapotunkban, súlyos közgazdasági állapotaink közepette, egyenesen csodálkozásra és bámulatra ragad. Akinek szíve telítve van jósággal, aki a szerencsétlen vakokon önzetlenül segíteni akar és akinek vagyoni és családi körülményei a mecénási gesztus gyakorlását megengedik, a Prohászka-családtól mintát vehet, az ő cselekedetük fajunk büszkesége, miért is soha el nem évülő hálánk kíséri őket minden körülmények között.

De térjünk vissza tulajdonképeni tárgyunkra és ragadjunk ki az állatkezelés körül tapasztalt berendezésből egy-egy mintaképül szolgáló különlegességet. A lóistálló speciális berendezéséről pl. vitéz Kele Nándor a következőket mondja: «A ló- és tehénistálló érdekessége, hogy a jászol előtt egy keskeny folyosó futott végig. Erre azért volt szükség, mert a vaknak ilyképen módjában állott az állatok etetésében és itatásában minden komolyabb baj és veszély nélkül eredményesen közreműködni».

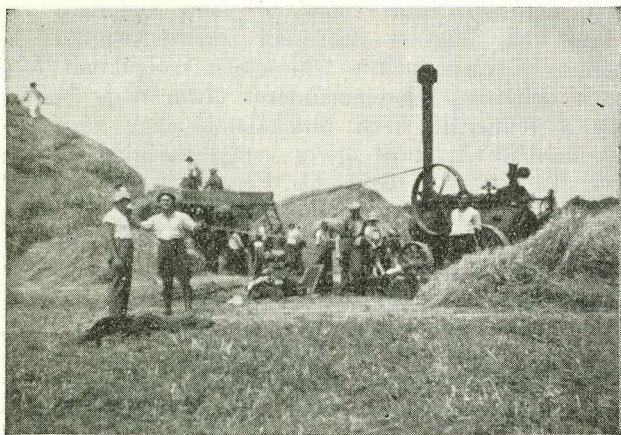
Még folytathatnók tovább a kertgazdaságlep szakszerű berendezése körül tapasztalt érdekes jelenségeknek leírását, de már ennyiből is láthatja a szíves olvasó, hogy a kertgazdaság a speciális szempontok figyelembe vételével minden tekintetben megfelelt a hozzá fűzött várakozásnak. Hogy az így tökéletesen felszerelt gazdaság a látogatókban közmelegnyugvás érzetét váltotta ki, és annak működéséhez a legszebb reményeket fűzték, afelől nem kételkedhetünk. Mindazonáltal érdekesnek találjuk felemlíteni vitéz Kele Nándor százados úrnak 1937. október hó 15-én kelt levelének idevonatkozó kitételét: «A wieni vakok intézete hasonló gazdasági iskolájának vezetője, valamint 1918-ban keletkezett berlini hasoncélú iskolának Mecénása, Silex professzor tanulmányi úton nálam járt Temesvárt és elismerték, hogy hasonló munkát és szebb eredményt sehohsem láttak». Örökre kár, és pótolhatatlan veszteség, hogy ez a vakok ügye szempontjából nagy értéket jelentő intézmény a trianoni békeparancs folytán a román impérium alá került. Vajjon lesz-e ott olyan kisugárzó erő, amelyen az intézmény magasztos rendeltetését szolgálni képes. Hogy most az alapítványi kertgazdasági birtokkal mi van, arról sem vitéz Kele Nándor hadivak százados úrnak, sem nekünk biztos tudomásunk nincsen.

A most részletesen leírt Prohászka alapítványi kertgazdasághoz hasonlóan találunk egyebütt is ilyen természetű foglalkoztató és termelő telepeket. 1935. júniusában olaszországi tanulmányi kirándulásunk alkalmával Róma, az örökváros külső periferiáján működő vakok intézetében, a *Scola di Metodo per gli educatori dei ciechi*-ban a tanulók kertgazdasági foglalkoztatása szintén be van állítva az intézet tanulmányi rendjébe. Annyi való és tény, hogy úgy a kertgazdasági, mint a mezőgazdasági foglalkoztatók sok örömet nyújtanak a vakoknak, egészségüket előnyösen szolgálják és több olyan munkalehetőségre nyílik alkalom, amelyet ők önállóan, vagy bizonyos irányítás mellett eredményesen tudnak végezni.

A Szabados Ferenc alapítványi tanyásbirtok felszerelés, berendezés és agrikulturn szempontból messze elmarad a rezőföldi kertgazdaságtól. Hiszen itt egy sovány, kiuzsorázott földbirtokkal, szerény kertekben épült tanyagazdasági épületekkel, — azok közül is egyik-másik a lebontásra

teljesen megérett, — találjuk magunkat szemben. Itt nemcsak regenerálni kell a mezőgazdasági birtokot, hanem a szükséges felszerelési eszközökkel ellátni és a változott körülményekhez képest épületeket emelni. Úgy az élő, mint a holt felszerelés pedig jelentékeny pénzáldozatot követel. A Vakokat Gyámoltó Országos Egyesületnek tehát gondos lelkiismeretességgel kell keresnie mindazon módozatokat és kiviteli lehetőségeket, amelyek alkalmasak a vakok mezőgazdasági foglalkoztatásának kérdését szerény keretekben bár, de sikeresen megoldani.

A mezőgazdasági foglalkoztató-intézet üzembe állítása körül többféle verzió nyilvánult meg, sőt ezek egyike-másika annyira a komoly megállapodás jellegét viselte magán, hogy már a kivitelezés stádiumáig jutott el. Némelyek az Egyesületnek ebben a szerepében ingadozást, a kérdés komoly és alapos megfontolásának hiányát vélik felfedezni. Pedig ez tévedés, mert akik közelebbről nézik a gondolatoknak és eszméknek, sőt a kivitelezésig is eljutott terveknek is, a mai anyagi leromlottságunkban fel-, majd letűnési variációját, ráeszmélnék arra, hogy mindennek oka és magyarázata részben a fennálló rendkívüli körülményekben, részben pedig abban van, hogy az evolúció irányvonalaiban a megindulás percétől a jelen időpontig olyan intézmények életében, amely mindazokat a terveket és elhatározásokat, amelyeket az Egyesület a Szabados Ferenc tanyásbirtokon a gyámoltakkal, illetőleg azok javára megvalósítani akart, részben számításán kívül volt kénytelen helyezni, részben pedig újabb megfontolások tárgyává tenni.

Cséplés a Szabados Ferenc alapítványi tanyásbirtokon.

val felépített intézmény rendszerébe való beillesztése, sok oldalú, komoly megfontolást igényel és sajnos, ezért gyakran a vacillálás ódiumát is el kell viselni.

A rezső-földi kertgazdaságban láttuk, hogy a hadivakok mellett milyen szakképzett személyzet és milyen nagy quantumban látó-segítő munkás volt alkalmazva. Az Egyesület szintén tudatában van annak, hogy bizonyos mezőgazdasági munkálatokhoz a látó segítség igénybe vételét nem nélkü-

Azok, akik bizonyos optimizmussal nézik az Egyesület vezetésének ez irányú tervezetéseit, a sok szép ideában mindenesetre, megtalálják azt a dicsőretre méltó törekvést, hogy minden vágy és akarás egy közös célban fut össze, a vakokon való komoly segítség humanisztikus céljaiban. Meg aztán annyi tény, hogy az ilyen újszerű intézménynek, a vakok nagyszerű hierarchiá-

lőzheti, ő azonban ezt nem a költséges, külvilágban szorgoskodó látókkal, hanem a vakok intézeteiben otthonra talált csökkent látásúakkal akarta és akarja megoldani, akik végeredményében lényegesen csekélyebb kiadást rónak rá. A mellett totális vakokat a csökkentlátású tagok eredményesen tudják támogatni, ismerik egyéni tulajdonságaikat, munkateljesítményüket és bizonyos irányban hivatásérzetüket is.

Ha most a Szabados Ferenc tanyásbirtok helyzetképét nézzük, tapasztalhatjuk, hogy jelenleg három irányban történik a tevékenykedés. A birtokot holt felszereléssel látja el, részben a meglévőket kiegészíti az Egyesület. A mezőn fajsértések, a legelőkön kisebb birka-falka, istállóokban lovak és tehenek találhatnak otthonra; a felszerekben vető- és takarmánydaráló gépek, ekék, boronák és egyebek vannak. A szántóföldek megjavítás, trágyázás alatt állanak s így hozamuk: rozs, árpa, kukorica, burgonya, takarmányrépa, lucerna, stb. évről-évre növekedik és javul. A kopár tanya körül gyümölcsfák, szőlőtőkék, stb. díszlenek.

Bár jóslatokba nem bocsátkozunk, mégis azt hisszük, hogy a mezőgazdasági intézetben azoknak a vakoknak elhelyezése látszik legcélrányosabbnak, akik fölműves családokból származnak, az ipari élethivatási igazatok iránt csekélyebb érdeklődést mutatnak, vagy azokban a kombattáns elemekkel a versenyt felvenni nem képesek. Gyakorlatiasnak látszik az az elgondolás is, hogy a kertgazdálkodásból ízeletit kapott *siketnéma ifjakkal* szándékoznak kiegészíteni a gazdasági munkálatokra kiszemelt létszámot. Az ilyen kooperáció ellen semmiféle tiltó rendelkezés nem foglaltatik az alapító-levelben, sőt örülni kell, hogy a debreceni siketnéma-intézet a Vakokat Gyámolító Országos Egyesületnek e tekintetben szolgálatait felajánlja. Mint ismeretes, a debreceni siketnéma-intézet olyan nagy belső-séggel rendelkezik, hogy a felmerülő kerti munkálatok nagy részét a felső osztályos siketnéma-tanulók végzik és így a kertgazdaságban biztos ismeretekre tesznek szert. Tudásukat a Szabados Ferenc tanyásbirtokon kiegészíthetik és tökéletessé tehetik, ha olyan szakember keze alá kerülnek, aki a bolgár- és konyhakertészeti dolgokban csak úgy, mint a mezőgazdaság terén felmerülő munkálatokban teljes és szakszerű utasítást tud adni, vagyis, ha teljes értékű szakember áll a munkálkodó csapat élén.

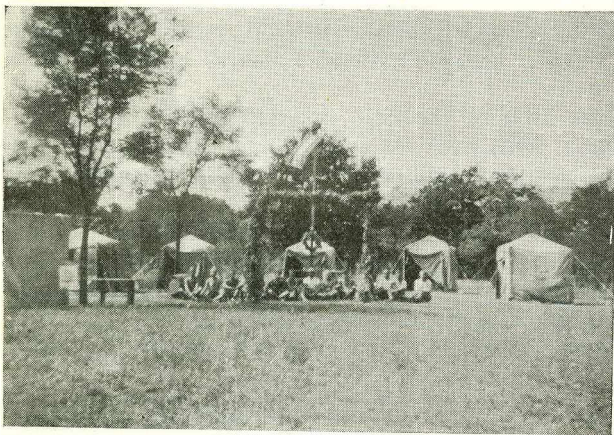
A magunk részéről felvetjük a gondolatot, nem találná-e az Egyesület célszerűnek és a vakok szempontjából hasznos foglalkozásnak a *kötélverés iparának* bevezetését. Ilyen Magyarországon még nincsen, pedig ez az iparág csekélyebb manuális ügyességet igényel és a vakok természetének minden tekintetben megfelel. Terület van bőven, azon a vidéken jelentékeny kendertermelés is folyik, csupán néhány speciális eszköz, egyszerű pálya felállításáról, illetve berendezéséről lenne szó. A Nyugateurópai államokban ezt az iparágat több vak-intézményben meghonosítva találjuk, sőt 1900-ban a Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézete építkezése alkalmával ennek az iparágaknak bevezetése és művelése komoly megfontolás tárgyává tétetett.

3. A vak ipari munkások szünidei üdültetése.

A Bánki tanyásbirtok a mezőgazdasági foglalkoztatáson felül célirányosan fogja szolgálni az *üdültetési akciót*. Nálunk első ízben történik,

hogy az Egyesület vakokat csoportosan üdültet, bár ízlelítő ezelőtt mintegy tíz évvel a Balaton-menti egyik kisközségben juttatott részükre. Ha az állandó jellegű üdülőláz felépül, az üdültetés, mintegy 60 személyre, egész évre ki fog valószínűen terjedni.

A vakok üdültetésének gondolata, egész kontinensre kiterjedő vonatkozásban, sőt azon túlmenően is, karöltve halad az utóbbi években nagy és öröndetes lendületnek indult ipari tevékenység belterjes fejlődésével. A nap, mint nap, erős fizikai munkába állított vak iparosok energiái lassanként felörlődnek és idő előtt kidőlnek a kombattánsok soraiból, hacsak gondoskodás nem történik a lecsökkentett energiaveszteség pótlásáról és helyreállításáról.

Vakok «Szabados Ferenc» debreceni üdülőlázának távlati képe.

honosították meg kétségtelenül és átvitték arra az időre is, amidőn, mint meglelt emberek, már kinőttek a szülői ház védő és gondozó szárnyai alól és az Egyesület foglalkoztató intézeteiben helyezkedtek el.

A legújabb idők evolúciós vívmányai közé tartozik az a mindenkitől helyesnek tartott, egészséges irányú törekvés, hogy mind az államok, mind az egyesületek és egyéb közületek érdekkörükhöz, vagy fennhatóságuk alá tartozó világtalanok részére valamely egészséges ponton üdülőtelepeket létesítsenek, berendezvén azokat vagyoni körülményeikhez képest mindazzal, amivel az üdülésre szorulóknak otttartózkodását kellemessé s főképen egészségi állapotukra hasznossá tehetik.

Nem szándékozunk a vakok üdültető telepeinek retrospektív képét adni, csupán rámutatunk egy és más jelesebb alkotásra, amelyekkel alátámaszthatjuk és megerősíthetjük törekvéseink humanitárius célkitűzéseit.

Mindenekelőtt megemlítjük, hogy a nagy világégés tartama alatt életre hívott *Rokkantügyi Hivatal* a hadivakok intézetébe csoportosított katonákat üdülés céljából egy időre kihelyezte a *gödöllői méhésztelep épületeibe*, de ugyanakkor az ott lévők ipari foglalkoztatásáról is tovább gondoskodott.

Nálunk közmondásos pénztelenségünknel fogva sok éven át az üdültetés kérdése olyképen volt megoldva, hogy a mindkét nemhez tartozó ipari munkások a nyári hónapokban, vagy a szükséghez képest egyéb alkalmakkal is, hosszabb-rövidebb időre a szülői, rokoni házba, vagy ismerősök körébe távoztak. Ezt a jó régi szokást az országos intézetből kilépő növendékek

Az olaszországi *Reggio Emilia* városában működő *Garibaldi* vakok intézete üdülőtelepet létesített tanulói számára az Apenninek egyik legszebb hegyvidékén. A firenzei *Vittorio Emánuele* nemzeti vakok intézetének régen van ilyen üdülője a Tirrhéni-tenger partján. A két telep egymás között csereakciót kezdeményezett tanulóiuk egészségi állapotának érdekében. A milánói intézet körzetéhez tartozó elaggott és munkaképtelen vak férfiaknak a Comó-tól övező kies hegyvidéken jelöltek ki helyet, amely szinte üdülésszámba megy. Több évvel ezelőtt az Országos Intézet a veszprémi káptalanhoz fordult abból a célból, juttasson világtalan növendékei céljaira nagyobb parcellát a Balaton partján.

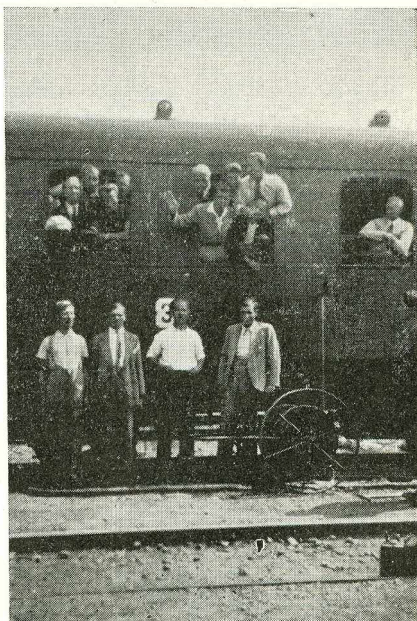
A berlini *«Allgemeine Blindenverein»* weekend-üdülőtelepet létesített és tart fenn a német birodalmi főváros közelében fekvő Tegel-tó partján.

A lengyel hadivakok üdülő otthonát a Kárpátok északi lejtőjén, a Poprádvölgynek híres gyógyhelyét, *Musyna* erdős hegyoldalán találjuk. Az Otthon 60 vendég befogadására alkalmas és teljesen modern felszerelése van.

Az Amerikai Egyesült Államok területén működő vakok különféle intézményei a tengerpartokra, folyóvizek mentére küldik üdülés végett vendégeiket. A vizek partjain történő üdültetés kifejlesztette a vakoknál az úszó-sportot.

A kérdésnek gondos mérlegelése és hosszabb-rövidebb időre terjedő előkészítő munka után, dr. Tóth Zoltán buzgólkodása folytán ebben az évben végre intézményesen megkezdheték a vak iparosok debreceni alapítványi tanítás-birtokán az első nyaralást. Ezzel a szerencsés lépéssel egy minden tekintetben hézagpótló intézmény jutott rég várt polgári jogainak birtokába.

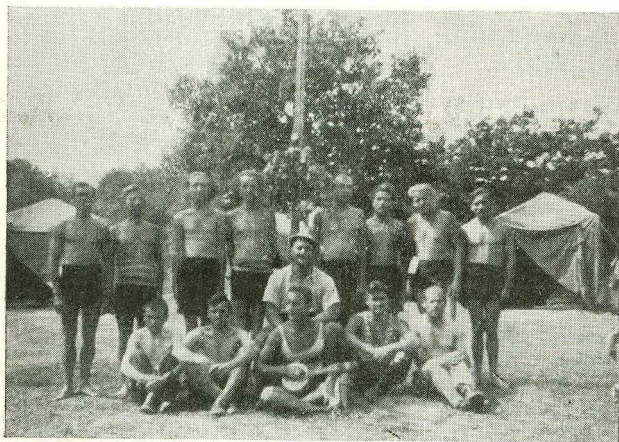
Nagy öröm volt a világtalan munkások berkeiben, amikor híre ment annak, hogy az Egyesület vezetősége lehetőséget nyújt az igénylőknek és arra szorulóknak ingyenes üdülésre. Gondos és körültekintő kiválogatás folytán részben a budapesti központi, részben pedig a miskolci foglalkoztatókból 21 világtalan férfi verbuválódott össze és július hó 9-én három heti üdülésre Debrecenbe utazott. A kis csoportot megfelelő számú látó személyzet kísérte s velük utazott *Barabás Tibor* dr. intézeti orvos is, aki egészségügyi szempontból üdvös tanácsokat adott a helyszíni irányításra. A fogadtatás Debrecenben a legmelegebb szívéllyesség jegyében folyt le, ami minden résztvevőt nagyon kellemesen érintett és a legjobb képet vetítette előre a továbbiakra nézve. *Szabó Béla* intéző nagy szeretettel és a tőle megszokott előzékenységgel fogadta a kis csoportot s hogy a hosszú

Vakok üdülőcsoportja útrakészen.

és fáradságos utazás fáradsalmait csökkentse, a Nap-utcai alapítványi házba irányította őket, ahol frissítőt szolgáltat fel. Rövid pihenés után tovább folytatták útjukat az alapítványi birtokra, Bánk g. üdülőtelepre.

A Bánki tanyásbirtok erdővel övezett, egészséges, tisztás területen fekszik, éppen ezért nyaralásra igen alkalmasnak bizonyult. A nyaralótábor a tanya épületeitől mintegy 300 lépésnyire erdő közepén, szép tisztáson helyezkedett el. A nap hevében, ha elernyedtek, az erdő árnyas lombjai jóleső hűvös levegővel fogadták őket; aki a napot szerette, trikóra vetkőzve, kifeküdt a napra és hódolt a lesülés divatjának. Az üdülő világtalanok tehát nem a tanyai épületekben, amelyek befogadó képessége erre a célra még nem alkalmas, töltötték idejüket, hanem sátrakban pihentek és aludtak. Aki szereti a természetet és rajong a jó levegőért és napsütésért, ennél ideálisabb nyaralási módot nem is kívánhat. Ami véden-
ceink is igen meg voltak elégedve a sátor-tábor pompás felszerelésével és elrendezésével. A sátor-felszerelést Budapestről vitték magukkal és ebben a katonaság ismert előzékenysége nyilvánult meg. A sátor-tábor derékaljakkal volt kibéelve s a szalmazsákokat a debreceni siketnéma intézet igazgatója, *Tóth Árpád* úr az ágyneműekkel együtt készséggel bocsátotta rendelkezésre.

Vakok üdülő-csoportja a bánki tanyásbirtokon,
középen Szabó Béla gazdasági intézővel.

Az üdültetési akció kivitelezésének ismertetésében ki kell terjeszkednünk a jó és egészséges táplálkozás biztosításáról. Hiszen az üdülők nagyrészt ifjak voltak, akik egyébként is bőséges táplálkozást igényelnek napi munkateljesítményükhöz képest! Jó étvágyukat lényegesen fokozta a szabadban való alvás és tartózkodás, továbbá a napközben végzett séta, sportolás. Az egyesület kiadta a jelszót, hogy az ételeket ízletesen és jól készítsék el és mindenki bőségesen részesüljön étkezésben. Ez így is történt, mert az üdülő társaság minden tagja spontán és nyíltan kijelentette, hogy az étkezés várakozáson felüli jó és bőséges volt. Hus-ételben sem volt hiány, hiszen ott a közelben legelészett az eleven éléstár, a birkafalka, abból minden

Minden ténykedés akkor vezet eredményre, ha alapos megfontolás tárgyává tételnek mindazon szempontok, amelyek a biztos célbajutást szolgálják. Az üdültetés kérdése sem volt olyan egyszerű, itt is terveket és tervezetéseket hallottunk és láttunk, amelyek kiterjedtek mindazon szempontokra, amelyek az üdülők javát, a megfelelő ellátást, a kellemes és hasznos időtöltést szolgálták.

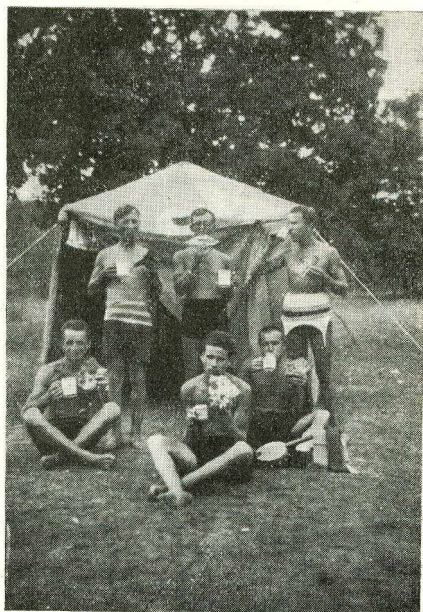
harmadnapra került egy-egy darab a levágásra, természetesen volt egyéb húsféle is. Aztán ott volt a veteményes kert is, abban zöldbab, zöldborsó, uborka, paradicsom, burgonya és egyéb termett, amelyekből ízes főzelékek kerültek az asztalra. Naponta ötször volt étkezés, azonkívül mindenki annyit ihatott a finom hamisítatlan tanyai tejből, amennyit kívánt.

A pihenés és étkezés mellett elsőrendű tényezőként szerepelt a tisztálkodás. Hát persze a tanyán folyóvizes mosdók nem állottak rendelkezésre, de van két gémeskút, amely bőséggel szolgáltatja a tisztálkodáshoz a vizet. Ha pedig valaki hódolni akart az uszás és fürdés élvezetének, alkalom nyílt arra, hogy bemenvén Debrecenbe, az ottani uszodában fürödhetett meg.

Szórakozás egészítette ki az animális szükségleten felüli időt. Naponként — véletlenül a nyári időjárás minden tekintetben kifogástalan lévén — üdülés szempontjából — tehettek és tettek hosszabb-rövidebb sétát. Attól nem kellett tartaniok, hogy testi épességükben valami baj történik, mert a környéken veszélyes terület nincs. Meg aztán a totál vakok rendszerint egy csökkentlátású társuk köré csoportosulnak s úgy indulnak sétálni.

Nagy hasznát látták az Országos intézetben tanult birkózó sportnak. Ezt gyakran kultiválták, összemérték erejüket a gyepen s megmutatták társaiknak, ki az erősebb. Közkedveltségnek örvendett a kötélhúzás is s mindezekeken felül a tanyásbirtok úgy a városból, mint faluról származott ifjaknak ebben az időszakban sok érdekességet nyújtott. Akkor történt a gabonának learatása, behordása és cséplése. Jól esett hallaniok a mezőgazdasági eszközök városban ismeretlen hangjainak zörgését, surranását, a cséplőgép zakatolását, a kocsik és szekerek vontatását.

Íme tehát megfelelő és előrelátó gondoskodás folytán az unalom az üdülők köréből száműzve volt. Amikor a sétában elfáradtak s a sportban erejüket és ügyességüket kimerítették, az ülőjáték vette kezdetét: kártya, sakk, domino, várjáték mind ismertesek előttük s ezeknek elviteléről nem feledkeztek meg. Esténként tábortűzet raktak és annak világító fénye mellett csendesen elbeszélgettek és énekeltek.

Ozonnázás az üdülő táborban.

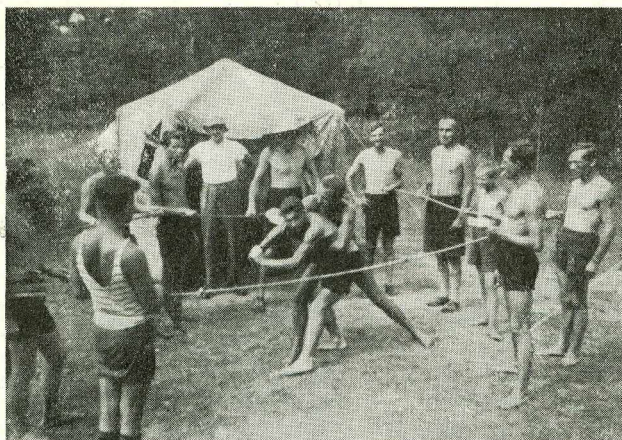
Az egyik sátoralj lakóinak kedélyes szórakozása.

datot: «Beszélni kezdünk velük, írja a hírlaptudósító, s az a benyomásunk, hogy vannak közöttünk olyanok, akik igen tragikusan veszik fel vakságukat, mások meg belenyugodtak a változhatatlanba, de legtöbbször könnyen fogják már fel a dolgot. Hogy szép lehet a körülöttük elterülő táj, hogy vannak színárnyalatok, vonalak, amelyeken sokáig megpihenhet a szem, ez mind kívül esik rajtuk és mégis nem lehet általánosságban azt mondani, hogy szerencsétlenek».

Minden azt a külső formát, amelyet egy ilyen rendeltetésű táborban az érzékek körében láthatunk, itt is megvalósítva találjuk.

Szabó Béla intéző dicséretreméltó kötelességteljesítéssel, sőt lelkes odaadással karolta fel az üdültetés helyszíni lebonyolítását. «Arra törekedtem, mondotta, hogy jó hangulatot teremtsék és az esték kedélyesek legyenek». A gazdasági munkálatok kulminációs pontján sikerült megnyernie egyik nagyon kedélyes intéző barátját pár estére; meginvitálta a kiszolgált hortobágyi számadó juhászt, aki specialitásokat főzött stb. Amikor a nap, korongja a nyugati végeken az esti alkonyba hajlik és feljönnek a firnamentumon a csillagok milliárdjai, nyugovóra térnek s bár a környék a rossz emberektől, a kóborló ebektől és egyéb veszélyektől meg van tiszt-

Örömmel emlékezünk meg arról, hogy az ottani hírlaptudósítók figyelmét sem kerülte el a vak ifjaknak üdültetési akciója. A *Debrecen* helybeli politikai napilap 1937. augusztus 8-iki száma «Pillanattfelvételek a Debrecenben üdülő vakok birodalmából» színes és nagyon érdekes cikket közöl. Ezekből a sorokból hadd iktassunk ide, minket is érdeklő néhány mon-

Vak ifjak birkózó versenye.

Kötélhúzás a tanyásbirtokon.

A leányok csoportja augusztus hó 7-én indult szintén háromhetes üdülésre a Bánki alapítványi tanyásbirtokra, miután előbb 8 nappal az ifjak csoportja hazaérkezett. Ezzel a csoporttal utazott a női látó kísérekön kívül Schreiner Ferenc igazgató is. Ha ennek a csoportnak az utazási körülményeit nézzük, jólesőleg elmondhatjuk, hogy az még felfokozottabb hangulatban történt, még kedélyesebben folyt le.

A leányok sok kellemes percet szereztek egymásnak tereferéjükkel, értelmes, okos beszédjükkel, mókáikkal, tréfálkozásaikkal, s amidőn már mindebből kifogytak, felfelhangzott a vidám dal és ének, miáltal egyszeribe központjává váltak az utazó közönségnek. Semmiben sem maradtak hátrább az ifjaknál, ugyanolyan fogadtatásban volt részük nekik, mint a megelőző csapatnak, sőt leányos természetükhöz képest több figyelemben, nagyobb szeretetben fürdethették lelküket. Persze program nélkül ők sem mehettek el. Erre itt is szükség volt. A napi programot vagy legalább is a programhoz az anyagot Szabó Béla intéző, részben pedig a leányok társaságában volt felügyelői gondozó személyzet odaadó és figyelmes közreműködésében találta meg. És itt is szívesen ismerjük el az intéző úrnak a bánásmódra vonatkozó megalapításait «Hogy közmegelegedésre tudtuk az üdültetési akciót lebonyolítani a sok munkát és

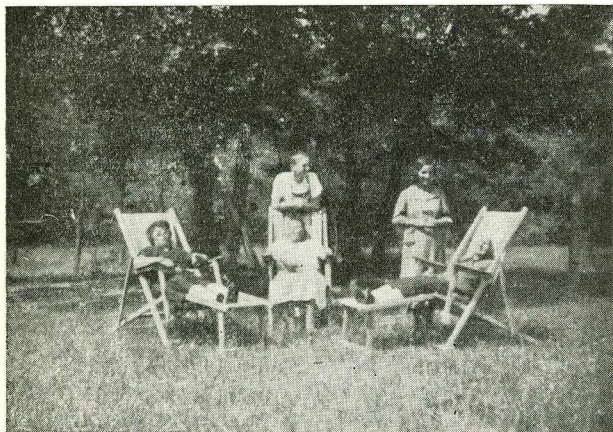
Vak nők üdülő csoportjában Schreiner Ferenc igazgató és a kíséret többi tagjai.

22

títva, mégis két csök-
kentlátású átveszi az
éjjeli őrség szerepét
s a sátoralja csönde-
sen alussza az iga-
zak álmát.

* * *

türelem kellett hozzá» — mondotta. A leányoknál igen sok tapintatra, elnézésre és figyelmességre volt szükség. Igen nagy mimozák, mondja az intéző köntörfalazás nélkül, — egymáshoz és vezetőjükkel való viszonyukban, ami ellen az ember alig tud védekezni. Különösen *Schreiner Ferenc* igazgató szíves és önzetlen közreműködése tette felejthetetlené számukra a három hétre terjedő üdülést. Schreiner Ferenc igazgatóban sokak régi kedves tanárukat látták és ismerték fel, aki már diákleány-korukban rendkívül vonzó és tartalmas előadásaival az iránytan, verstan, költészet és magyar irodalomból sok kellemes és élvezetes percet szerzett nekik. Amikor a lelkes előadásában szemének sugara megvillant, ellenállhatatlan erővel vágódott be tanítványainak lelkébe, igen oda, olyan erővel, mint a horgony a tenger fenekébe. Milyen kár, hogy nem látták és mégis milyen boldogok, hogy szép, tartalmas előadását zavartalanul élvezhették. Keresve sem találhattunk volna alkalmasabb férfiút. Ő szereplésével a kis csoportban egészséges hangulatot teremtett, sok derűs percet szerzett nekik és üdülésüket számukra élménnyé fokozta.

Jólesik az ebéd utáni pihenés.

Üdületgyakorló eszköz a gyűrűhinta volt, ezen is sokszor és szívesen himbálóztak. Ha vendéget láttak és érdeklődtek fogylétük iránt, mindig kedvesen emlékeztek meg az élvezett sok jóról és hálásak voltak azok iránt, akik számukra az üdülést lehetővé tették. Ilyenkor bemutatták a laikusok előtt szinte bámulatot keltő varrási és tűbefűzési ügyességüket. A *Debrecen* aug. 29-iki számában erről nagyon érdekesen a következőket írja: «Felmutatunk egy szálát a világtalan hölgyeknek és kérdezzük, hogy mi ez? Aki megtapintja, csakhamar megállapítja, hogy nem cérna, hanem selyemszál a feléje nyújtott fonál. Ezt a fonalat megmutatja, egyikük, miként fűzi be a tűbe. Leharapja a selyemszál végét, a fogával tudja meg, hogy a tű-fején a lyuk a lapos oldalon van, vízszintesen merőlegesre fordítja fogai közé a tű fejét és nyelvél vezeti keresztül a selyemszálát. Már mutatja is, hogy be van fűzve. Még hozzáteszi, hogy cérnával sokkal

Amíg az ifjakkál az izom-erő gyakorlása és fejlesztése uralta és tette változatosabbá az üdülést, addig a leányok egyéniségükhöz illő testgyakorlással fűszerezték napi programjukat. Ott lógott fa-ágra erősítve a kötélhinta, egy másuttán állanak fel meglepő biztonsággal lendítik magukat a magasba, úgy amint azt már az intézeti életben is gyakorolták.

A másik ilyen len-

könnyebb ilyen kisefjű tübe fűzni. A néző nem tud szóhoz jutni a csodálkozástól».

Érdekes, hogy a laikus publikum az ilyen dolgokat milyen érdeklődéssel kíséri és milyen rendkívülinek találja. Helyénvaló, hogy kuriozitásként ilyeneket is bemutatunk, a rokonszenv felkeltésére igen alkalmasak. Schreiner Ferenc igazgató is ebben a gondolatkörben élt, amikor látta a nagy érdeklődést. Csakhamar feltalálta magát és a közelében lévő kosár almából kiemelt egyet és egyik világtalan hölgy kezébe adván, kérdezte a hírlapírót, észrevesz-e valamit tapintással az alma külső burkán. Nem találok semmi különösen az almán, volt a válasz. Most odaadja Schreiner Ferenc egy totál vak leánynak, aki körülforgatja kezében, alaposan «megnézi» és azt mondja: Igazgató úr, ezen egy kis «kukica» van. Ugyancsak fejlett tapintó érzékükre példa, amikor az igazgató botanizálni viszi a leányokat, akik ki tudják tapogatni a növények jellegzetes részesit, sőt azok egyik-másikát képesek voltak megnevezni. is. Valósággal kis vizsgafolyik sebtiben. A természettudományok tanításával megbízott tanároknak, ha jelen lettek volna ennél a «tanulmányi kiránduláshoz» a kérdésekre adott precíz feleletekre, kétségtelenül sokan igaz örömlüket találták volna. Igaza van annak a világtalan hölgynek, állapítja meg a laptudósító sok realizmussal a paradoxonnak látszó igazságot: «Azért, hogy nincsen szemem, talán jobban látok, mint akinek van».

Amint láthatjuk, a leányok nemcsak fizikailag üdültek fel, nap mint nap a természet ölében, erdőkoszorúta tisztás területen felépített sátrak aljában, hanem kedélyileg is felfrissültek, jókedvűen mókáztak és szellemeskedtek. A nagy, abszolút csend jótékony hatással volt idegrendszerükre s az erdő lombozatának suttogása, a madarak éneke mind hozzájárultak megnyugvást keltő tényező gyanánt az üdülés célkitűzéseinek gyakorlati megvalósításához. Persze még változatosabbá és gazdagabb tartalmúvá lehetett volna tenni szórakozásukat a rádióval. Van ugyan a tanyásbirtokon rádió, azonban tökéletlenül szolgáltatja a központi Stúdió értékes programpontjait. Pedig milyen jól eshetett volna nekik, ha vasárnap, az Úrnak szentelt napon, miután a nagy távolság miatt templomba nem mehettek, szentbeszédben, ájtatos énekekben gyönyörködhetnek volna és megfürdethetik vallásos érzületüket a szentmise misztériumaiban, az istentiszteletek himnuszig fokozódó szépségeiben és talán ők is együtt énekelhettek volna azokkal, akik az Úr hajlékában közvetlenül vesznek részt a Mindenható-Isten dicséretében. Igen, a dal, az ének az ő igazi világuk; ebben teljesedik ki egyéniségük, ezen az úton kapcsolódnak bele az általuk csak érzékelhető világba s emelkednek fel azokba a szférákba, amely feledtetik velük súlyos érzékszervi fogyatékoságukat. «Egy leány dalolni kezd, írja *Debrecen* fentebbi száma, gyönyörű szopránja felcsillog az esti homályban. A többiek körülveszik és egyre erőteljesebben zendül a dal az egyes szólamokban. hogy aztán dalkarban fejezzék be egész napi kellemes időtöltésüket és vonuljanak sátraikba éjjeli pihenésükre».

Az üdülőcsoportot az Egyesület vezetősége állandóan figyelemmel kísérte, minden fázisukról jelentést tettek. Ezeknek a jelentéseknek szinte refrénszerű megismétlődése mindig ezekben a szavakban fejeződött ki: Minden rendben van, nagyon jól érezzük magunkat és hálásak vagyunk

az elnökségnek és dr. Tóth Zoltán igazgató úrnak, hogy számunkra az üdülést lehetővé tette.

Az Egyesület tiszteletreméltó elnöke, *sipeki Balás Béla* dr. ny. főispán, mikor az Egyesület vezetősége közölte vele az alapítványi tanyásbirtokon üdülőktől érkezett kellemes híreket, a legtisztább öröm érzetével és meleg szívvel köszönte meg a reá nézve minden tekintetben megnyugtató értesítést Bad-Nauheim-ből, ahol éppen egészségének helyreállítása céljából kúrárt tartott. Azt írja az elnök úr: «Mindig aggodalmaskodtam, hogy derék és jóra való védenccink a naponként megismétlődő folytonos robotban fizikailag kimerülnek s most milyen jól esik értesülnöm, hogy a Szabados Ferenc-féle tanyásbirtokon pompásan érzik magukat, sőt legtöbbje súlygyarapodással tér vissza otthonába».

Az élő élesztár, a birkacsoport kétségtelenül megsínylette az üdülők otttartózkodását. A fiúk igen jóízűen fogyasztották a birkagulyást és pörköltet, az ízletesen elkészített ürücombot. A leánycsoportnál a birkahús fogyasztása már egy kis nehézséget okozott, mert sokan nem tudták fogyasztani szaga miatt. Mint érdekes kuriozumot felemlítjük, hogy amint erről nagyon tisztelt elnökünk tudomást szerzett, rögtön készen volt a recepttel, amelyben javasolta, hogy forró ecetes vízzel kell leönteni s akkor a birkahús sajátos szaga nem lesz érezhető.

Nem lesz érdektelen, ha a két turnusban hat hétre terjedő időn át eszközölt üdültetés költségeit is, beleszámítva mindent, tehát útiköltséget, ellátást és egyéb felmerülő kiadásokat, lerögzítjük. E szerint a nyaraltatási a leányok csoportja részéről 1062 P. 25. fillérbe, amelyből naponta egy személyre 2 pengő 02 fillér esik; a fiúké pedig 918 P. 95 fillérbe került, amelyből naponta egy személyre 1 pengő 65 fillér esik. A leányok üdültetése azért mutat bizonyos többlet-eltérést, mert mint fentebb is jeleztük, őket más húsételekkel kellett táplálni, ami a költségeket fokozta.

Befejezésül idézzük *Braun Ruben*, a Vakok Társasköre érdemes elnökének, az Egyesület elnöki tanácsának mult évi október hó 13-án megtartott gyűlésén idevonatkozó felszólalását: «Engedje meg Méltóságos Elnök Úr, hogy az Egyesület áldozatkészségéért sorstársaim nevében a leghálásabb köszönetemet fejezem ki és ezirányú támogatásukat a jövőben is kérjem».

Szabó Anna pedig az üdülésben résztvevő egyik viágta an hölgy a gazdasági intézőhöz az alábbi *szúrtírású* levelet intézte: «Szerencsésen megérkeztünk. Az utazás egyikünknek szomorúan, másikunknak vigan telt el. Különösen nekem, aki olyan szomorú szívvel váltam el a kedves helyről, az erdőtől, virágoktól, és attól az embertől, aki oly jó volt hozzánk, hogy szinte gondolatainkat leste. Sokáig fog lelkemben élni az elmúlt néhány hét kedves emléke. Most pedig hálás köszönetet mondok mindazon jóságáért, amelyben minket részesített».

Ha maguk az érdekelt felek nyilatkoznak ilyen elismerőleg, akkor bennünket, látókat a humanisztikus kötelességteljesítés jóleső érzete nyugtat meg.

A psychometria tudományos és gyakorlati szerepe a siketek nevelő-oktatásában.

Irta: Füzesi Árpád.*)

Értekezésem célja: megismertetni a siketnémák psychometriai vizsgálatának lényegét. Nyilvánvalóvá tenni azokat az értékeket, melyeket ez a fogalomkör, — úgy a tudományos fejlődés, mint a nevelő-oktatás gyakorlati területén, — jelent. Nem vizsgálati eredményekről kívánok beszámolni, tehát, hanem új, ma még sok kezdeti nehézséggel küzdő munkaterületünk irányelveiről.

A siketnémák nevelő-oktatása egy egészen különleges pedagógiai munka: *szakoktatás*. Szakképzettség kell hozzá. Tudjuk azt, hogy a szakmunka fogalma minden téren, tehát akár agrár-, akár ipari-, vagy szellemi térre vonatkoztatjuk is, két fő követelményt foglal magában:

1. A munka-cél mellett ismerni kell a feldolgozandó nyersanyagot, vagyis annak tulajdonságait.

2. Az anyag megmunkálása céljából rendelkezni kell a szükséges ügyességgel és gyakorlattal.

E két összetevő jelenléte: *a szaktudás*.

Tehát például: az orvosnak ismernie kell a beteg testi és lelki állapotát, ismerni az orvosságok lényegét, hatását, valamint gyakorlattal is kell rendelkeznie. — A gazdálkodónak ismernie kell a földjének termelő erejét, összetételét, hogy tudatosság vezethesse a termesztésben. — A siketnéma-tanárnak ismernie kell a gyermek lelkét, képességeit, hiányait, elmeműködésének különleges mikéntjét, mert csak ebben az esetben tudja tanítási eljárását egyéniséghez mérni.

Ezt a lelki megismerést igyekszik minél tökéletesebben megoldani a psychometria.

Mindenek előtt célszerűnek látszik élesen meghatározni a *psychometria fogalmát*, mert e fogalom nem mindenkinél jelentti ugyanazt, «Úgy tudjuk, hogy *Claparéde* volt az első, ki *Fechner*, *Wundt*, *Ebbinghaus*, *Müller*, *Titchener*, *Lipps*, *Holt*, *Lehmann*, *Aliotta* és mások után először vállalkozott arra, hogy a pszichológiai módszert *rendszerbe* foglalja.

Claparéde megkülönböztet:

a) *quantitativ* (mennyileges) módszereket.

b) *qualitativ* (minőleges) módszereket.

Psychometriának: hívja a *quantitativ és psycholexiának*: a *qualitativ módszereket*. (V. ö. Szondi dr.: *Zur Psychometrie der Tests*. Archiv für die gesamte Psychologie. Bd. 72. Heft 1/2. 1929.)

Szondi dr. a psychometriát monographiájában így határozta meg: «*Psychometria: a tudat tartalmainak és az azokon felépülő elmeképességeknek mérési tudománya*».

*) A siketnéma intézeti igazgatók és tanárok részére szervezett továbbképző tanfolyamon elhangzott előadás. (1937. XII. 13-án.).

A psychometriának két önálló része:

1. a tudattartalmak és elmeképességek *quantitativ* elemzése,
2. a pszichológiai törvényszerűségek levonásának *mérési-tani* módszertana: psychostatisztika.

A pszichológiát az általános pedagógia ma már nem csak hangoztatja, hanem konkrét munkaterületnek tekinti és gyermeklélektani intézetekben kutat a gyakorlati oktatásban felhasználható értékek irányában. De psychotechnikai laboratóriumokat állít föl már pl. sok gyár is, hogy a kenyérért tülekedő munkástömegekből, az arra a munkára legmegfelelőbb testi- és lelki képességeiket kiválaszthassa a maga számára. Ugyancsak ebben az irányban dolgozik a katonai képességvizsgáló is, ahol az altiszti rendfokozatra alkalmas ember-anyagot vizsgálják meg stb.

A siketnémák budapesti m. kir. állami intézete akkor, amikor falai között megszervezte a siketnémák képességvizsgálóját, hosszú évtizedeknek elhanyagolt kötelességét vállalta magára. Alapos testi-lelki vizsgálat alá veszi a siket egyént. Kutatja lelki összetevőinek minőségi fokát. Megfigyeléssel és a legnagyobb pontossággal lefolytatott kísérleti vizsgálatoknak a segítségével megállapítja képességeit, összegyéniségét és az eredményeket megfelelő formában lejegyzí, illetőleg azonnal a gyakorlati oktatás támogatására, az illetékes tanárok rendelkezésére bocsátja.

Hogy pontos képet tudjak rajzolni a psychometria siketügyi feladatairól, egy pillantást kell vetnünk az általános lélektan megállapításaira.

A lélek mibenléte ma még ismeretlen az ember előtt. Ez nagyon régi és megoldatlan probléma. Oly régi, hogy már tör-ténelme van. A kutatók részben *spiritualista*, részben *materia-lista* alapelgondolásból indultak ki. De hogy végre is *mi* a lélek, azt ez ideig nem sikerült megállapítaniok. De vajjon tudjuk-e lényegileg, hogy a villany *mi*, *mi* a vonzás? Mégis beállítottuk őket a kultúra szolgálatába és dolgozunk velük. *Kant* egyik legfőbb érdeme annak kimutatása, hogy: *«a tudat előfeltétele minden lehető ismerésünknek, melyet a valóságról alkotunk s éppen ezért a tudat keletkezése soha sem lehet megismerésünk tárgya»*.

Bár a lélek lényegét nem ismerjük, ennek dacára megállapíthatjuk a leginkább megközelíthető *lelki összetevők rendszerét*. Erre azért van szükség, hogy a végtelenül finom és markáns határok nélkül összefolyó lelki komponensek között némi eligazító tájékozódást biztosíthassunk magunknak.

A lelki összetevőket két külön csoportra oszthatjuk:

1. értelmi,
 2. ösztön-, érzelmi-, indulati-, és akarati életre,
- melyhez függelék gyanánt a siketknél rendkívüli szerepet

játszó mechanikai munka-készséget is hozzá csatoltuk.

Mindkét jelenségcsoportot *együtt* és *külön-külön* kell megismernünk és értékelnünk.

Ezek közül a komponensek közül az első csoport főleg kísérleti *vizsgálat* útján, míg a másik inkább *megfigyelés* útján közelíthető meg.

Legyen szabad itt közbevetőleg megjegyeznem, hogy psychometriai kutatásainknak ezt az alapvető rendszerét és az egész psychometriai osztály munkatervvezetét még 1936. február havában alkalmam volt dr. Ranschburg Pál professzor úr öméltóságának is bemutatni és dr. Bárczi igazgató úr jelenlétében elmagyarázni. Végtelen örömömre szolgált, hogy a professzor úr alap-elgondolásomat helyesnek tartotta és a psychometriai osztály munkájára vonatkozólag támogatását szíves volt kilátásba helyezni. Itt jelentem be azt is, hogy intézetünk psychometriai osztálya nagy súlyt helyez a hazai pszichológiai intézmények közötti és a külföldi szakintézmények közötti kapcsolatok megteremtésére és azoknak fönntartására. Így kooperációt igyekszünk teremteni a M. Kir. Lélektani Intézettel, a Kórtani és Gyógytani laboratóriummal stb. stb.

Megvan a kapcsolatunk külföldi vonatkozásban is. A németek leipzigi siketügyi pszichológiai laboratóriumának vezetője Rudolf Lindner, az európai nevű szakember is följánlotta a közös munkában való segítségét.

A lelki élet legfontosabb összetevőit kísérleti vizsgálatok céljából ú. n. *profilok*-ba foglaltuk. Így állítottuk össze az A, B, C, és E profilokat. A D profilt (érzelmek, temperamentumok) egyelőre nem vizsgáljuk.

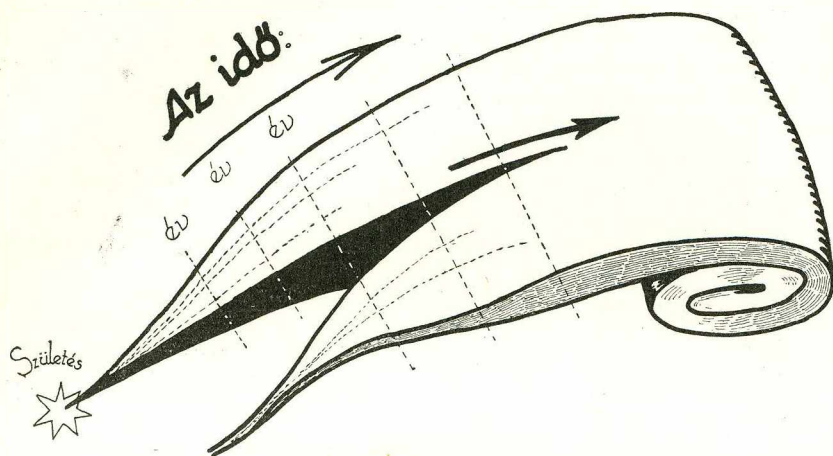
A négy profil tartalma, teljes területét adja a normálisoknál kísérleti úton eredményesen vizsgálható lelki összetevőknek. Más azonban a helyzet a siketeknél. Ezekkel szemben különleges módon kell eljárunk, mert náluk bizonyos lelki területek kísérleti úton egyáltalán nem közelíthetők meg. De különlegessé teszi a vizsgálatokat az is, hogy a siketek lelki képességeinek vizsgálatánál az ú. n. «*verbál*» tesztek helyett a «nyelvmentes» vagy «néma» tesztekkel kell alkalmaznunk, mert a próba feladása hangos beszéd útján lehetetlen.

A siketnémák különleges lelki szerkezetét legjobban talán a következő hasonlattal tudnám megmagyarázni:

Tegyük föl, hogy az emberi psyché egy olyan *szövet-bálhoz* hasonlítható, mely születésétől számítva, kezdetben fonálszerűen, majd szalagszerűen keskeny felület, később pedig az időben fokozatosan szélesedik. A psychometria feladata ennek a lelki szövetnek, lelki «*nyagnak*» a mérése, mennyileges elemzése. Vagyis egy ú. n. lelki-metszetet készíteni róla. A lelki metszet két féle lehet:

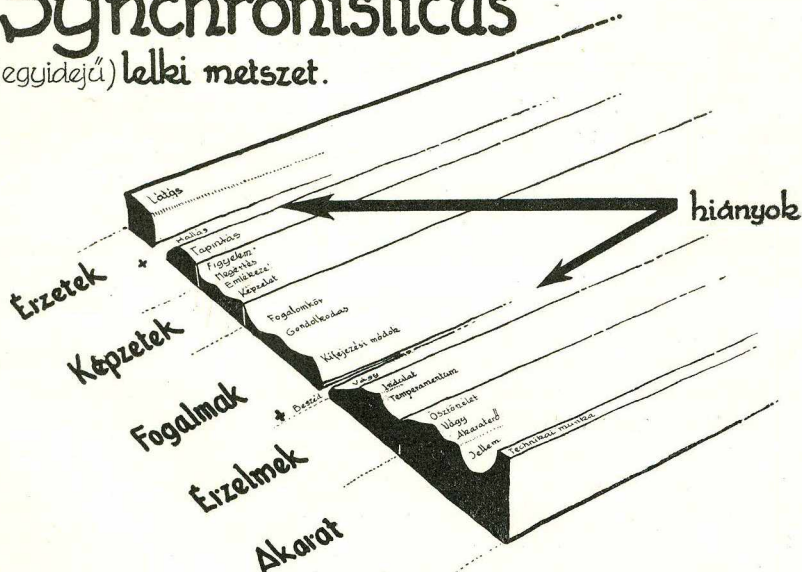
1. *Genetikus* (eredeztető, származástani), mely azt vizs-

1. Genetikus (eredeztető) lelki metszet.

gálja, hogy az egyes képességek hogyan, milyen módon alakultak, fejlődtek a születéstől kezdve.

2. Synchronisticus (egyidejű) lelki metszet.

2. *Synchronisticus* (egyidejű) lelki metszet, mely az élet-kornak megfelelő területen harántmetszetben vizsgálja a lélek anyagát. A synchronistikus metszetről azt vesszük észre, hogy

az anyag nem mindenütt egyenlő vastag. Hellyel-közzel egészen elvékonyodik. A siket gyermeknél folytonossági hiányok is keletkezhetnek rajt, pl. a hallási, kifejezési (beszéd) területen.

Ha ezt a szövet anyagot tarkán csikozottnak, de nem ismétlődő csikozásúnak tételezzük föl, ahol az egyes csikok, más-más lelki képességeket jelentenek, akkor azt is megállapíthatjuk, hogy a rétegvastagság különbözősége milyen lelki képességeknél mutatkozik magasabbnak, vékonyabbnak, tehát gazdagabbnak, vagy silányabbnak.

A siketnéma lelke hibásan szövődött, sőt itt-ott hézagos is. Az értelmi fogyatékosoké «silány minőségű». — Ezekkel a lelki szövetanyagokkal a nevelő-oktatás csak abban az esetben tud eredményes munkát végezni, ha munka közben a szövetanyagot, (ahol szükséges) javíttatja.

Az elképzelt szövetanyag haránt metszési felülete nem más, mint a pszichológiai profil rajza, ahol a szövet ideálisan jól kiképzett vastagságú 100%-nak van föltételezve. (Rossolimo).

Psychometriaosztályunk a képesség-vizsgálatoknál a synchroscopicus lelki metszet megállapítására törekszik.

Ha a siketek pszichológiai vizsgálatának *történeti fejlődését* kutatjuk, azt találjuk, hogy az egészen Herderig, — tehát mintegy 160 évre, — vezethető vissza. Ő és Kant, még a beszédet tartják az intelligencia, — a gondolkodási dispozició, — hordozójának és ilyen alapon semmi intelligenciát nem látnak a siketben. Herder azt mondja: «a siketek és a némán születtek olyanok maradnak, mint a gyermekek, sőt mint az emberszerű állatok». Schopenhauer szerint: «nem mutatnak több intelligenciát, mint amennyit az orangutánok és az elefántok árulnak el». Mikor azonban a pszichológia megállapította azt, hogy a beszéd nem az alapja, hanem csak egyik megnyilvánulási formája az intelligenciának, a kérdés más irányt vett. Erdmann és Müller rámutatott már arra, hogy pl. «a háladatosság lelki ténye független a szóban való kifejezéstől s annak beszédben való nyilvánosságra való hozatala a lényeg szempontjából nem fontos».

Az állatpszichológia is (Kafka) sok fogalmat tisztázott a siketek lélektanával kapcsolatban.

A mai értelemben vett első pszichológiai laboratórium Wundt nevéhez fűződik, aki 1879-ben Leipzigban létesített ilyet.

A legközismertebb siketnéma vizsgáló D. Herderschée volt, aki Amsterdamban 82 növendéket vizsgált meg. 3—16 éves korcsoportok részére állított föl nagyrészt alternatív tesztek. Az eredményeket évtöredékben fejezte ki s a vizsgálat eredménye IQ-ban van kifejezve. Herderschée-n kívül többen kísérleteztek ú. n. «nyelvmentes» tesztekkel, akik közül: Pintner, Patterson, Bobertag, Lippmann-Bogen, dr. Krenberger, Binet, Bühler-Hetzer a legismertebbek.

Ezek a vizsgálatok mind «intelligencia-vizsgálat»-ok. Az

eredményt intelligencia-quotiensben (constans) fejezik ki. Ez nem más, mint Stern megállapításában:

$$IQ = \frac{\text{fejlődési kor}}{\text{életkor}}$$

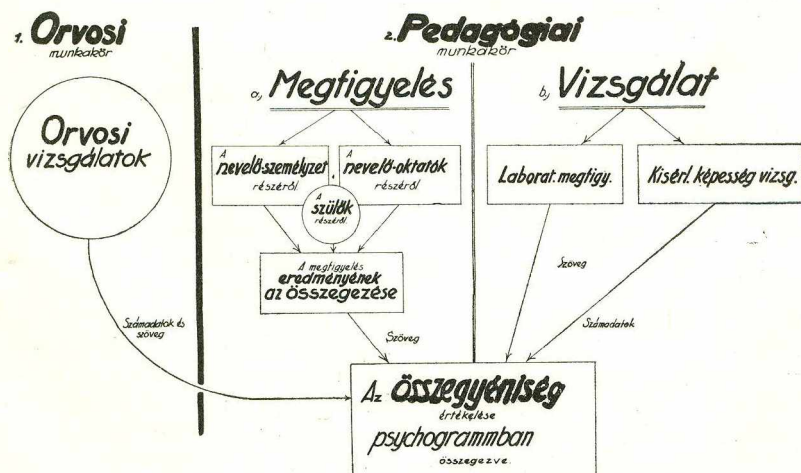
Ez azonban már divatjamult értékszám, amivel a pedagógia a gyakorlati oktatás terén alig tud valamit kezdeni.

Rövid történeti visszapillantásunkkal kapcsolatban külön kell megemlékeznünk a leipzigi siketnéma intézet pszichológiai laboratóriumáról, amelynek agilis vezetője R. Lindner európai nevű szakember. Laboratóriumában a legnagyobb munkát a beszédtechnikai kutatások, beszédképesség fejlesztése érdekében való mechanizmusok konstruálása és a pszichológiai vizsgálatok jelentik.

Hazai vonatkozásban kevés nyomát találtam a siketnéma pszichológiai vizsgálatának. Dr. Ranschburg, aki az értelmi fogyatékosok lelki vizsgálatait végezte, és e téren bő irodalmat teremtett, itt-ott siketnémaikat is vizsgált, de csak bizonyos lelki képességgel kapcsolatban. (dr. Ranschburg: A siketnéma számolóképességéről». 1925.) Azonkívül meg kell említenünk: Dr. Schnell János, Dr. Vértess. O. József, Merész (Michelsz) Fülöp nevét. Rendszeres psychometriai vizsgálatokról, képességekutatásokról ez ideig a siketnémaikkal kapcsolatban Magyarországon még nem volt szó. Azzal tehát, hogy a budapesti m. kir. állami intézet megszervezte a siketnéma képességvizsgálatát; olyan hiányt pótol, mely évtizedekre nyúlik vissza.

A psychometriai osztály munkarendszerét a következőkben vagyok bátor ismertetni:

A psychometriai osztály **MUNKA-RENDSZERE**

Két fő tagozaton oszlik meg a munka:

1. orvosi munkakörben és
2. pedagógiai munkaterületen.

Az *orvosi* munkakör feladatait nem az én hivatásom ismertetni. Minden növendék, aki pszichológiai vizsgálat alá kerül, először somatológiai vizsgálaton esik át. A két munkakör között igen szoros és közvetlen a kapcsolat. Orvosi megállapítások és pedagógiai vizsgálatok egymást kiegészítően forrnak össze. Egyik a másik nélkül csonka.

A *pedagógiai* munkakör két területet ölel föl:

a) *Megfigyelés.*

A nevelő-tanárok pontos és alapos megbeszélés útján teljesen tisztában vannak azzal, hogy a pszichometriai osztály elgondolásának megfelelően, hogyan kell a megfigyelés munkáját végezni. Különböző napszakokban, különböző körülmények között a sn. gyermek állandó megfigyelés alatt áll és a nevelő tanárok megjegyzéseiket egy erre szolgáló zsebkönyvbe jegyzik. Jegyzeteik anyagát később a növendékek megfigyelési lapjára átírják.

Az osztályvezető-tanár írásos figyelésének és tapasztalatainak értékesítése is nagy fontosságú. Ennek a munkának a megszervezése most van folyamatban.

A szülők gyermekükre vonatkozó észrevételeiket, tapasztalataikat a gyermeknek az intézetbe való hozatala alkalmából részletesen elmondják a pszichometriai osztály vezetőjének, illetőleg a gyermek egyéniségét megbeszélés tárgyává teszik. Ezáltal nemcsak a gyermekről nyerünk őszintébb képet, hanem szorosabbá kapcsoljuk az iskola és a szülői-ház viszonyát. A szülő azonban felül személyesen érintkezik az igazgatóval, osztályfőnökkel és nevelőtanárokkal, tehát a gyermek intézeti magatartásáról és tanulmányi előmeneteléről is pontosan tájékozódhatnak.

Ennek a hármas irányú megfigyelő munkának eredményeit közös nevezőre hozzuk, leszűrjük belőle a lényegét. Ez a psychographia munkája.

b) *Kísérleti vizsgálatok.*

Ez a pszichometriai osztály legbelsőbb munkája. A zárt-helyi — laboratóriumi, — *egyénenkénti*-képesésvizsgálatokat azonban megelőzi az ú. n. *megfigyelő*-ben, az egyedül játszó siketnéma gyermek figyelése. Ez egy «gyermekmenyország» játékkal gazdagon felszerelve. A gyermek szabadon választhatja ki ezek közül a maga kedvenc játékját, és úgy játszhat vele, ahogyan akar. Célja, nem csak az, hogy a pszichológus lássa, hogyan, mivel játszik a gyermek, hanem, hogy a képesésvizsgálatok lefolytatására alkalmassá tegye a gyermek lelkét: a vizsgáló személyében, a helyiség idegenszerűségében

föltételezhető lelki *gátlásokat* a minimumra csökkentse. — A megfigyelési följegyzéseket a psychogramm összeállításánál az összegyéniség megállapításánál értékesítjük. Az értékelésnél Claparéde játéktevékenységi elméletét tartjuk szem előtt. A játékszerek is e szerint vannak csoportosítva. (tehát pl. látásos, hallásos, ügyességet kívánó, társas-, gondolkodtató-játékok stb.).

A *zárthelyi képességvizsgálat* egy teljesen kiépített és megszervezett vizsgálati rendszer szerint történik. — Előadásom első felében bemutatott profilok szerint három korcsoportot különböztetünk meg. (I=3—5, II=6—8, III.=9—11 életév.)

A képességvizsgálat ú. n. próbákkal, tesztekkel történik.

Mi a teszt? — Különböző szerzők ezt más és más módon határozzák meg. Fr. Baumgarten szerint:

«Tesztnek, (próbának) nevezzük azt a határozottan körülírt feladatot, mely legegyszerűbb módon, a legrövidebb idő alatt, arra alkalmas helyen egy meghatározott lelki képesség megállapítását célozza».

A kísérlet még nem teszt. «Valamely kísérlet csak akkor nevezhető tesztnek, ha a vizsgált egyénnek valamely állandó sajátságáról, s készségéről (dispozíció) tesz tanuságot, azaz «*chronicus synthoma* értéke van». (Kornis).

W. Stern a «*Differentielle Psychologie*»-ban így határozza meg a teszt fogalmát:

«A teszt oly kísérlet, melynek célja: adott esetben valamely személynek *egyéni* lelki szerkezetét, vagy egy-egy lelki tulajdonosságát meghatározni. A teszt feladata tehát *nem* közvetlenül *tudományelméleti* jellegű, hanem: *diagnosztikai* jelentőségű, a teszt nem kíván ismeretlen törvényeket és új összefüggéseket kikutatni, hanem: arra törekszik, hogy az egyes egyént *besorozza* ismert összefüggés rendszerébe».

Dr. Szondi szerint: *a teszt oly erősségmérő, — intensimeter, — melynek skáláján a különböző lelki képességek ereje egységekben mérhető.*

«A tesztekkel, — mondja Stern, — nem egyetemes tényeket, (törvényeket,) akarunk megállapítani, hanem csupán *diagnosztizálni*». Ehhez a vizsgáló részéről két lelki képesség kívánatos fokozott mértékben: fantázia és erős logika.

A teszt lehet:

1. írásos, 2. szóbeli vagy 3. néma. A vizsgálat pedig: egyes-és tömegvizsgálat.

A siket egyének szempontjából csak a néma tesztek és részben az írásos, (rajzolásos) tesztek alkalmazhatók.

A vizsgálat mindig egyéni egyes vizsgálat.

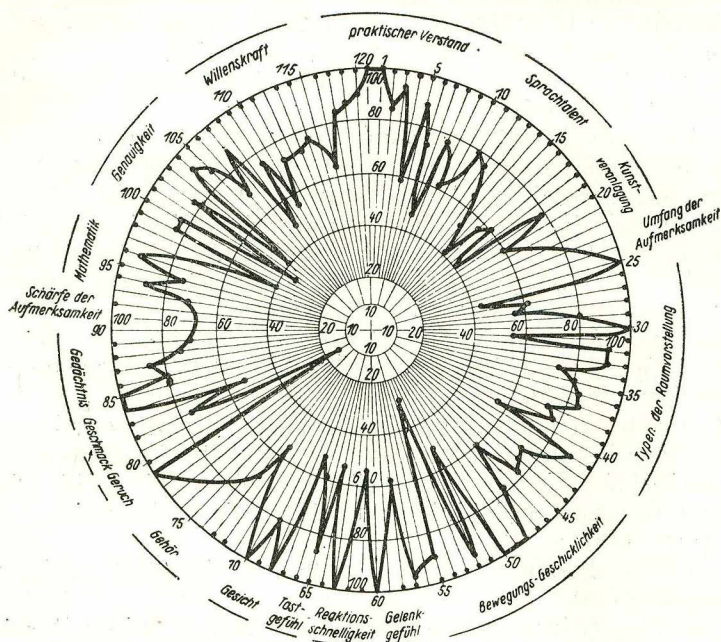
A néma, nyelvmentes tesztek úttörői: *Pintner, Patterson, Bobertag, Lippman—Bogen, Herderschée, Lindner, Winkler, Bühler-Hetzer* stb. Tisztjeik legnagyobb részt ú. n. intelligencia vizsgálatok. Az intelligencia (gondolkodási dispozíció) a józan emberi értelem, (common sense) vizsgálata a mi vizsgálati rend-

szerünkben is benne van. De nem tűzzük ki végső célul. Mi az összegyéniséget mint egységet akarjuk értékelni azáltal, hogy az egyént megfigyeljük és *képességeit* igyekszünk megállapítani, mert köztudomású, hogy az ember értékét képességei adják. A lelki képesség metszete az, mely támogató felvilágosítást adhat a nevelő-oktatonak arra vonatkozólag, hogy milyen gyermekanyag az, mely előtte áll.

Minden teszt egy meghatározott lelki komponenst, — képességet, — vizsgál. Egy-egy teszt három részből áll:

1. megértésből,
2. vizsgálatból,
3. annak értékeléséből.

A vizsgálatok egyéniek. Több részből állanak. Igen gondos, nyugodt és alapos munkát kívánnak a vizsgálótól. A pszichológia mai állása szerint az így nyert eredmény — sajnos, — még mindig nem lesz elég pontos. Éppen ezért arra törekszünk, hogy nemcsak eljárásunkban, hanem vizsgálati eszközeinkben is megközelítsük a legpontosabb megoldást. Teszt-

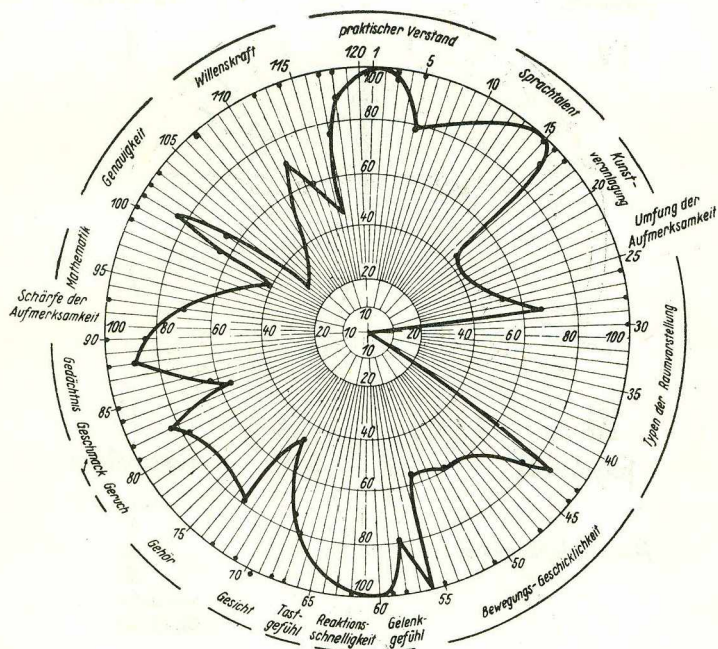
Ginneken psychotechnikai képességmutatója.
(Harmónikusan fejlődött képességek.)

vizsgálati eszközeink legnagyobb részét magunk készítettük, szem előtt tartva a hygienia, gyakorlatiasság és célszerűség elvét. A tesztek az európai szakirodalomból (Stern—Wigmann, Huth,

Rossolimo, Moede stb.) válogattuk össze, de csaknem mind-egyiket át kellett dolgoznunk szükségleteinknek megfelelően.

A vizsgálatokat mindig ugyanannak a személynek kell végeznie, az ítélet egységes volta szempontjából. De ugyanakkor egy segítő munkatársra is szükség van, aki a vizsgálatot kiszolgálja a vizsgálatok lendületes lefolytatása céljából.

A legnagyobb alapossággal és körültekintéssel végzett vizsgálatok is illuzóriusak, ha azokból a gyakorlati pedagógia hasznát húzni nem tud. Ebből a célból a vizsgálati eredményeket az illetékes osztályfőnökökkel olyan alakban kell közölni, mely gyakorlatilag jól áttekinthető. Erre a *Ginneken* psychotechnikai vizsgálatainak határgörbés képességmutatója látszik a legalkalmasabbnak, mely az egyéniség 100%-os területén mutatja be határgörbékkel az egyes képességeket világosan és könnyen áttekinthetően. Ez a lerögzítési mód úgy a tudományos munkára, mint gyakorlati célokra rendkívül áttekinthető és alkalmas.

Ginneken psychotechnikai képességmutatója.

(Jól fejlett képességek mellett nagy hiányok) Fr. Baungarten:

«Die Berufseignungsprüfungen»-ből.

Az egyes képességek jól leolvashatók róla. Így pl. egy harmóni-
kusan fejlett egyén synchronistikus lelki metszete és egy disz-
harmónikus fejlettségű egyén közötti különbség, (jó képességek
mellett nagy hiányok), úgy az összképet illetőleg, mint az egyes

képességeket tekintve, szembeszökően különböző.

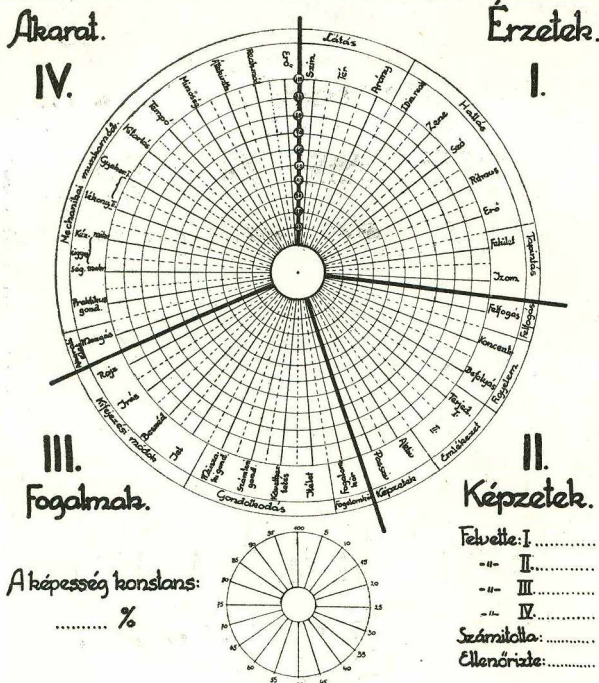
Mi ezt a képességmutatót vettük át, de rendszerünknek megfelelően átdolgoztuk. A kört négy területre (I. Érzet II. Képzet, III. Fogalom, IV. Akarat) osztottuk föl és azokon belül helyeztük el a lelki komponenseket. Ugyanakkor csak azokat a területeket vettük bele, amiket a siketnémáknál le tudunk vizsgálni, ellentétben a teljes (normális), képességmutatóval. A mellékelt rajz egy vizsgálati blanketta kisebbített rajza, ahol alul jelezve van %-ban a képesség-constans is.

Határgörbés KÉPESSÉGMUTATÓ

Egyszerűsített képesség mészet.

Név: oszt. Életkor:

A vizsgálat ideje:

A megfigyelések és a psychometriai vizsgálatok eredményei psychografikai átdolgozással, az orvosi- és pedagógiai munka összegezéseken egy *psychogrammban* fejeztetnek ki: szövegben és számokban. Ez teljes képet igyekszik adni az *összegényiségről*.

Külön előadás tárgya lehetne az a kérdés, hogy miben támogatja a psychometriai osztály a nevelő-oktatás gyakorlati

eredményeit. A siketnéma intézetbe lépése előtt, sőt az oktatás kezdeti szakában, — ellentétben a halló gyermekkel, — beszéd útján nem nyilatkozik meg. Egyéniségének megismerésére viszont a pedagógiai munka megkezdése és szakszerű folyamatos-sága szempontjából szüksége van. Ezt kell, hogy elvégezze a psychometria osztály. De a kartársak előtt nem kell sok szót vesztegetni arra sem, hogy annak a tanárnak, aki nem sablonos, pedagógiai favágó-munkát végez, mit jelent egy, így feldolgozott lelkű siket-gyermekek kézhez kapni, ha képességei mintegy röntgensugárral vannak lefényképezve. Nem kell külön ismergetnie, talán csak azért, hogy mire kiismerte valamennyire, tanári személycsere után a megismerés értékei semmibe vesszenek és az új tanár kezdheti előlről a sötétben való tapogatódzást.

A képesség-ismeret, (mely elsősorban az iskolai munkához szükséges lelki képességek relativ mennyiségét és minőségét kutatja gyakorlati szempontból), a szakszerű siketnéma-oktatást erősen támogatja. Nem közömbös a tanárnak, ha tudja, vajjon növendékeinek figyelme milyen hullámszerű, milyen az «oszilláció»-ja. Hogyan tanul: frakcionálva (részenként tanuló), vagy globálisan, (tömegben felfogva) stb. stb.

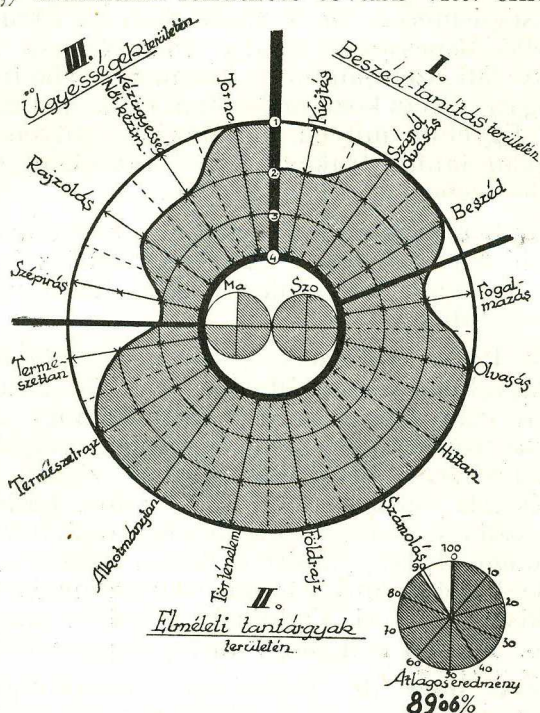
Ugyanígy képesség-vizsgálat nélkül elképzelhetetlen a szakszerű szelekció kérdése, mikor az orvos, a fülész és a pedagógus harmónikus munkája tud csak objektív határozatot hozni, a gyermek értékét illetően.

De a dr. Bárczi-módszernek egyenesen alapillért jelent a psychometria, a képességmegállapítás. Nélküle a tanár munkája csak sötétben való tapogatódzás. Tudjuk, hogy a dr. Bárczi-módszer tiszta psychologia, mely élettani igazságokon épül föl. Borotva-éles logika. A beszéd-készséget a szigorú következetesség, tudás, és lelki kezelés építi föl. Pontos hallásvizsgálatok, fogalomkör, szókincsismeret és képességvizsgálatok nélkül nincs meg az a pedagógiai alap, amire biztosan építhet a tanár. Hatni a növendékre, befolyásolni a tanár csak akkor és úgy tud, ha a gyermek lelkiségét ismeri. Tudnia kell, hol és miben gyengébb, vagy erősebb. Tudnia kell, hogy mire, *hogyan* tud hatni.

Az a tény, hogy dr. Bárczinak köszönhetjük azt, hogy Magyarország magához ragadta Középeurópa siketnéma-oktatásának hegemoniáját, nekünk nemcsak a büszkeségre ad jogot dr. Bárczi személyével kapcsolatban, hanem becsületbeli kötelességeket is ró reánk a siketnéma oktatást illetőleg. Meg kell tennünk mindent, hogy az új módszer értékeit itt, Magyarországon, a mi siketnéma oktatásunk érdekében kiteljesítsük. Fejlesztünk kell, mert a külföldi munkához viszonyítva könnyen háttérbe szorulhatunk. Ebben a szakügyi támogatásban a psychometria is igyekszik kivenni részét.

FÜGGELÉK.

Annak a munkának az eredményéről szeretnék beszámolni még, melyet a siketnémák budapesti intézetének, psychometria osztályán most fejeztünk be különös kísérletképen. Ugyanis intézetünk minden növendékéről, a Ginneken határgörbés rendszerben földolgoztuk a tavalyi, (1936-37) tanévvégi tanulmányi eredményt. Minden osztályzat tulajdonképen egy-egy tudásbeli érték-jegy, a tanár legbecsületesebb, igazságos értékelése szerint. Az egyes 4, a kettes 3, a hármas 2, a négyes 1 értéket jelent pontszám-ban. Midőn a növendékek és az összehasonlítás érdekében az budapesti intézet minden növendékéről elkészítettük a tanulmányi előmeneteli határgörbét, (melyet most már állandóan fogunk vezetni,) munkánk lendülete tovább vitt: elkészítettük az

Globális. (határgörbés) tanulmányi eredménymutató.

— Példa egy elég jól tanuló (89.06%) VIII. osztályos siketnéma növendék tanulmányi előmenetelére.

egyes budapesti osztályok, valamint az intézet határgörbéit. Nagyon érdekelt ezek után a vidéki növendékek osztályok, intézetek munkateljesítménye is. Ezt a munkát is elvégeztük és itt — minden kommentár nélkül, — bemutatjuk és az egyes intézeteknek kiadjuk. Semmi más ez, mint objektív áttekinthetősége annak a hatalmas számerdőnek, amelyben rendszerint a fától, nem láttuk az erdőt.

A bemutatott táblázat tehát azt mutatja, hogy számításaink szerint Magyarország összes siketnéma intézeteinek tanulmányi előmenetele az 1936—37. tanév végén a következőképen alakult:

1. Kecskemét	82.59 %
2. Bp. Izr.	80.37 %
3. Eger	79.08 %
4. Vác	78.95 %
5. Sopron	78.44 %
6. Kaposvár	78.39 %
7. Debrecen	77.87 %
8. Budapest	77.17 %
9. Szeged	75.96 %
Váci «D» osztályok külön	63.08 %

A magyarországi sn. intézetek tanulmányi átlageredménye: 78.76 %.

A kép teljesen újszerű és érdekes. Messzemenő következtéseket levonni belőle egyáltalán nem óhajtunk. Tudjuk, hogy az osztályzatok sokféle mértékkel készültek. De, mivel ezek a számok mégis a hivatalos értesítő, vagy bizonyítvány jógerős adatai, végeredményben tehát jó értékmérőnek kellett elfogadnunk.

IRODALOM:

- Dr. Kornis Gyula: «A lelki élet».
Albert Huth: «Exakte Persönlichkeitsforschung».
Dr. Walter Jaensch: «Psychophysischen Persönlichkeiten».
Dr. Fr. Baumgarten: «Die Berufseignungsprüfungen».
Dr. G. J. Rossolimo: «Das Psychologische Profil».
Dr. L. Szondi: «Zur Psychometrie der Tests».
Dr. Ranschburg Pál: «A siketnémák számolóképességéről».
Bühler—Hetzer: «Kleinkinder Tests».
Rudolf Lindner: «Das Seelenbild des Taubstummen».
Rudolf Lindner: «Vergleichende Intelligenzprüfungen».
Stern—Wiegmann: «Methodensammlung».

A beszéd és hangképzés zavarainak gyógyításáról

Beszámoló európai tanulmányútamról.

Irtá: Branco van Dantzig (Amsterdam).

(Fordította: Dr. Kozmutza Flóra gyógypedagógus.)

Az elmúlt évben bejártam Európa főbb városait, melyekben központok működnek beszédzavarok gyógyítása céljából.

Ezek a látogatások világos képet nyújtottak azokról a különbségekről, melyek a beszédhibások vizsgálatára, kórismereitére és kezelésére vonatkozólag Európa különböző helyein észlelhetők.

E rövid cikk keretén belül csak nagy általánosságban térhetek ki észleletemre.

A beszéd nagyon összetett, bonyolult lelki- és testi folyamat, amit a gyermeknek már legzsengőbb korában kell elsajátítania. Tanulmányi útam alatt azt tapasztaltam, hogy még ma is gyakran elmulasztják a gyermeknek a szükséges segítséget megadni. Általános az a vélemény, hogy a gyermeknek csak akkor kell példátutánzandót adni a helyes beszéd- és hangképzésre, ha már maga is beszélni kezd. *Holott a példaadást már a gyermek születésekor kellene elkezdeni*, tehát hamarabb, mintsem a gyermek tudatosan hall. (V. ö. H. Gutzmann sen.: «A gyermek beszéde és beszédhibái».) Benyomásaimat néhány példán fogom közölni.

Sokak előtt nem nyilvánvaló a különbség az «elkésett beszédfejlődés» és az «elkésett beszédmegszerzés» fogalma között. Ez különösen kitűnik a gyógyító gyakorlatok kiválasztásából. Úgy vélem, hogy a beszédjavításról szóló nagy tankönyvekben sincs kellő alapokra fektetve a kisgyermek beszédének phonológiája, ez az új tudomány, amely kielégítő magyarázatot tud adni oly jelenségekre is, melyek előtt a fonetika érthetetlenül áll. A *paragrammatizmus* eseteiben a bécsi iskola értelmetlen szótagok utánamondásával gyakoroltat, mert így minden asszociációt kizár. A mondatokban való beszéd csak akkor várható a gyerektől, ha már szótagemlékezetre képes. *Fröschels* szerint kisgyermek rekedtségének gyakran a mértéktelen kiahálás az oka. Erdemes volna megfigyelni, hányszor beszélhetünk «*akaratlagos*», vagy álrekedtségekről olyan esetekben, amikor az anya édességekkel tömi gyermekét, mihelyt az köhécsélni kezd. Ez az álrekedtség, amit az édességek utáni vágy idéz elő, gyakran megmarad a pubertásig is, anélkül, hogy a gyermek tudná, hogy rekedtségének nincs testi oka. Ezt végül is be kell neki bizonyítani.

Egy harmadik példa: Nézzük át a dadogóknál eddig alkalmazott beszéd-tanítási eljárásokat. Két, szellemben egymástól eltérő módszert alkalmaznak a gyakorlatban. Közülük az egyiket instrumentális, vagy passzív, a másikat fonetikai, vagy aktív módszernek nevezem. Bár már *Liebman* elutasította a passzív módszert és az aktív izomgyakorlást részesítette előnyben, még nem régen is láttam beszédjavítókat, akik lapátkát, szondát és nyelvlapocot használtak. Nemcsak pedagógiai, hanem egészségi szempontból is elvetendő ily eszközök használata. Csak a fonetikai (aktív) eljárással jutunk kerülő nélkül célhoz. A beszédhibák javítása terén a helyes eljárás abban áll, hogy egy hiányzó hangot egy *meglevőből fejlesztünk* ki. Nagyon fontosak e téren a fonetikai ismeretek, mert olyan beszédhangot kell kiválasztani, mely a legjellegzetesebb vonásokban megegyezik a hiányzó hanggal. Vegyük az *sz*-hangot, amely a leggyakoribb, legkülönbözőbb és legmakacsabb beszédhibát szolgáltatja. Aki a fonetikai eljárást alkalmazza, annak elsősorban tisztában kell lennie a kifogástalanul artikulált «*sz*» képzésével. Mivel az állkapocsnyílás az «*sz*»-nél nagyon kicsi, nem tudjuk szemünkkel megfigyelni az artikulációs mozgásokat, melyekkel az «*sz*»-t képezzük, ezért legjobban tesszük, ha megfigyeljük egy olyan személy palatogrammját, akinek normálisan formált szája van és az «*sz*»-t kifogástalanul ejti ki. Akkor azt észleljük,

hogy a száj belsejében egy hosszában képződő nyílás található, amelyik hátul még meglehetősen széles, fokozatosan elkeskenyedik és a nyelv csucsánál, közvetlenül a nyelv pereme mögött, néhány milliméteres csatornában végződik. Ez a kis csatorna az artikulációs helye az «sz» mássalhangzónak, mert itt lesz hallhatóvá a kilégzett levegő.

Ez az «sz» zöreij előáll akkor is, fiziológiai okokból, ha a t-ről való lecsúszás nem hirtelen, hanem fokozatosan történik.

Ezért a t mássalhangzó az a beszédhang, amely legalkalmasabb a szigmatizmusok fonetikai javítására, és pedig úgy, hogy elkerülhetők a felesleges mozgások, melyeket ismét le kellene szoktatni. A gyakorlati fonetika, az összehasonlító hangtan és nyelvjárástanulmányozás is arra a meggyőződésre vezettek, hogy a t mássalhangzónak közös jegyei vannak az «sz»-szel.

Csak a bécsi iskola alkalmazza az / mássalhangzót a szigmatizmusok elhárítására.

Felnőtteknél, akik műfogsort hordanak, bár a nyelv- és inybeszéd közben már megszokták az idegen beszédfeltételeket, az első hetekben mégis rossz «sz» hallható.

Az «sz» továbbá az a mássalhangzó, amelyet járulékosan is gyakran hamisan ejtenek ki. Felnőttek, valamint gyermekek az sz koartikulációját környező hangokat gyakran hamisan képezik. Mindez arra enged következtetni, hogy a toldalékcso különösen az sz-nél nagyon érzékeny. Ha még összehasonlítjuk képzéshelyének kicsiségét a többi mássalhangzóéval, pl. p, n, f, k-val és a mozgások pontosságát az sz-nél az említett mássalhangzókéval, úgy talán ebben fedezhetjük fel a számos szigmatizmus okát. Teljesen mindegy, hogy a helytelen sz-t interdentálisan, labiálisan, multiloculárisan, laterálisan, strudensen, nasálisan, stridensen, cacuminálisan, vagy laryngeálisan ejtik-e ki, a t-csúsztatásból való kifejlesztés mindig eredményes lesz.*)

A pöszeség kezelésénél általában túlságosan kevésbé veszik figyelembe, hogy a beszédhangok kapcsolatánál mindig «vevés és adás» legyen, azaz, hogy az éppen nyert beszédhangot mindig, minden szájállásban gyakorolni kell. Az u, ü, o, ö, magánhangzókkal kapcsolatban minden mássalhangzó kerekített lesz. Éppen így változik a szájállás a mássalhangzónál a környező mássalhangzókkal kapcsolatban. Ezt a felfogást látom igazolva a normális beszédre vonatkoztatva, P. Menzerath és A. de Lacerda munkájában is: «Koartikulation, Steuerung und Lautabgrenzung». Ha nem csinálják meg ezt az asszimilációt, akkor a beszéd természetellenesnek fog hatni.

Azzal a felfogással szemben, hogy a szigmatizmusok gyakoriságának és különféleiségének okát az artikulációs hely kicsiségében és pontosságában kell keresni, L. Baczinsky (Berlin) azt állítja, hogy szigmatizmus gyakran található rachitikus gyermekeknél, mert ez a betegség nemcsak a csontvázat, de az izomzatot is kedvezőtlenül befolyásolja. Érdekes Poray—Koschitz és Tchetchelnitzkaja munkája is, Paikin (Charkow, Oroszország,) logopaediai osztályáról, akik sziszegő hangokat rosszuléjtő gyermekek hallását vizsgálják, és feltűnő párhuzamosságot véltek találni a szigmatizmus faja és egyes hangok hallásban való hiánya között.

Közlönni kívánom benyomásaimat a farkastorok kérdésében is. Amióta a farkastorok operálásának azt a módját hirdetik, melynél a cél, hogy a paciensnek minél nagyobb lehetőséget nyújtsanak a kifogástalan beszédre, az obturátor alkalmazása háttérbe szorult. Seeman, Prágában csak akkor

*) Farkastorkúaknál ezt az eljárást mi régóta és sokszor használjuk. Szerk.

szánja rá magát obturátor alkalmazására, ha a páciens tiltakozik az operáció ellen, vagy amikor bizonyos jelek az operáció elkerülésére utalnak.**)

Seeman, mint kitűnő pedagógus, módszerével már rövid idő alatt rendkívüli sikert ért el a rhinolalia aperta funkcionális és organikus kezelésével. Lehetőleg kevés levegővel gyakoroltatja be a mássalhangzókat, miután előbb a legpontosabban megbeszélte páciensével a képzés helyét. Túl sok levegő zavarná az artikulációt, a fület pedig azonnal a legtisztább artikulációhoz kell szoktatni. A magánhangzókat ezzel szemben erős, mély kilégzéssel gyakoroltatja, hogy elősegítse a hang erejét és teltségét. A rezonancia jó elosztására is törekszik. Nagy előnyt jelent a szláv nyelvet beszélő páciensre nézve, hogy ezekben a nyelvekben csak egy nyelvhegyi *r* van. Ezt az *r*-t tehát mindenestre meg kell tanulni és a rhinolalia apertában szenvedő páciens egész beszédének javára válik. Tudjuk, milyen nagy az a befolyás, amely ezen a módon az egész beszéd artikulációs alapjára hat. *Seeman* és *Paikin* szerkesztettek egy velo-pharyngo-mérőt, hogy a lágyíny és a hátsó torokkal közti távolságot lemérhessék, és pedig operáció előtt, operáció után, és a gyakorlási idő alatt. Azonkívül, *Paikin* velo-pharyngomérőjével megállapíthatja a lágy íny boltozatának fokozatait a gyakorlás különböző szakaiban, ami azonos az invitorlaizom erejének esetleges fejlődésével.

A funkcionális beszédzavarok csoportjában bizonyára a *phonasthenia* a leggyakoribb. A phonastheniásoknál többnyire észlelhetők:

1. a lélekzés hibái: légzéspazarlás, túl sok, de gyakrabban túl kevés légzés-elhasználás.

2. A hangképzés hibái: görcsös, ritkábban legyöngített, néha egészen astheniás hangképzés: «Glottisschlag»; a hangot természetellenesen használják, gyakran túl magasán, ritkább esetekben túl mélyen. Mutációs zavarok.

3. Az artikuláció hibái. Az erősen gutturális hangok, — melyeket Hollandia egyes vidékein, valamint Karinthiában, Svájcban, Spanyolországban hallani, — súlyosbítják a hivatásos szónokok és énekesek hangbeli nehézségeit oly annyira, hogy betegségük jellegzetessé válik. Nem csoda, hogy ezek a beszédhangok a legtöbb más beszédhangokkal való kapcsolatukban az egész artikulációs alapot hátrafelé húzzák. De *phonasthenia* létrejöhet akkor is, ha az említett jelenségek kis mértékben vannak jelen; sőt előállhat minden hang- és artikulációs zavar nélkül is. A hivatásos beszéd nem azonos a mindennapi beszéddel, hanem mind gazdasági, mind erkölcsi téren siker elérésére szolgáló eszköz. Pap, tanító, előadóművész, énekes, mindnyájan beszéd és hang által akarnak célt érni. Az általam említett hang- és artikulációs zavarokban, amelyek a legtöbb esetben mégis jelen vannak, a neurastheniás elemek termékeny talajra találnak. Itt egy cirkulus vitiosus-sal állunk szemben. A beszédpedagógusnak tehát azoknak a nehézségeknek elhárításával kell munkáját kezdenie, amelyek mindig újra fájdalmas ingert okoznak. Az *r* hang, ha gutturálisan vagy uvulárisan ejtik, ugyanolyan elváltozást okozhat az artikulációs alapon, mint a *ch*. Hollandiában a helyes *r*-t a felületesen kiejtett *d* hangból fejlesztik. (V. ö. Dr. D. Weiss, Jg. 1. No. 8—9; «Mitteilungen über Sprachen und Stimmheilkunde»-ban megjelent cikkemet. «A nyelvhegyi *r* kérdéshez».) Természetes, hogy a phonastheniát, ami Hollandiában oly gyakran és fájdalmasan fordul elő, itt tudják legjobban gyógyítani is. A hollandi beszédpedagógusok a phonastheniánál nemcsak a hang- és artikulációs zavarok elhárításáról gondoskodnak, hanem mihelyt a páciens az említett hibáktól megszabadult és bebizonyította, hogy szokásos nagyságú helyi-

**) Nálunk ugyanez a felfogás. Szerk.

ségben kifogástalanul és fájdalom nélkül tud beszélni és olvasni, foglalkozása szerint tovább tanítják őt: tanteremben, tornateremben, templomban, hangversenyteremben, a hang hordképességének, a helyes légzéselosztásnak, az artikulációs világosságnak elősegítésére. Azok az egyének, kik hivatásukban nemcsak beszélnek, hanem énekelnek is, nemcsak beszédgyakorlatokat, hanem énekgyakorlatokat is végeznek. Gyakran tapasztaltam, hogy még neves beszédpedagógusok is elhanyagolják egyik vagy másik eljárást a phonasthenia-gyógyításnál. Aki a pacienseivel hanggyakorlatokat végeztet anélkül, hogy nála helyes légzésről és artikulációról gondoskodnék, aminek lehetőleg «au bout de lèvres» kell történnie, az időt, pénzt és energiát rabol el tőle.

A *dadogás* az a beszédhiba, amely a legtöbb gondot okozza a beszédpedagógusnak és vizsgálatánál, valamint gyógymódjának megállapításánál a legtöbb ellentét mutatkozik. Ahány ország, annyi véleményt hallottam a dadogás lényegéről. Senki sem fog afelett csodálkozni, hogy Budapesten, ahol *Szondi L.* dolgozik, a dadogókat a konstitúcioanalízis és az extrapyramidális rendszer biológiájának megvilágításában vizsgálják, melyhez *Román-né—Goldzieher Klára* írásvizsgálata és *Pátzayné—Liebermann Lucie* mozgásvizsgálatai csatlakoznak. *M. Paikin* vizsgálati schémájában, amelyet oroszországi (Charkow) ambulatoriumában bevezetett, *L. Nikolaeff* és *L. Kvint* hatása észlelhető, mivel speciálisan az anthropometriai, illetve mimikai vizsgálatra fektetik a főszűlyt.

A legtöbb ambulancián (München, Prága, Charkow, Leningrad, Stockholm, Kopenhaga) *Gutzmann* módszerét alkalmazzák a dadogóknál, de a legtöbb esetben már nem a kizárólagosan élettani módszert, hanem vegyesen lelki momentumokkal és tudatos oldógyakorlatokkal, melyek Amerikából származnak. Mégis mindegyik módszer bizonyos számú gyógyult és még nagyobb számú erősen javult dadogót mutat fel.

Tudjuk, hogy mindenki, aki a dadogónak folyékony beszédet adni igyekszik, a legmegbízhatóbb mentőövet törekszik odadobni neki. Véleményem szerint, sohasem szabad, hogy ez a mentőöv valamely feltűnő beszéd legyen a dadogó számára. A *dadogó akkor érzi magát igazán szerencsétlenül, ha beszédzavarát természetellenes beszédmóddal kell javítania.* A tagolt beszélés,*) lélegzétvétel, a monoton beszélés teljesen elváltoztatja a beszédet, ezért nem bízik benne a dadogó.

A *pöszbeszéd* s a dadogás közti leglényegesebb különbség a *therápia* választásában tükröződik leginkább: a helytelenül kiejtett mássalhangzót növekvő nehézségű gyakorlatokkal lehet megszüntetni, anélkül, hogy a pösz gyermek ezt az ujonnan megszerzett beszédhangot azonnal használná beszédjében. A dadogó számára nincsenek hasonló beszédgyakorlatok, az új beszédmódot azonnal használnia kell, mert ez nála éppen úgy gyakorlat, mint cél». (*Hoepfner*). A dadogónak meg kell magyaráznunk beszédhibája lényegét. Ki kell oktatnunk arra, hogyan épül fel a beszéd, és hogy a beszélésnek, magától, könnyedén, minden megerőltetés nélkül kell történnie. A beszélés tényét tartós mozgásnak lehetne nevezni, mely mintegy láncot alkot, mert légzésütem, hangképzés, ritmus, melódia, hangsúly, szünet és artikuláció automatikusan alkalmazkodnak, — az agy kontrollja mellett, — a pillanát követelményeihez. A dadogónál azonban nem így folyik le a beszédaktus. Tudnia kell, hogy folytonos hyperfunkciója lehetetlenné teszi a lánc folytonosságát, vagy legalább is megszakítja, ha néhány pillanatra jelen volt is. Részről-részre ismerje meg hibáit, tudja meg, hogy a hangnak szükségtelen meglörése és ismét megkezdése megsemmisítik a melódikus sémát, a helyes

*) Tulajdonképen minden jó beszélés helyesen tagolt! Szerk.

hangsúlyozást és a szünetek logikus fellépését, viszont a tónus és klonus fellépésének mindig újra táplálékot nyújtanak, és hogy minden beszédmozgásuk túlsok energiát emészt. Ha a dadogó mindezt jól megértette, gyakran már részben meg is gyógyult. Legalább is megvan a bizalma és reménye ahhoz, hogy jobban fog beszélni, ha az adott tanácsokat követi. Ekkor következett el a pillanat, hogy a beszédteljesítményekkel foglalkozzunk. Ehhez bizonyos «testi beállítottságra» utaljunk. Tegyen úgy, mintha a szavakat felsóhajtaná, sehol ne legyen nyomás, sehol zár; mérsékelt hangmagasság és hangerősség, mindenütt dallam és természetes, nem túlzott hangsúlyozás; szünetek csak ott legyenek, ahol a syntaxis és logika megkívánják. A mondatot úgy ejtse ki, mint szavak összekapcsolt sorát. Elővigyázattal kell kiválasztani az első beszédteljesítményt, kezdetben kerülni kell a szókezdő zárhangokat. *Florenszkaja* (Moszkva) megegyezik velem abban a véleményemben, hogy ezzel az eljárással a dadogó megszabadítható beszédfélelmétől és képes lesz arra, hogy beszédét a többiek mindennapi beszédéhez idomítsa.**)

Hogy sok ország, így Oroszország, Norvégia, Svédország, Dánia, követték Hollandia példáját és a beszédpedagógusok alapos kiképzését tervezik, a sok beszéd- és hangzavarban szenvedőnek áldásává válik. Hollandia volt az első ország, ahol ezirányú képesítések az állam hatáskörében történnek.

Könyv- és lapszemle.

«DIE GRUNDLAGEN DER KÜNSTLICHEN LAUTSPRACHEROBERUNGEN DURCH DEN TAUBSTUMMEN». (A mesterséges hangosbeszéd elsajátításának alapjai a siketnémáknál. Von Regierungsrat Karl Baldrian em. Direktor der. n. ö. Landestaubstummenanstalt, Wien. Verlag von Urban u. Schwarzen. Berlin u. Wien 1937.)

Szerző félszázados széleskörű, kiterjedt munkálkodása alatt — amikor is a siketeket a mesterséges hangbeszédtanítással lelkiileg közelebb akarta hozni az érzékűekhez, — számtalanszor azt tapasztalta, hogy széles társadalmi körökben, de még a tudományos körökben is a siketekről, de különösen képpen azok lelki képességeiről igen téves felfogás uralkodik.

Gyakran tapasztalta, hogy a siketnémákat az életben egyszerűen gyengeelméjűeknek tekintik. Ennek az alapján vett téves felfogásnak a magyarázata onnan ered, hogy a nem, vagy nem eléggé iskolázott siketnémák némaságukkal az érzékűekkel hangosbeszéd útján történő érintkezésből szinte teljesen kikapcsolódtak. Részben ez az állapot magyarázza, hogy a hallók alig érdeklődnek a siketnémák ügye iránt. Másrészt pedig az a körülmény, hogy a siketség mint fogyatkozás külsőleg sok esetben pl. az utcán, vagy munka közben alig vehető észre, szintén befolyásolja az érzékűek mélyebb érdeklődését a siketnémák iránt.

Szerző szerint azonban nemcsak általánosságban kell az ilyen érdeklődést a lakosság köreiben felkelteni, hanem ami talán még ennél is fontosabb lenne, különösen a tudományos pályákon működő egyéneket, peda-

**) Ha a dadogás értelmi zavar volna, akkor a magyarázat elegendő lenne a gyakorlással együtt. Csakhogy a dadogás elsősorban érzelmi zavar és az érzelmi állapot megváltoztatásához még sokkal több kell, így: a környezet társnevelői bevonása, az önbizalom helyreállítása, az egész egyéniség átnevelése. Szerk.

gógusokat, pszichológusokat, teológusokat, bírakat, orvosokat kellene tájékoztatni a siketnémaságról és az oktatás érdekes problémáiról. Ezeknek a siketnéma-intézeti tanársággal való együttműködése úgy tudományos, mint gyakorlati szempontból rendkívül nagy áldást és hasznot jelentene a siketnéma oktatás- és nevelő ügye javára.

A siketek érdekeit a leghatásosabban mindenekelőtt a jó tanítási eredménnyel és oktatásuk alapvető ismereteinek terjesztésével szolgáljuk a legjobban.

E problémákat szerző körültekintő alapossággal a következő pontokba foglalja:

Téves nézetek a siketnémákról.

A siketnémák iránti érdeklődés felkeltése.

A siketnémaság lényege.

A siketnémák képességeinek fokai.

Jel, arcjáték és taglejtés mint a siketnémák szokásos kifejezési eszköze. Szellemi, nyelvi megszólaltatás.

A nyelvformák által történő élményszerzés.

Lélektani- és nyelvlélektani alapok a beszéd elsajátítására.

A hallónak természetes- és a siketnek mesterséges beszédelsajátítási eljárásának egymással való szembeállítás.

Sok nyelvforma-jelenség rejtélyessége a siketek világában.

Egyszerű, tiszta nyelvi témák keletkezése a siketek lelki világában.

Segédesszközök bizonyos nyelvformai különlegességek könnyebb felfogására.

Siket nyelvtanulók belső ellenkezése a társalgási nyelv néhány formájával szemben.

A siket önbizalmának fokozása.

Hasonló formák különbségeinek megvilágítása azonos értékű kifejezési célok számára.

A gondolkodásnak és a nyelvnek azonosulása a gondolat kifejezés automatikus lefolyásának a céljából.

Beszédirányítás és hangbeszédes foglalkoztatás, mint a nyelvkiképzésnek eszköze.

Hasonló jelentésű szavak váltakozása a siketekkel való nyelvi társalgásban a siket szókincsének gyarapítása és nyelvkészségének élesztése céljából.

A siket gondolkodásának fejlesztése képszerű kifejezések és a nyelvi szimbólumok alkalmazása révén.

A siket előkészítése az életre megfelelő beszédanyag kiválasztása által.

Példa a nevelő-oktatás gyakorlatából.

Szabad formában történő ismétlések a gyorsan váltakozó gondolat- és beszéd tartalom kifejeztetésére és ápolására.

Beszédképzés, mint a siketnéma általános kiművelésének hatékony eszköze.

Beszédmegértéses határok a tulajdonképeni siketnémák olvasásánál, viszonyítva a később megsiketültekhez és a nagyfokú nagyothallókhoz.

A siketnéma-tanár munkájának értékelése.

A siketnéma-oktatás állapota Ausztriában jelenleg.

Bár a szerző szigorúan szakszemszögből nem sok újat mond, munkája mégis felette értékesnek nevezhető, mert alapos és mindenre kiterjedő megállapításaival hasznos és részletes útmutatást ad a siketnéma intézeti tanárnak, hogy a társadalom széles rétegei hogyan állíthatók be a siketnémaügy támogató és kutató munkájának a szolgálatába.

Thüringer.

AZ ÖRÖKLÖTT SÜKETSÉG. (Wullstein. H.) Kétségtelen és régen bizonyított megállapítás, hogy az öröklött sükettség, az öröklött, haladó belsőfüli nagyothallás és az otosclerosis családi terheltségek. A két utóbbi csak az élet későbbi szakában mutatkozik meg, míg az első adottság már születéskor fennáll. Minthogy a gyermek nem tanul beszélni, süketnéma lesz. A kórképet csak újabban tanulmányozzák részletesen, mióta a süketnémák egyöntetű tanítása jobban ráterelte a figyelmet.

A vizsgálatnak eddig két eredménye van: 1. az elváltozás nem a csontban, vagy a hallószervben, hanem a ducsejtben, hallóidegben és központi idegpályában van, 2. Az öröklési rendje egyszerű, (recessiv) tehát csak akkor öröklődik, ha mindkét szülőnél megtalálhatók az öröklött elfajulás esetleg más tünetei. Sok szerző feltételezi, hogy minden harmincadik német valahogy öröklött süketiséggel terhelt. Minthogy a süketnémák társadalmi érintkezése rendszerint korlátozott, valószínű, hogy a házasságok sorstársak között kötődnek. Hogy az ilyen házasságokból származó gyermekek nem mind süketnémák, azt bizonyítja az a megfigyelés, hogy a házastársak egyike rendesen nem öröklött, hanem szerzetten süketnéma magzatkor, születési, vagy csecsemőkori behatás, vagy betegség következtében. Bezold szerint a süketnémák 50—60%-a szerzetten süket. A süketiség eredetének eldöntése örökléstani szempontból azért fontos, mert egyrészt a megsüketültek általában értékes egyének, örökhagyói sok értékes testi és lelki tulajdonságnak, másrészt az öröklött sükettség legtöbbször öröklött gyengeelméjűséggel, vagy más elfajulással jár, tehát süket egyének, mint örökhagyók nem kívánatosak. Az elkülönítésre egyelőre nincs teljesen biztos jel, s legtöbbször a családi vizsgálat ad némi útbaigazítást. A családi adatok azonban igen gyakran bizonytalanok, vagy hamisak. Öröklött süketiségeket gyakran keresik görcsökben, vagyis leesés következményében. A vizsgált családban talált más öröklött elfajulás, vagy ideggyógyászati elváltozás, esetleg az érhártya, szaruhártya vérbajt mutató elváltozásai, másrészt orvostól vagy intézettől nyert felvilágosítás a szülés rendellenességeiről, vagy gyermekkori fertőzőbetegségről feltételezheti a bekövetkezett süketiség okát.

A dobhártya rendesen ép, de kis dobhártyaheg erős nagyothallásnál nem zárja ki az öröklött süketiséget. Súlyosabb roncsolódásoknál valószínűbb, hogy a nagyothallás szerzett sajátosság. A hangvillákkal és az újabb készülékekkel végzett rendszeres hallásvizsgálatok többnyire azt állapítják meg, hogy az öröklött süketeknél van valamely hallásmaradvány, tehát ezek nem mondhatók süketeknek, hanem nagyfokban nagyothallóknak. A tömkeleg vizsgálatánál is csak elenyésző kis számban találunk eltérést, a rendes ingerelhetőségtől.

A szerzett süketeknél nem találnak hallásmaradványt; az egyensúlyozó szerv ingerelhetősége is csökkent lehet egy vagy mindkét oldalon, kisebb-nagyobb fokban. Röntgenvizsgálattal nem találnak sejtessedési zavart, de ezt Wullstein nem is tétellezte fel. A vér és gerincfolyadék vizsgálata esetleg felvilágosítást adhat a süketiséget okozó bujakkóról vagy korábbi agyhártyagyulladás állapíthat meg a süketeknél az ideggyógyászati vizsgálat. A középfülgyulladás okozta tömkeleg; vagy agyhártyagyulladás rendszeren egyoldali süketiséget okoz, míg a vörheny, kanyaró, fültőmirigylobb kétoldalt. Győngelméjűséget nemcsak az öröklött terheltség okozhat, hanem az elszenvedett baleset vagy agyhártyagyulladás. Azoknak, akik későbbben veszítették el hallásukat, a beszéde más színezetű, mint akik akkor süketültek meg, mikor még nem tudtak beszélni. Nincs olyan biztos támpont, mellyel az öröklött elfajulásos süketiséget határozottan megállapítani tudnák. (Med. Klin. 1937, 39. sz.) *Bernovits.*

SIKETEK SPORTJA. A négy évfolyamon keresztül házi sokszorosítás útján készült lap V. évfolyamában új köntösben jelent meg, az új szerkesztő *Neugebauer Frigyes* lelkes munkájaként nyomtatott alakban. (A főszerkesztő *Szaucsek István*, akinek érdeme közismert a siketek sportja terén). Kívánjuk, hogy a lap jelentősebb s tetszetős formájában még nagyobb eredménnyel szolgálhassa a magyar siketek tetnevelését.

Intézeteink életéből.

SZEGED. KARÁCSONYFA-ÜNNEPSÉG. December 21-én bensőséges és meleg ünnepséggel hódolt az intézet tanári-kara és növendék-serege az Úr Jézus szentséges személye előtt, születésének magasztos ünnepe alkalmából.

Az ünnepséget — melyen az intézet tanári karán és növendékein kívül igen nagyszámú közönség is jelent meg. — *Káló István* hittanár lélekhez szóló szavai vezették be, majd *Gábor Lajos* kartársunk összeállításában és a növendékek előadásában a karácsony gondolatkörébe tartozó bibliai jelenetek peregtek le a színi emelvényen, melyek igen szemléltetesen ismertették meg a növendékekkel a szent eseményeket.

Nagyban hozzájárult az ünnepség fényének és melegségének emeléséhez az a tény, hogy a helybeli tanítónőképző intézet pompás együttese 3 gyönyörű alkalmi éneket, egyik növendék pedig mély gondolatokat tartalmazó karácsonyi verseket adott elő. Az előkészítés és rendezés nagy és fárasztó munkáját *Kováts Zoltán* kartársunk végezte nagy hozzáértéssel és szaktudással, míg a korhű és kifejezőerejű díszletek *Csizmazia Kálmán* rajztanár művészetét dicsérték. De részt vett a rendezésben az intézet egész tanári kara teljes számban.

Török Sándor igazgatónak a növendékekhez és a közönséghez intézett meleg, közvetlen szavai rekesztették be a lélekemelő ünnepséget, mely után a közönség meglegedetten, a növendékek pedig kiadós csomagokkal felszerelve mosolygós, boldogságtól ragyogó arccal távoztak el.

IFJÚSÁGI VÖRÖSKERESZT ELŐADÁS A SZEGEDI VÁROSI SZÍNHÁZBAN. Évek óta kimagasló eseménye a szegedi életnek az a minden alkalommal magas nivójú vöröskereszt ünnepély, melyet az összes iskolák csoportjainak bevonásával *Zengő Péter* kartársunk nagy hozzáértéssel, mondhatnók speciális szaktudással rendez.

Az idei ünnepséget febr. 6-án a városi színházban tartották meg.

VAN-E MÉG OLYAN SIKETNÉMA INTÉZET, AHOL KOVÁTS ZOLTÁN SZEGEDI KARTÁRSUNK SZEMLÉLTETŐ DOBOZAI NEM VOLNÁNAK MEG? Többször megemlékeztünk már ezekről a minden igényt kielégítő nagyszerű pedagógiai érzékről és hozzáértésről tanúskodó pompás kivitelű szemléltető dobozokról, most nem célunk tehát, hogy azok újabb ismertetésével ismétlésekbe bocsátkozzunk. Csak annyit említünk meg, hogy kezd figyelni azokra a középiskola is. Egyik szegedi gimnázium igazgatója már is megbízta, hogy iskolája számára tantervének megfelelően állítsa össze és készítse el ezeket a dobozokat.

Géher Lajos szakfelügyelő pedig midőn múlt év novemberében felülvizsgálta az intézetet és tanítási eredményét, a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott azokról és ígéretet tett, hogy azok beszerzését a körzeti iskoláknál ajánlani fogja. — Felhívta egyidejűleg készítőjüket arra is, hogy a májusban tartandó kiállításra már is készüljön.

SZEGEDEN IS MOZGALOM INDULT A NAGYOTHALLÓK ÉRDEKÉBEN. Az országos egyesület felhívására *Gábor Lajos* c. igazgató múlt év novemberében megnyitotta az első szájról-olvasási tanfolyamot, amelyet *Berényi Sándor* illetőleg *Farkas János* kartársaival igen szép sikerrel vezet. — Most a szegedi fülorvosok támogatásával igyekszik széleskörűbbé tenni ezt a mozgalmat.

CSIZMAZIA KÁLMÁN, a szegedi intézet művész rajztanára karácsony előtt ismét rendezett legújabb festményeiből sikerült kiállítását a „Hungária Szálló” külön termében.

Állandó felfelé ívelő pályáról, kiállításának nagy sikeréről tanubizonyosságot tesznek a szakvélemények is, melyek a napilapokban jelennek meg. *G. L.*

Dr. Karl Kroiss: *Fülsiket—agysisiket.*

Különlenyomat a Siketnémák és Vakok Oktatásügye 1937. évi 7—8. számaiból: 1 P.

KÖRTÖRTÉNETI LAPOK «a családák összeállításához). 1—1 ív 10 fillér. Megrendelhető a Kiadóhivatálnál.

VÁC. *Gogola Aladár* betegszabadságának letelte előtt egy hónappal szolgálatra jelentkezett, s jó egészségben dolgozik ismét régi osztályában.

KARÁCSONYFA-ÜNNEPÉLY A VÁCI SIKETNÉMA-INTÉZETBEN. Dec. 22-én este lélekemelő s szemétfgyönyörködtető karácsonyfa-ünnepélyt rendeztek az intézet növendékei az intézetnek hatalmas karácsonyfával ékes dísztermében. Az ünnepélyt *Kontur László* intézeti r. kat. hitoktató, pápai káplán ünnepi beszéde vezette be, aki ez évben immár 36-ik karácsonyi szentbeszédét mondotta a váci siketnéma-intézet növendékeinek karácsonyfája alatt. Majd karácsonyi tárgyú színdarab következett, amit a növendékek adtak elő igen kedvesen és élvezetesen *Sófaly Rózsa* intézeti nevelő-tanár betanításában. Az ünnepélynek látványosság szempontjából legkimagaslóbb része a bibliai tárgyú élőképek voltak, miket korhű jelmezekben mutattak be *Gerstner Ödön* intézeti rajztanár és *Nagy Ernő* kisegítő intézeti felügyelő, művészi rendezésében a növendékek. (Mindketten maguk is siketnémák.) A karácsonyi hangulatot keltő elragadóan szép élőképek után *Szentgyörgyi Gusztáv* intézeti igazgató záróbeszéde után ajándékkiosztással ért véget a szép és kedves intézeti ünnepély.

DEBRECEN. *Gáspár János* kartársunk «Ideges gyermek» címen cikket írt a «Debrecen»-be, ugyanezen lapban később nyilatkozatot adott dr. Bárczimódszeréről és eljárásáról.

VÁC. A siketnémák kir. orsz. intézete kat. növendékei úgy készülnek a kettős szent évre, (Eucharisztikus kongresszusra, Szent István jub. évre), hogy — rossz időt kivéve — az iskolai év elejétől minden nap hallgatnak szentmisét, a faműhelyben facsillárt készítenek a kápolna részére, a rajzórakon alkalmi levelezőlapokat festenek az intézet vendégei részére, a felső osztályos növendékek (a foglalkoztatós növendékekkel együtt) résztvesznek a budapesti kongresszuson, amikor az ifjúság mutatja be imádatát a felfelségesebb Oltáriszentség előtt. Az intézet kápolnájának ablakai homályos üvegre cseréltettek, hogy ne lehessen kilátni az udvarra, ami az áhitatot eddig megzavarta. Szalézi Szent Ferenc napján *Szép József* tanár jóvoltából egy szalézi Szent Ferenc képpel gazdagodott a kápolna. A képet annak idején néhai *Gossman Ferenc* f. püspök csináltatta. A tanári testület és intézeti alkalmazottak kat. tagjai egy áldoztató kelyhet ajánlottak fel a jub. évre való emlékeztetül az intézeti kápolnának.

KARÁCSONYFA-ÜNNEPÉLY A SIKETNÉMAK DEBRECENI INTÉZETÉBEN. A siketnémák debreceni intézete december 22-én szépen sikerült karácsonyfaünnepélyt rendezett. Feldíszített karácsonyfa várta a gyermeksereget és a szép számban megjelent érdeklődő közönséget, kiknek soraiban több előkelőséget láthattunk. Az ünnepi beszédet *Lindenberger János dr.* apostoli kormányzó mondotta, aki magas színvonalú beszédben méltatta a karácsony lényegét. Az ünnepi beszéd elmondása és a műsorszámok lepergése után *Tóth Árpád* igazgató mondott köszönetet *Lindenberger János dr.*, apostoli kormányzónak gyönyörű gondolatokkal telt beszédéért, a növendékek megajándékoztatásáért, majd az ünnepélyt bezárta. Az ünnepély sikeres rendezése *Horéngy János* tanár érdeme.

Vegyes.

KORMÁNYZÓI ELISMERÉS. A kormányzó úr *Szabó Béla dr.* ny. tanügyi főtanácsosnak, aki a budapestvidéki tankerületi főigazgatóságon a gyógyítva nevelő iskolák ügyét igen meleg szívvel bírálta

felül értékes tanügyi munkásságát elismeréével tüntette ki, amit örömmel vesszük tudomásul s tolmácsoljuk mindnyájunknak mély tiszteletét, szívélyes üdvözlését.

HÁZASSÁG. Szemeshegyi Klárát, a budapesti áll. siketnéma intézet nevelő-tanárnőjét január 8-án vezette oltárhoz Szöllösi Sándor banktisztviselő. Gratulálunk.

HÁZASSÁG. Györffy Pál budapesti áll. siketnéma-intézeti tanár, tanár-egyesületünk jegyzője, február hó 12-én vezette oltárhoz a herminamezei r. k. kápolnában *Salfay Ida* gyógypedagógiai tanárnőt. Szeretettel üdvözljük őket!

«ÁTHELYEZÉS. A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr Weszelovszky Lajos gyógyped. óradíjas helyettes tanárt a kisújszállási gyógyped. intézetből a siketnémák budapesti áll. intézetéhez saját kérelmére áthelyezte».

KÉRELEM TANÁRKÉPZŐNK JÖVŐJE ÉRDEKÉBEN. Tanár-egyesületünk közgyűlési határozata értelmében az elnökség kérelmet szerkesztett a tanárképző főiskolánk I. évfolyamának mielőbbi megnyitása érdekében. A kérvényt *Kornis Gyula* dr., m. kir. titkos tanácsos, országgyűlési képviselő, egyetemi professzor meleg ajánlással átadta *Hóman Bálint* dr. kultuszminiszter úrnak. A kérelem szövegét lapunk teljes szövegében közli.

NEVELŐ-TANÁRI BEOSZTÁS. A vallás- és közoktatásügyi miniszter *Mészáros Jenő* okl. gyógypedagógiai tanárt kötelező nevelői gyakorlatra Kisújszállásról a siketnémák váci kir. orsz. intézetéhez osztotta be.

TISZTELGÉS USETTY BÉLA ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐNÉL. Köztudomású, hogy *Usetty Béla* dr., kormányfőtanácsos, országgyűlési képviselő, a gyógypedagógiai tanárság érdekében érdeklődésének, jóindulatának már több ízben adta tanujelét, ezért ezt az egyesület vezetősége élőlőszóval is megköszönni kötelességének tartotta. Január 28-án *Szentgyörgyi Gusztáv* igazgató, tanár-egyesületi elnök vezetésével négytagú küldöttség tisztelt *Usetty Bélánál* és megköszönte jóságát s felkérve, továbbra is oktatásügyünk támogatására s főként tanárképzőnk jövője érdekében való közbenjárásra. A küldöttségben a tanárképző főiskola igazgatója *Tóth Zoltán* dr. is részt vett.

SZEMÉLYI VÁLTOZÁSOK A SIKETNÉMÁK DEBRECENI INTÉZETÉBEN. *Szemeshegyi Klára* nevelőtanár intézetünkötől a siketnémák budapesti intézetéhez helyeztetett át, míg helyére Debrecenbe *Konkoly Mária* nevelőtanár került Kisújszállásról. — A vallás- és közoktatásügyi miniszter *Kiss Vera* okleveles gyógypedagógiai tanárt gyakorlati évének betöltésére a debreceni intézethez osztotta be.

VÁLASZTMÁNYI ÜLÉS. A *Siketnémák és Vakok Tanárainak Országos Egyesülete* 1938. február 16-án választmányi ülést tartott a siketnémák budapesti állami intézetében. Az ülésen *Szentgyörgyi Gusztáv* elnöklete alatt a következők voltak jelen: *dr. Baranyay Géza, Berinza István, Bors Vilmos, Cseresnyés Ferenc, Gáldy Andor, Góts Ottó, Györgyfy Akos, Haberstroh József, Hochrein Lajos, Konrád György, Krupa Pál, Magyar László, Murányi Antal, Rédiger Károly, Schnitzl Gusztáv, Schulmann Adolf, Szabó Gyula, Ujvárosy József, Végh Ferenc, Vollmann János, Záborszky Árpád, Zsembai Ferenc, Zsenaty Dezső, Zsembai Ferenc* titkári jelentésében közölte, hogy V. K. M. Ónagyméltósága 500 pengő lapsegélyt utalt ki egyesületünknek. A gyógyped. igazgatók pótléka ügyében kérvényt adott be az elnökség a miniszter úrhoz. Ugyancsak kérvényt adott be az elnökség a Gyógyped. Tanárképző Főiskola első évfolyamának 1938. szeptemberében való újbóli megnyitásáért. Zürichben 1939-ben nemzetközi gyógyped. kongresszus lesz, melyre két magyar tagot lehet kiküldeni. A kiküldetés anyagi kérdésének rendezése

folyamatban van. Egyesületünk és a Gyógyped. Tanárok Orsz. Egyesületének fúzióját előkészítő bizottság az alapszabály tervezetet elkészítette. A székesfehérvári tankerületi főigazgató közölte egyesületünkkel, hogy május 1–17-e között tanügyi kiállítást és iskola hetet rendez Székesfehérváron és az azon való részvételre hívta meg egyesületünket. A *választmányi ülés a titkári* jelentés minden pontját megtárgyalta. A két egyesület fúziója utáni új egyesület alapszabály tervezetése az egyes intézetek tanári testületeitől beérkezett észrevételeket, kívánságokat megvitatta és ezekből azokat, amelyek elvi szempontból értékesek voltak, az alapszabálytervezetbe felvette. A választmány kimondotta, hogy ez évi közgyűlésünket Székesfehérvárott fogjuk megtartani s ennek előkészítésével az elnökséget megbízta. Végh Ferenc soproni kártyásunk a következő *indítványokat* tette: a) A gyógyped. nevelő tanárok az ÁDOB által elhelyezett szellemi szükségmunkások díjazásának megfelelő fizetést kapjanak. b) A külföldi ösztöndíjakból, a gyógyped. tanárok is részesüljenek. c) Ált. jellegű, minden iskolára kiterjedő miniszteri rendeletek kiadásánál a gyógyped. szakvéleményt is hallgassák meg. Az indítványokat a választmány tudomásul vette és a szükséges eljárás megtételére az elnökséget felhatalmazta. (Gy. Á.).

SPORTELOADÁSOK. A m. kir. Testnevelési Főiskola f. é. január 30-tól kezdődően ünnep- és vasárnaponként, mindenkor fél tizenegy-órától kezdettel a Főiskola aulájában vetített képekkel kísért ismeretterjesztő *sportelőadás* sorozatot rendez. Az előadások rendje a következő: január 30. *Dr. Misángyi Ottó:* Athéntől Berlinig I. (Az olimpiai játékok atlétikai versenyei 400 képben) Február 2. *Dr. Misángyi Ottó:* Athéntől Berlinig II. Február 6. *Dr. Malán Mihály:* Növeszt-e a sportolás? Február 13. *Dr. Szukováthy Imre:* A nők sportolásának orvosi szempontjai. Február 20. *Dr. Deseő Dezső:* Sportbeli rátermettség kérdése élettani szempontból. Február 27. *Dr. Herzum Alfonz:* Sportolók szívéről és vérkeringéséről. Március 6. *Dr. Hepp Ferenc:* Az amerikai sportélet. Március 13. *Dr. Hepp Ferenc:* Korszerű sportlélektani kérdések. Március 20. *Pluhár István:* Nemzeti sajátosságok a labdarúgásban. Március 25. *Kerecsi Endre:* Sportolók célgyimnasztikája. Belépődíj nincs. A fenti előadásokra érdeklődőket szívesen lát Budapest a *Főiskola Igazgatósága*.

Dr. Szabó Zoltán egyet. ny. r. tanár tiszteletére abból az alkalomból, hogy most hagyta el a sajtót a Természettudományi Társaság kiadásában „*Átöröklés*” c. nagyszabású és magyar vonatkozásban egyik alapvető műve, barátai és tisztelői vacsorát rendeztek február 7-én a Duna Csortó külön helyiségében. Az öröklési tanársegéd, a Magyar Psychológiai Társaság nevében dr. Boda egyt. m. tanár, az Anya- és Gyermekevédő Egyesület nevében Szénássy főorvos, a Magyar Gyógyped. Társaság nevében Sulyomi-Schulmann igazgató üdvözltek a szerzőt, a szerző feleségét pedig dr. Szecsődy egyet. tanár köszöntötte. Az átöröklés ügye igen közlelő érdekl. a fogyatékosügyet, azért a nevezetes munkát lapunk egyik közelebbi számában fogjuk bővebben ismertetni.

A THIRD INTERNATIONAL CONGRESS FOR PHONETIC SCIENCES folyó évi július 18-tól 22-ig tartja nagygyűlését Gent-ben (Belgium). Jelentkezések *Prof. Dr. W. Péc* főtitkárhoz intézendők: Ghent (Belgium) 52. Tontoenstellingolaan. *Prof. Péc* főtitkár levélben kérte meg *Sulyomi-Schulmann* igazgatót, hogy a kongresszuson a dadogás kérdéséről referátumot tartson, amit az el is vállalt.

A VÁCI INTÉZET HALOTTAI. A siketnémák váci kir. orsz. intézete két felügyelőnőjét veszítette el rövid időn belül. Meghaltak Vörös Imréné és Galgóczy Béláné, akik közül az előbbi a fiú növénydeknek, az utóbbi az óvodások gyermekeknek volt közel tíz évig anyai szívű gondozója. Az intézet őszinte részvétellel fogadta a gyászos eseményeket és részvételtjes érzéssel adott kifejezést gyászának. Nyugodjanak békében!

GYÓGYPEDAGÓGIAI TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLA TANÁRI TESTÜLETE február hó 7-én gyűlést tartott. Tárgysorozaton szerepelt a IV. hallgatók 1937/38 tanév első szemeszterének tanulmányi ügye. Az előadó-tanárok tájékoztatták a gyűlést az előadott tananyagról, jelentették a hallgatók kollektíváját és azt, hogy milyen szorgalmat fejtettek ki. Dr. Tóth Zoltán főiskolai igazgató beszámolt mindazon intézkedésekről, amelyeket a főiskola tanulmányi rendjének zavartalan biztosítása érdekében tett. Különösképpen kiemelte, hogy a főiskolai felvételek ügyében felterjesztéssel és szóbelileg is megtette a szükséges intézkedéseket. Bejelentette, hogy dr. Hóman Bálint kultuszminiszter úr elé deputációt fog vezetni a küldöttség fogadására kihallgatást kért. Felvetette azt a gondolatot is, hogy a tanító- és tanítónőképzés szervezetének megváltoztatása kihatással lesz mind a polgári iskolai, mind pedig a mi oktatásügyünk tanárképzésére, miért is már most célszerű gondolkozni a felett, milyen álláspontot foglaljunk el a gyógypedagógiai tanárképzésünkben. A hallgatók első félévi tanulmányi idejük befejezést nyervén, a második félév febr. hó 9-én nyilott meg.

A GYÓGYPEDAGÓGIAI TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLÁN az 1937/38. tanévben az alap- és képesítő vizsgálatok 1937. évi október 27-, 28-, illetőleg 30-án tartattak. Az írásbeliek az első két napon, míg a szóbeliek október 30-án folytak le, majd nyolc napra a gyakorlati vizsgálatok tartattak meg.

KOVÁTS ZOLTÁN SZEGEDI KARTÁRSUNK szemléltető dobozai a rajtnak kívül álló pedagógus-körökben is mind nagyobb és nagyobb sikert és elismerést aratnak. Derék és minden elismerést megérdemlő kartársunk legutóbb a szegedi Klauzál Gábor főgimnázium igazgatóságától kapott megbízatást arra, hogy sorozatát a középiskolai új tanterv kívánalmainak megfelelően állítsa össze és abból egy sorozatra megrendelést is kapott. Hiszszük, hogy felfigyel erre a többi középiskola is rövidesen. Kezbeli kartársunknak ezt a megérdemelt sikerét ne csak örömmel vegyük tudomásul, hanem becsüljük meg értékeinket magunk is azzal, hogy azok az intézetek, amelyekben az a kiválóan használható és a mi tantervünk szellemében készült sorozat még nem volna meg, mielőbb szerezzék be. G. L.

Hírek a vakok világából.

AZ ORSZÁGOS GYERMEK- ÉS CSALÁDVÉDELMI KIÁLLÍTÁS. Sok érdekes és tanulságos látnivaló között, amely ezen a Kiállításon bemutatásra került, általános tetszést váltott ki a vakok kiállítása. A Pesti Hirlap 1937. évi október 1. számában erről a kiállításról, illetőleg a vakok csoportjáról a következőképpen emlékszik meg: «Nagyon érdekes a Vakokat Gyámoltó Egyesület terme, ahol látjuk az írógépeket, amelyen vakoknak, egy másikat, amelyen a vakok a nemvakoknak írnak. Itt vannak térképeik, táblázataik, amelyekről tanulnak, mert minden vak legalább négy polgári iskolai képzett-

séget szerez. Igen tanulságos az *eszperantó kiállítás* (ezt a világnyelvet a vakok előszeretettel kultiválják), amely bemutatja többek közt, hogyan cáfolják meg az eszperantisták segélyével társadalmi úton az idegen nyelvű, külföldön megjelent tankönyvekben rólunk terjesztett rosszindulatú, téves könyveket.

VAK AKADEMIKUSOK BATOR KIÁLLÁSA. Tudvalevően Németország 1934. jan. 1-től kényszersterilizációt ír elő 8 öröklődő baj esetében. Ezek közé számították az öröklődő vakságot is. Nem lehet meghatódás nélkül olvasni — írja a Magyar Kultúra — az öröklött vaksággal megvakult német akadémikusok tiltakozását, amelyet a német kényszersterilizálási törvény kihirdetése után, 1934. január hó 21-én jelentettek meg s amelyben hangsúlyozottan hirdetik, hogy «az öröklött vaksággal terhelt emberek nemcsak szellemileg s lelkiileg, hanem gazdaságilag is teljesértékű emberek».

HARMINC ÉVI VAKSÁG UTÁN ISMÉT lát címen nagyon érdekes közlemény jelent meg a lapokban. Ugyanis Londonban élő *Jane Nicholsson* asszony harminc évi vakság után lassankint visszanyerte szeme világát s ma már pontosan meg tudja különböztetni a színeket. — Nicholssonné egy ismerősének karjára támaszkodva a földalatti lépcsőjén haladt lefelé, amidőn egy ügyetlen mozdulat következtében fejét a falba ütötte. Azonnal heves fejfájást érzett. Hazaszállították és lefektették, de fejfájása a következő napon sem szűnt meg. Amikor fájdalmai végre csökkenni kezdtek, a vak asszony kijelentette, hogy *világosságot lát*. A következő napok folyamán ez a világosság egyre tisztult, a fejfájás alább hagyott és a látás erősödött. Az asszony végül meg tudta *különböztetni a színeket*, amelyeket harminc évi vakság után már nem tudott elképzelni. Első dolga volt, hogy a fiát maga elé hozassa, akit kisgyermek korában látott utoljára s aki most felnőtt emberként állott előtte. Aztán meghalt leányának arcképét kérte, akit sosem látott, mert már vak volt, amikor világra születte. Legutoljára egy tükröt adott magának, de mikor belenézett, nagy csalódás lett felette úrrá. Saját emlékében még mint csinos fiatal, feketeahajú nő élt, a tükörben pedig egy ősz, öreg asszony tekintett rá vissza. (Nemzeti Ujság.)

TELJES SZEMHÉJPÓTLÁS. A Budapesti Orvosegyesület Balassa-émlékünnepén dr. Blaskovics László ismert kiváló szemésztanár *teljes szemhéjpótlás* címen széles körben figyelemreméltó előadást tartott. A tudós professor történelmi visszapillantásban ismertette az erre irányuló eddigi kísérleteket, amelyeknek kezdete már a római *Celsusnál* található. Érdekes egykorú képekben mutatta be a sokoldalú Balassának is egy szépen sikerült szemhéjképző műtétét. Behatóan tárgyalta a régebb és újabb külföldi és hazai szemészek módosztatit s különösképen rámutatott *Dr. Siklóssy* és *dr. Imre* professzorok sikeres fáradozásaira. Végül bemutatta saját, kitűnő eredményt nyújtó eljárását, amelyet a már a külföldi szemészek is általánosan használnak. — A Vakok József Nádor Királyi Országos Intézete 2 nővendéknél végeztek az utóbbi időben ilyen szemészeti műtétet. Hogy milyen sikerrel, azt majd többhavi megfigyelés után lehet pontosan megállapítani. Nagyon kíváncsiak volna, hogy a gennyes szaruhártyagyulladásra átesett gyermekek, már t. i. azok, akiknek szemgolyója egyébként ép —, ilyen orvosi beavatkozással visszakapnák teljes, vagy legalább részleges látóképességüket. Ez által nemcsak sok szülő reménytelkeltő vigasszal nézne a jövő elé, hanem sok ilyen sujtott gyermeknek is szerezhetnénk örömet.

KELLER HELÉN NAGYBETEG. A Newyorki Mayo-kórházban vese-műtétet hajtottak végre, mint az Új Nemzedékben olvassuk, Keller Helénen, akinek állapota rendkívül súlyos. Hisszük, hogy a műtét sikerült és a két elsőrendű érzékszervétől megfosztott kiváló képességű úrnő tovább fogja sorstársai érdekében folytatni áldásos tevékenységét. A siketnémán és vakon

született Keller Helén tudvalevően az orvostudomány és pedagógia valóságos csodája, mert annak ellenére, hogy csupán tapintással érintkezhetett a külvilággal, bölcsészeti doktorátust szerzett és több alapvető tanügyi munkát írt a világtalanok oktatásáról. A világhíres asszony, aki az Egyesült Államok Vakokat Gyámolító Szövetségének országos elnöknője, legutóbb Japánban járt, hogy ott megszervezze a világtalanok oktatását amerikai módra.

A VAK ORVOS AUTÓT VEZET. Érdekesen írja le a Nemzeti Ujság, miként képes vezetni autóját egy szeme világát veszített orvos. Ennek a leírását azért tartjuk szükségesnek lapunk olvasóival közölni, mert sok oly érdekes adatot tartalmaz, amellyel a vakok tájékozódó képességét szolgálhatjuk.

Londonban él egy angol orvos, aki már tíz év óta vak és ennek ellenére is a legkiválóbb autóvezetőknek egyike, mert még egyetlenegy alkalommal sem okozott autószerencsétlenséget. Az orvost Myles Bickerton-nak hívják és egy angol orvosi folyóiratban részletesen megírta annak magyarázatát, hogy vaksága ellenére minek köszönheti ezt a páratlan érzékenységet, amelynek birtokában, mint autóvezető felülmúlta az épszeműek éberségét. Az orvos leírja, hogy London autó-térképét tökéletesen ismeri. Hosszú hónapokon át folytatott tanulás és kísérletek eredményeként tökéletesen ismeri a legelrejtettebb útvonalakat is, tisztába jött azzal ez a vak ember, melyek azok az utcák és terek, amelyekbe «behajlani tilos», ismeri az összes érvényben lévő közlekedési szabályokat, útjelzéseket és olyan nyugodtan vezeti autóját, mint az építész autóvezető, kartársai közül csak a legtapasztaltabb. A vak angol orvost London minden közlekedési rendjére ismeri és amikor kis autóján megjelenik, külön hangjelzést adnak az ő részére, amit az orvos zsebében hordott érzékeny készülékkel felfog és óvatosan beáll az áthaladó autók sorába s ily módon jut át veszély nélkül London legforgalmasabb közlekedési pontjain. Ugyancsak ez az igen érzékeny membrán teszi lehetővé számára azt is, hogy az előtte haladó autó zajából fölmérje a távolságot az idegen autó és saját autója között. Hangmérő készülék segítségével, amelynek tökéletes működésében természetesen igen érzékeny idegeinek és hallószervének is szerepe van, felfogja az emberi hangot és járást is, amelynek erősségéből következtet aztán arra, hogy akadály van előtte s ilyenkor teljesen lelassítja autójának futását. Az angol orvos, aki már tíz év óta vezeti autóját, még egyszer sem okozott balesetet, innen érthető, hogy az angol hatóságok nem is állítottak eléje akadályt az autóvezetési engedély megadásában, mert Myles Bickerton óvatossága olyan nagyfokú, hogy díszére válik az angol autóvezető társadalomnak. Eddig az érdekes közlemény.

Ezelőtt néhány évvel vak ifjakkal igen érzékeny membrán-lemezekkel kísérletezett Müller Vilmos dr., a közismert kitűnő főorvos, az Elektromos Művek székesfővárosi telephéján kísérleti osztályán. Szerkesztett ugyanis egy zsinóron nyakba függeszthető szelencét, amelyben helyet foglalt az igen érzékeny és finom műszer. A kísérlet végzésére a Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézete növendékeit vette igénybe, ezek közül is azokat, akik totálvakok voltak és igen finom halló és megfigyelő képességgel bírtak. A műszer, amidőn a világtalan ifjú valamely szilárd tárgyhoz, pl. ajtó, fal, stb. közeledett, hangjelzést adott s minél inkább távolodott a tárgytól, annál inkább dekrescendóba, majd pianóba ment át, hogy aztán véglegesen elnémuljon. Ezek ismeretében nem tartjuk lehetetlennek Myles Bickerton vak orvos autóvezetését, annyi azonban kétségtelen, hogy az eset amennyire feltűnő, épp annyira, szinte példátlanul áll a vakok tájékozó képességének eddig ismert történetében.

JANKOVICH LAJOSNÉ, A VAKOK ORSZÁGOS MENHÁZÁNAK ÉS SEGÉLEGYLETÉNEK NY. IGAZGATÓJA 1937. szeptember hó 18-án Újpest megyei város Ipartestületének székházában *Látás és vakság* címen előadást tartott. A nevezett úrhölgy érdekes, vonzó és tanulságos előadásában saját tapasztalatai alapján igen meggyőzően tudta az egybegyűlt intelligens hallgatóság előtt érzékelteni a vakság súlyos következményeképpen jelentkező akadályokat, amelyet csak a törhetetlen akarat, kiegyensúlyozott lelkiezők tudnak az egyén érvényesülése elől elhárítani. Nagy érdeklődés kísérte az előadónak saját háztartása vezetésére vonatkozó fejtegetéseit, amelyből kitűnt, hogy az előadó világtalan úrhölgy nemcsak az egyszerű főzési módokat ismeri, hanem a konyhaművészet rafináltabb technikájában is jártassággal bír. Az egybegyűlt úri közönség hálás tapssal, az ipartestületi elnök pedig közvetlen szavakban fejezte ki elismerését a pontírásban megírt és tapintó ujjakkal pompásan felolvasott és magyarázott előadást. Az előadáson megjelent dr. Csik József országgyűlési képviselő, apátplébános, Semsey Aladárné, Újpest polgármesterének neje és számos érdeklődő.

Az előadást az Országos Menház elnöke, Herodek Károly az alábbi beszéddel vezette be:

IGEN TISZTELT HÖLGYEIM ÉS URAIM!

A látási képek felfogásának és közvetítésének legegyszerűbb és legfőbb eszebb eszköze az emberi szem. Ez az az optikai eszköz, amely mint egy kifogástalanul működő antenna, — nemcsak felfogja és közvetíti a tudatba a természet csodás alkotásait, bámulatra készíti a természeti és művészeti szép felfogásában és élvezetében, hanem egyben végtelen hálára is kötelez a Mindenható bölcs intézkedései iránt, aki oly fenségesen egyszerű, és tökéletesen működő érzékszervvel ajándékozott meg bennünket.

Azonban a szem a lélek tükre is. Ki ne gyönyörködött volna a gyermeki ártatlanságot sugárzó szemekben? Vagy ki ne érezte volna, hogy a mosolygó kék eget és az éj sötétjét tükröztető szemek mennyi biztatást, vágyakozást és szeretetet lövelnek. Költők és írók ezerféle változatban írták meg a szem fiziológiai szerepét, bűvös hatását és kifejező voltát.

Az embernek ez a felbecsülhetetlen nagy kincse azonban rendkívül sok veszélynek, bajnak és pusztulásnak van kitéve. Micsoda tragédiák játszódnak le az édesanyai szívekben, amikor minden emberi segítség, tudás és akarás dacára, a kised nem képes szemét rávetni a mosolygó arcokra és simogató kezekre. Vagy micsoda mérhetetlen fájdalom, amikor a gyermek valamely szerencsétlenség következtében helyrehozhatatlanul elveszíti szeme világát! Nem csodálkozhatunk, ha a világtalan édesanyának újszülöttjénél első, remegő kérdése: «Milyenek a szemei?» Az örömujjongás határtalan, ha a válasz minden irányban megnyugtató.

A fájdalomnak és Golgotajárásnak keserű könnyeit a vakok nevelőintézei szárítják fel. Itt nyitogatják azokat a lezárt kapukat, amelyeken át a szellem és lélek fölröppenhet tágasabb területekre. Itt kellik életre azokat a lekötött erőket és képességeket, amelyek az elpusztult érzékszervet helyettesíteni és pótolni hivatottak; itt kezdődik a mult destruáló gátlásainak leépítése és a jobb jövőbe vetett reménykedésnek a felébresztése. Erős vára a világtalan gyermekeknek a nevelő intézet! Az emberszeretet ezen a sötét tónusú vetületi síkon csodákat mivel, mert visszaadja védenecit önmaguknak, megvigasztalja a szülőket és beállítja őket a munkás társadalom lüktető vonalába.

A vakok nevelőintézei akkor állanak hivatásuk magaslatán, és melyik ne törekednék erre, ha elhatározásaiknak és érzelmeiknek központjává a világtalan gyermekek iránt megnyilvánuló szeretetet és altruisztikus köteles-

ségteljesítést teszik. Védenek boldogsága lehet egyedül az ő boldogságuk; egészséges fejlődésük és sikereik az ő örömük és megnyugvásuk. E megszentelt helyeken sűrített emberszeretet tudja átérezni, mit jelent a látóképesség nélkülözése az egyénre és közre egyaránt. Éppen ezért humanisztikus lelkesedéssel, a szellem és a lélek mélységeire hatoló tudással közelítik meg emberformáló végcéljaikat.

Mindezek ismeretében nincs helye további fejtegetéseinkben Rembrandt ecsetjére valló, döbbenetesen komor aláfestéseknek. Derús optimizmusnak kell felváltani a lemondás, a letargia szívek mélyéig hatoló, sötét ecsetvonásait. Igen, mert az emberszeretet transformáló fényénél egész légióját találjuk azoknak a kiváló szellemi és lelki képességekkel megáldott világtalanoknak, akik felfedezvén a magukban rejlő alkotó képességeket, nemcsak önmaguknak, hanem az emberi társadalom széles rétegeinek is boldogítói, világító szövétnekei, hogy ne mondjam, őrangyalai lettek. Fordítsunk tehát egy lapot és nézzük a dolog derűsebb, naposabb oldalait.

Egy röpke pillantás a múltba, máris reménykeltő érzelmeket fakaszt szíveinkben. Bizonyára sokak előtt ismeretes, hogy a görögök halhatatlan, babérkoszorús költője Homéros, mint vak ember írta meg a világtörténelem örökbecsű kincsét, hőskölteményét: az *Iliás*-t, amelynek minden mondata, minden költői sora, az elsőtől az utolsóig a duzzadó epikum bő zuhogása. Avagy ki ne hallott volna *John Milton*-ról, a brittek jeles költő-titánjáról, aki az *Elveszett Paradicsom* címén megírt eposáival márványba bevéselt betűknél maradandóbban írta be a nevét a világirodalom herosai fényes soraiba. Homerosban tisztelik a világtalanok ő szellemi atyjukat, mentorukat; ő az a csodálatos szellem, amely megigéz, lenyűgöz és felemel és akinek fénylő rádiusza besugározza évezredek sötét horizontját. A dal és ének honunkban az ő bűvös neve alatt száll magyar vakjaink ajkairól a magasba, hogy belopódzzék a szívekbe és a legnemesebb érzelmeket váltsa ki. Milton neve pedig drága talismán a sorstársak zártkörű világában, amely soha el nem homályosuló fénnnyel ragyogja be a vakok sötét egét.

Milton pedig sohasem hitte volna, hogy elveszti szeme világát. Szinte kérkedve mondotta látogatása alkalmával a világhírű tudós Galilei-nek, aki vakon, öregén, betegen töltötte szomorú napjait Firenze egy külvárosi villájában, hogy neki sas-szemei vannak és íme, mire 60. életévét elérte, ő is Galilei sorsára jutott. Ide is illenek a hét görög bölcs legbölcsebbjének, *Solon*-nak szavai: «Halála előtt senkisémmel mondható boldognak!»

Mielőtt a költők és írók olimpiai magaslatáról leszállnánk, szeretettel emlékezem meg a mi finomlelkű költőnőnk, *Csendország dalai* illusztris szerzőjéről, a két elsőrendű érzékszerv bezáródásában szenvedő *Krűszelyi Erzsikén*ről. Ő volt az, aki a Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézetének százéves fennállásának ünnepi perceiben, magasszárnyalású órában dicsőítette az emberszeretnek ezt a gyönyörű kiteljesülését. Vessünk aztán rövid pillantást azokra a kiváló egyénekre, akik a modern élet emlőjén szívták magukba a humanisztikus érzelmeket.

A világtalanok egyik, kétségtelenül legnagyobb jótevője az a férfiú volt, aki a domborpontírási alfabetikus rendszerrel lehetővé tette számukra az írás-olvasást. Braille Lajos volt ez a tüneményes képességű férfiú, aki maga is vak volt és látóképességét 5 éves korában, atyja mesteriségét utánozva, vesztette el. Éppen most van száz éve annak, hogy a vakok franciaországi nemzeti intézete végérvényesen elfogadta és bevezette ennek az apró kásaszemnyi betűkből álló írásmódnak kötelező tanítását.

A nagy világégés számtalan derék vitéz harcosnak oltotta ki szeme világát. A humanizmus és a tudomány mindent megtett, hogy ezeknek szomo-

rú sorsra jutott helyzetükben vigaszteltő jövőt ébresszen. Soraikból számos kiválóság szolgálja sorssújtott és osztályos társaik javát és boldogságát. 1935-ben Firenzében járván, megtekintettem azt a páratlan szép, modern és gazdagon felszerelt vakok intézetét, amelyet a háborúban szeme világát veszített százados, Benito Mussolini barátja, az alkotó képességű és művészi lélekkel megáldott *dr. Nikolodi Aurél* létesített. Ha emlékezetembe vissza-idézem a kontinens nyugati államainak, sőt az amerikai Egyesült Államok modern intézményeit, amelyekben tapasztalásszerzés szempontjából megfordultam, minden elfogultság nélkül, teljes objektivitással megállapíthatom, hogy a firenzei vakok intézetét illeti meg a modernek soraiban a pálma. Ilyent csak olyan ember tud alkotni, akinek a vakok iránt megnyilvánuló meleg szíve van, érzékkel bír a szép és a praktikus dolgok iránt.

Most ismét fordítsunk egyet sokszínű kaleidoskopunkon! Bizonyára önök is hallottak a világnak egyik különleges és rokonszenves alakjáról, a halló- és látóképességtől megfosztott, zseniális *Keller Helén*-ről, akiről *Mark Twain* az amerikai Egyesült Államok egészséges humorú írója nem minden alap nélkül azt írja, hogy ő a világ *harmadik csodája*. Nos, nekem ezt az újjvilági csodát 1931-ben Newyorkban, a vakok világkonferenciáján alkalman volt látni, megtartott ünnepi beszédét végighallgatni. Mindenkit meghihletett az az optimizmus, amely az ő igen érthető kiejtésű szavaiból és egész finom lényéből kiáradt. *Keller Helén* a vakok egész világára kiterjedő szervezeteinek méltán ünnepelt író-primadonnája. Hol itt, hol ott bukkan fel, mint valami triumfátor, meleg ovációk közepette, tudósok, költők, államférfiak és államfők egyaránt udvarolnak neki. A folyó év tavaszán Tokióban láttuk, titkárának *Tompson* kisasszonynak kíséretében. A japán császár-vendégül látta őt a Sinju-Ku-ban, a szentkertben. Április 15-iki ünnepélyes megnyitóján — érdemes szavait idézni — így szólt sorstársaihoz: «Szeretem a természetet és szeretek mindent a földön és Istent az égben. Az Úr bizonyára segíteni fog mindannyiunkon az Ő nagy szeretetével. Emlékezzünk mindig arra, hogy a földön minden egyenlő az Ő szemében és minden az Ő hatalmában van». Valóságos drága ékkő gyanánt szolgál szellemes beszéd-jének minden sora és telve van optimizmussal, mélységes szeretettel és életvitálitással.

Nem tudom felejtani azt a gyönyörűségés képet, amit három évtizeddel ezelőlt Szent Gallenben, a német, illetőleg Kelet-Svájcnak ebben a kedves és ránk nézve történeti patinás emporiumában láttam, a mintaszerűen megalkotott és vezetett vakok intézetében. Munkás, dolgos kezek szépséges otthona a Szent Gallenben levő intézet, ahol a higienia, a rend, a csín, a természet pazar pompájával versenyre kel. Nos, itt a világtalan munkások nagyon barátságos, a vaknak emberi mivoltát kihangsúlyozó cellákban vannak elhelyezve. Ezeket a különszobácskákat az abban lakók nemcsak nehéz munkájuk bérjövödelméből fizetik, hanem maguk is tartják rendben és alkalmazkodnak a barátságosan integet felénk a szép alpesi virág. Igaz, hogy lakóik nem látják mindezt, de benső énjük annak tudatában, hogy az őket körülvevő milióban harmonia érvényesül, a nyugodtság, a megelégedettség érzetét váltja ki belőlük.

Azonban e tekintetben nem kell példaadás végett a szomszédba menni, látogasson el bárki is a mi kedves igazgatónőnk, Jankovich Lajosné tuskú-

lánumába, ott is a rend, csín, a tisztaság fog eiső tekintetre és mindenki szemében feltűnni. Mondhatja valaki, neki könnyű, ott van mellette kedves leánya és az épszemű segédszemélyzet. Elvégez az mindent. Nem egészen így áll a dolog s ezt tudjuk magunkról, ha az úrnő egyéniségéből a csín és rendérzék kisugárzása hiányzik, akkor háza tájéka sohasem lehet olyan bensőségteljesen otthonos, amilyenre mindannyian vágyunk.

Aztán folytathatnám még tovább, a legváltozatosabb formában, hogy a vak emberben milyen értékes tulajdonságok lakoznak, azonban elégedjünk meg ennyivel is, mert mindazokról, amelyek bennünket érdekelni fognak, Jankovich Lajosné úrnő bőségesen és szakszerűen, mint legkompetensebb egyén, fog szólni. Szavainak súlyát és belső értékét decens egyénisége festi alá.

Még mielőtt bevezető előadásom végére pontot tennék és szíves türelmüket és érdeklődésüket a nemes ügyhöz illő szeretettel megköszönném, befejezésül, hadd vetítsem önök elé kitűnő írónk, *Harsányi Zsolt*: a «vak» című tárcájából azt az érdekes és jellemző beszélgetést, amelyet a világtalan John Milton immár harmadik feleségével, Elizabeth-tel folytatott.

Miről gondolkozol? kérdi hűséges neje Miltontól. Rólad, szólt a lakonikus válasz. Oh ez kedves, nevetett az asszony és mit süttöttél ki rólam? Azt, hogy milyen csodálatos és erős a szerelem, amit érzek irántad. Tantalus szerelme ez és éppen ezért csillapíthatatlan. Ha egyetlen-egyszer láttalak volna, talán megtörténhetnék, hogy közömbössé válsz nekem, de így mindig szeretlek. Ime a vakság az örök ideált, a jó feleség sohasem látott és csak elképzelt képét konzerválja, mert a látás véges, de a képzelet határtalan.

ÁTHELYEZÉS. A vallás- és közoktatásügyi miniszter Bors Vilmos tanárt a kispesti kisegítő iskolától a Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézetéhez helyezte át.

A VAKOK VARSÓI INTÉZETÉNEK IGAZGATÓIÁ folyó évi október hó 4-én, Zawadzky N. s egyik tanára látogatta meg a Vakok József Nádor Kir. Orsz. Intézetét. Zawadzky igazgató megleghangú levélben köszönte meg a szíves vendéglátást.

Dr. BATTISTA LAJOS, MIN. TANÁCSOS és Dr. HELLER TÓDOR ELNÖK VEZETÉSE MELLETT folyó évi november hó 4—6-ig tanulmányi kiránduláson meglátogatta a budapesti gyógypedagógiai intézményeket az Osztrák Gyógypedagógiai Társaság 28 tagja. A látottakról és tapasztaltakról a legnagyobb elismerés hangján nyilatkoztak.

KAISER ANTAL, A BÉCSI VAKOK INTÉZETÉNEK IGAZGATÓJÁ, nov. hó elején az osztrák gyógyped. tanársággal látogatta meg a Vakok József Nádor Kir. Intézetét és két napig tanulmányozták az ott folyó munkát. A látogatók legnagyobb elismerésüknek és meglegedésüknek adtak kifejezést a látottak felett.

VAKOKAT GYÁMOLÍTÓ MAGYARORSZÁGI EGYESÜLETEK ORSZ. ELNÖKSÉGE, folyó évi december hó 19-én tartotta a jubiláris díszgyűlését dr. vitéz József Ferenc főherceg elnöklete alatt, ugyanakkor avatta fel ünnepély keretében Anna főhercegnő a magyarországi egyesületek által adományozott zászlót, melyet az egyesületek a vakok Homéros-énekkarának ajánlották fel. A díszes közönség teljesen megtöltötte az egyesület nagytermét.

HANGREZGÉSEKET ÉRZÉKELŐ SIKETVAK. A francia siketvakok egyesületének titkára, Yves Guegan írja az egyesület folyóiratában:

Lassanként annyira meg tudtam különböztetni az egymástól eltérő rezgéseket, hogy a körülöttem történetekről szinte pontosan tájékozódok, mintha nem is volnék siket. Pedig orvosi megállapítás szerint teljesen siket

vagyok. Hallószerveim semmiféle hangot nem képesek felfogni. Nem is tudom megnevezni azt a begyakorolt érzékelésemet, mellyel igen sok, — általában csak hallással érzékelni szokott rezgésről tudomást szerzek.

Néhány példával akarom megvilágítani ezt a különös megfigyelési képességemet, amit megfelelő gyakorlással bizonyára minden sorstársam megszerezhet.

Széken ülve a padlót érintő lábaim hírül adják a közelemben nyíló és záródó ajtók, közeledő és távolodó lépések rezgéseit. Hozzá tartozóimat, ismerőseimet lépéseikről is felismerem. Az ismeretlenek lépéseiből is gyakran megmondom, hogy férfi vagy nő, gyermek vagy felnőtt jár-e a közelemben. Még a kutya meg a macska járásáról is tudomást szerzek. Egy időben galambokat tartottam, azt is «meghallottam», ha az ablakon berepült és a padlón futkosott. A hangos lépések még álmomból is felébresztenek. Felébreszt álmomból viharos éjszakákon a széltől rázott kéményajtó zaja is. Megérezem a mennydörgést is. Semmi sem eshet a padlóra anélkül, hogy azt észre ne venném. Még ha a pontozóm, vagy egy papírlap a földre esik, azt is érzékelem. De az emberi és állati hangok, a húros és fúvó hangszerek, a villamoscsengő és óráketyegés és a sok más hangrezgést csak tapintással tudom érzékelni. A zongora vagy hegedű érintésével annyira meg tudom különböztetni a zenei hangszereket, hogy egyszerűbb dalok zenéjét felismerem. A ház mellett elhaladó járművek közül is megkülönböztetem az autót, teherkocsit, villamost, — de föl ismerem az elhaladó katonazenét is. De ezeket a rezgéseket csak emeleti fapadló tudja nekem közvetíteni. Kőburkolatú szobában ezek iránt teljesen érzéketlen vagyok. Az utcán is csak a nehéz kocsi dübörgését veszem észre.

A VAKOK ÜDÜLŐTELEPEI ÉSZAK-AMERIKÁBAN. Irenée Dupont nagybirtokos Contreville melletti birtokán, nagy erdő közepén Camp Laudis nevű üdülőtelepet létesített vak felnőttek és gyermekek részére. A Camp Laudis körül az utak mentén mindenütt vastag drótszálak vannak kifeszítve, s azok mellett még a legügyetlenebb vakok is kísérel nélkül mérőföldes sétákat tehetnek. A vak gyermekekkel megismertetik az erdőben nyíló virágokat. A szomszédos birtokosoktól gyakran kölcsönöznek ki kis csikókat, melyeken a vak gyermekek lovagolnak.

A vakok new-yorki egyesületének két üdülője van, ahol a gyermekek öt hetet tölthetnek, ahol játékokkal és sporttal (úszás, fürdés, evezés, boksizálás, birkózás stb.) edzik és erősítik őket.

TEHET-E PERDÖNTŐ VALLOMÁST A TOTÁL VAK. Erre a kérdésre ad feleletet Philadelphiában történt bírósági tárgyalás. Ugyanis a nagy amerikai iparvárosban rablógyilkos merénylet áldozatául esett egy *Fuhrmann* nevű vagyonos kereskedő. A gyilkos-merényletnek egyetlen tanúja az áldozat *Reyholds* nevű sógora volt, aki azonban *mindkét szemére vak*. Hosszas nyomozás után a rendőrség a világtalan emberrel szembesítette az időközben lefűlelt gangsterek közül azokat, akiket a gyilkos-merénylettel gyanúsítottak. A világtalan ember kitűnő hallásával *csakugyan felismerte* az egyik gangster hangjáról a gyilkost. Az amerikai büntető eljárások során ez volt az első eset, amikor szemevilágát veszített egyén tett perdöntő tanúvallomást.

Betűdoboz.

A betűvetésnek hasznos, játékos segédeszköze.

Tervezte és kiadja: Szentgyörgyi Guszláv, a sike'némák váci
kir. orsz. intézetének igazgalója.

Ára (számjegyekkel): 3:50 pengő.

Megrendelhető a kiadónál,
Vác, Konstantin-tér 6. — Távbeszélő 16.

Tankönyvpótló jegyzetek:

Záborszky Árpád:	Földrajz.	VI. o.	számára.	Ára	60 fillér.
		VII., VIII. o.	"	"	70 "
Bartalos Sándor:	Természetrajz.	VI. o.	"	"	50 "
"		VII. o.	"	"	60 "
"	Történelem.	VII. o.	"	"	70 "
Szép József:	Természettan.	VIII. o.	"	"	70 "
Záborszky Árpád:	Alkotmánytan.	VIII. o.	"	"	60 "
Szép József:	Képes Olvasókönyv.	Kicsinyeink			
	számára	52 időszerű olvasmány.	Ára	3— P	
Bartalos Sándor:	Gyakorlati példák gyűjteménye	a siketnémák			
	számítási oktatásához.	Ára	60 fillér.		

Kiadja a Siketnémákat Gyámolító Egyesület, Vácon.

Megrendelhető ugyanezen a címen.

A siketnémákkal és a szerzett siketségben szenvedőkkel végzendő hallásgyakorlatokról

Írta: Dr. Urbantschitsch Viktor

cs. és kir. r. egyetemi tanár, fülgyógyász.

Magyarra fordította: Nemo.

Vác, 1936.

A Siketnémák és Vakok Tanárai Orsz. Egyesületének kiadása. Ára 3 P.

Megrendelhető a kiadóhivatalban, Vác, Siketnémák kir. orsz. intézete.

Versenybírálati hirdetés.

A Siketnéma Fiúk Váci Állami Foglalkoztató Intézetének igazgatója a M. Kir. Államkincstár nevében 1938. évi július hó elsejétől nyilvános pályázatot útján bérbeadja a Siketnéma Fiúk Váci Állami Foglalkoztató Intézetének szövűzemét, mely áll:

20 drb. 90 cm. széles revolveres váltó- és nyűstősgépből; 7 drb. 150 cm. széles revolveres váltó- és nyűstősgépből; 4 drb. 170 cm. széles simagépből; Megfelelő lánc- és vetűlékcsevelőgépek (Orsók száma: 24+10). 1 drb. 3. m. széles modern felvetőgép; 1 drb. 2×60 orsós cernázógép; 1 drb. vasesztergpadból.

A gépek hajtását 1 drb. 32 LE szívógázmotor és 1 drb. 10 LE. villanymotor végzi. (Szűkség esetén a rendelkezésre álló helyiségekben még 25—30 szövűgép elhelyezhető.)

A szövűzem rendelkezésére álló helyiségek:

Festűdénék használt helyiség 6.50×5.50 m.; 1 szövűterem, 27.50×12.50 m.; 1 szövűterem, 13×13 m.; 1 orsűzűhelyiség 5.60×6.50 m.; 1 felvetű, 10×3.50 m.; 1 felvetű 5.80×8.80 m.; 1 gépház (szűvűgázmotorhelyiség), 6.60×4.20 m.; 1 gépház, 4.50×3.50 m.; 1 elűhelyiség a felvetűkhű 4×4 m.; 1 generátor és gázűszűtű helyiség, 3×1.50 m.; 1 mosdű, illetve étkezű helyiség bejárű munkások számára 6.50×6 m.; 1 folyosű, 1.30×7.50 m.; 1 raktár, 4.50×2.60 m.; 1 írűdahelyiség, 4.50×4.50 m.; 1 fábűl épűlt raktár az udvaron.

Az űzem tanműhelyűl szűgál 40 siketnéma ifjű szövűmunkásul valű kitanítására, illetve foglalkoztatására. A siketnéma szövűtanulűk természetbeni elhelyezéséről, éllemezéséről az intézet gondoskodik. Az űzembérű hallű munkásokat is alkalmazhat a siketnéma munkásokon kívűl.

Részletesebb tájékoztatást a pályázűk a helyszűnen (Vác, Temetű-űt 31.) alatt kaphatnak minden kűznapon reggeli 9 óra és déli 1 óra kűzűt, hétfűn, szerdán, pűnteken délután is 3—5 óra kűzűt. A pályázat határűdeje: 1938. március 16 d. e. 1/2 11 óra. A benyűjtott ajánlatok felbontásának ideje: ugyan-ezen nap d. e. 11 óra. A pályázatok lezárűt és lepecsételt borítékban a Kűzszállítási Szabályzat rendelkezésűi szerint nyűjtandűk be. Bánatpűnz 300 (háromszáz) pengű.

Vác, 1938. évi február hó 8-án.

SZENTGYűRGYI GUSZTAV s. k.
igazgató.